

นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน
THE POLICY OF CHINA'S SOFT POWER TOWARD THAILAND
AND ITS IMPACT ON SINO-THAI RELATION

โดย

กมลทิพย์ สุขแก้ว

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจีนในระบบเศรษฐกิจโลก
วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2556

**THE POLICY OF CHINA'S SOFT POWER TOWARD THAILAND
AND ITS IMPACT ON SINO-THAI RELATION**

BY

KAMOLTIP SUKKAEW

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF ARTS IN CHINA IN WORLD ECONOMIC SYSTEM
COLLEGE OF SOCIAL INNOVATION**

GRADUATE SCHOOL, RANGSIT UNIVERSITY

2013

วิทยานิพนธ์เรื่อง

นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย - จีน

โดย

กมลทิพย์ สุขแก้ว

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจีนในระบบเศรษฐกิจโลก

มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2556

รศ. วิชชากร เชิงกุล
ประธานกรรมการสอบ

ดร. พิทยา สุวกันธ์
กรรมการ

รศ. นฤมิตร สอดสุข
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณิ์ สุขสาตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

30 ตุลาคม 2556

Thesis entitled

**THE POLICY OF CHINA'S SOFT POWER TOWARD THAILAND AND
ITS IMPACT ON SINO - THAI RELATION**

by

KAMOLTIP SUKKAEW

was submitted in partial fulfillment of the requirements
for the degree of Master of Arts in China in World Economic System

Rangsit University
Academic Year 2013

W. Chiengkul

Assoc.Prof. Wittayakorn Chiengkul
Examination Committee Chairperson

P. Suvakunta

Pittaya Suvakunta, Ph.D.
Member

N. Sodsuk

Assoc.Prof. Naruemit Sodsuk
Member and Advisor

Approved by Graduate School

Vannee Sooksatra

(Asst.Prof.Plт.Off. Vannee Sooksatra, D.Eng.)

Dean of Graduate School

October 30, 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี โดยผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจากคณาจารย์ที่ให้คำปรึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย รศ. นฤมิตร สอดศุข ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และ ดร.พิทยา สุวคันธุ์ ที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยเริ่มทำวิจัยจนเสร็จสิ้นการทำวิจัย เปรียบเสมือนอาจารย์ที่ปรึกษาอีกท่านหนึ่ง ที่ซึ่งทั้งสองได้ให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ในการช่วยตรวจสอบ เสนอแนะความรู้ คอยรับฟัง และให้คำปรึกษา ตลอดจนการเสียสละแรงกาย แรงใจ สนับสนุนและช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆเรื่อง จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

และขอกราบขอบพระคุณ ประธานกรรมการ รศ. วิทยากร เชียงกุล ที่กรุณาสนับสนุน และอนุญาติให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาทำวิจัยเรื่องนี้สำเร็จ รวมทั้งให้ความเมตตาในการชี้แนะแนวทางการแก้ไขและเพิ่มเติมความรู้ ที่สามารถทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

พร้อมกันนี้ก็ต้องขอขอบพระคุณ รศ.ดร. สิตานนท์ เจษฎาพิพัฒน์ ที่คอยช่วยตรวจ เพิ่มเติมแก้ไข และกลัดกลายภาษาอังกฤษให้งานวิจัยออกมาสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณครอบครัว คุณพ่อวินัย สุขแก้ว และคุณแม่บุญญา สุขแก้ว ที่ให้กำลังใจ คอยให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนในทุกๆ ด้านที่ดีเสมอมา และขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆทุกท่านที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอด้วย

และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ความสำเร็จของงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาค้นคว้าผลงานวิชาการต่อไปในอนาคตได้ไม่มากนักน้อย

นางสาวกมลทิพย์ สุขแก้ว

30 ตุลาคม 2556

5208573 : สาขาวิชา: จีนในระบบเศรษฐกิจโลก; ศศ.ม. (จีนในระบบเศรษฐกิจโลก)

คำสำคัญ : อำนาจละมุน, ความสัมพันธ์ไทย-จีน

กมลทิพย์ สุขแก้ว : นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยและผลกระทบต่อ

ความสัมพันธ์ไทย - จีน (THE POLICY OF CHINA'S SOFT POWER TOWARD

THAILAND AND ITS IMPACT ON SINO-THAI RELATION) อาจารย์ที่ปรึกษา:

รศ. นฤมิตร สอดสุข, 122 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้คือ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้าน การทูต วัฒนธรรม และการศึกษาในอดีต 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาในปัจจุบัน และ 3) เพื่อศึกษาผลจากการใช้นโยบายอำนาจ ละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาว่ามีต่อการเสริมสร้างหรือเป็น อุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบันและอนาคตมากน้อยเพียงใด

วิธีการศึกษาใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานต่างๆ ของประเทศไทย และจีนที่ เกี่ยวข้องกับการใช้นโยบายอำนาจละมุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อประเทศไทยในด้านการ ทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนทำให้ไทย ได้ประโยชน์ ด้านการทูตที่ทำให้บทบาทของไทยมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นในประชาคมโลก และ กลุ่มอาเซียน ทั้งนี้ด้วยการยุติการสนับสนุนการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใน อดีต และการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทั้งภาครัฐ นับตั้งแต่ราชวงศ์ ผู้นำรัฐบาล และ ข้าราชการระดับสูง ตลอดจนภาคธุรกิจ และภาคประชาชน สำหรับด้านวัฒนธรรม ฝ่ายจีนประสบความสำเร็จด้านการใช้นโยบายอำนาจละมุนสร้างภาพลักษณ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในหมู่คน ไทย โดยอาศัยการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่แลกเปลี่ยนด้านศิลป วัฒนธรรม และการ แสดง ฯลฯ ส่วนด้านการศึกษา ฝ่ายจีนได้ใช้นโยบายอำนาจละมุนผ่านการสนับสนุนช่วยเหลือด้วย การให้ทุนบุคลากรและนักเรียนนักศึกษาไทยไปศึกษาดูงานในประเทศจีน และส่งบุคลากรและ นักศึกษาจีนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเทศไทย ทั้งนี้โดยอาศัยสถาบันขงจื้อเป็นหน่วยงานที่มี บทบาทสำคัญ นอกจากนโยบายอำนาจละมุนของจีนจะนำไปสู่ความร่วมมือทางการค้าและ เศรษฐกิจระหว่างไทยกับจีนแล้ว ยังส่งผลดีให้สาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถขยายความสัมพันธ์ กับกลุ่มประเทศต่างๆ ในอาเซียนให้ก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมีศักยภาพอีกด้วย รวมทั้งยังเป็นการ สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือทางการค้า และการเข้ามามีบทบาทในอาเซียนเพิ่มขึ้นตามมา

ลายมือชื่อนักศึกษา..... กมลทิพย์ สุขแก้ว..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... นฤมิตร สอดสุข.....

5208573 : MAJOR: CHINA IN WORLD ECONOMIC SYSTEM; M.A.

KEY WORDS : SOFT POWER, SINO-THAI RELATIONS

KAMOLTIP SUKKAEW: THE POLICY OF CHINA’S SOFT POWER TOWARD THAILAND AND ITS IMPACT ON SINO-THAI RELATION. THESIS ADVISOR: ASST.PROF. NARUEMIT SODSUK, 122 p.

This study has the following objectives: 1) to study the development of the relationship between Thailand and China through the former’s soft diplomacy related to culture and education aspects 2) to analyze the present use of China's soft power on Thailand in cultural and educational aspects and 3) to study the effects of the use of China’s soft power, in order to understand current and future trends.

This is a qualitative research which devised existing documents from various institutions and sources. The results showed that the use of soft power by China has elevated Thailand’s diplomatic position in international community including ASEAN. That includes the overthrow of the Communist Party of Thailand. Also as a result, the soft diplomacy has strengthened and promoted good relations between the two countries. People and business were brought closer as a result of better understanding of China among the people of Thailand. By encouraging the exchange and dissemination of cultural, educational and artistic performances, China has been able to use its soft power through the provision of grants to support students and professionals. The Confucius Institute plays a major role in this. In addition, China's soft power policy will lead to greater economic and trade cooperation between China and Thailand. These undertakings will be beneficial for China to expand its relations and power to other countries in ASEAN to further progress that fulfills its commercial and trade cooperation at the regional level.

Student’s Signature.....*KAMOLTIP, S*..... Thesis Advisor’s Signature.....*N. Sodsuk*.....

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูป	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	7
1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา	7
1.4 ระเบียบวิธีวิจัยวิจัย	8
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.7 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
บทที่ 2 พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ในอดีต ตั้งแต่ก่อนและหลังการสถาปนา ความสัมพันธ์ทางการทูต ปี พ.ศ.2518	34
2.1 ความสัมพันธ์ไทย-จีน (ก่อนความสัมพันธ์ทางการทูต ปี พ.ศ. 2518 กรกฎาคม)	34
2.2 ความสัมพันธ์ไทย-จีน (กรกฎาคม พ.ศ. 2518 – ตุลาคม พ.ศ. 2546)	47
2.3 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีน จากอดีตจนถึงก่อนความตกลงเขต การค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในปัจจุบัน (หลังความตกลงเขตการค้าเสรี อาเซียน- จีนพ.ศ.2547-ปัจจุบัน พ.ศ.2555)	66
3.1 ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในปัจจุบัน (หลังความตกลงเขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน พ.ศ. 2555)	66
3.2 การเปิดเสรีการค้าสินค้า แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การลดภาษีสินค้า บางส่วนทันที (Early Harvest Program) และการลดภาษีสินค้าทั่วไป	67
3.3 ความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านที่สำคัญ	69
บทที่ 4 สรุปวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในปัจจุบัน และสู่ทางความสัมพันธ์ ไทย – จีนในอนาคต	77
4.1 สรุปวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในปัจจุบัน และสู่ทาง ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในอนาคต	77
บทที่ 5 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	109
5.1 บทสรุป	109
5.2 อภิปรายผล	116
5.3 ข้อเสนอแนะ	118
บรรณานุกรม	119
ประวัติผู้วิจัย	122

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีน จากอดีตจนถึงก่อนความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547	62
ตารางที่ 3.1	สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีนหลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547 - ปัจจุบัน พ.ศ.2555	73
ตารางที่ 4.1	ตารางที่ 4.1 สรุปความสัมพันธ์และการพัฒนาการของความสัมพันธ์ไทย-จีน	94
ตารางที่ 4.2	สรุปนโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในปัจจุบัน	100
ตารางที่ 4.3	สรุปผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในมุมมองของประเทศไทย	105
ตารางที่ 4.4	สรุปผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในมุมมองของประเทศจีน	106
ตารางที่ 4.5	สรุปผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในมุมมองของประเทศไทย	107

สารบัญรูป

		หน้า
รูปที่ 4.1	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยกรุงสุโขทัย	79
รูปที่ 4.2	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยกรุงศรีอยุธยา	81
รูปที่ 4.3	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยกรุงธนบุรีและ กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	82
รูปที่ 4.4	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยหลังยุคความสัมพันธ์ ในรัชกาลที่ 4	83
รูปที่ 4.5	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยรัชกาลที่ 7 ก่อนไทย เปลี่ยนแปลงการปกครอง	84
รูปที่ 4.6	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน หลังไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2)	85
รูปที่ 4.7	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย - จีน หลังภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ พ.ศ. 2518)	86

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับนโยบายการค้าต่างประเทศ มีความเป็นมาอย่างยาวนานและเป็นประวัติศาสตร์ที่เต็มไปด้วยความรุนแรง การนองเลือด และการกำลังในการครอบครอง สร้างอิทธิพล นับจากอดีต แต่ละประเทศมีทรัพยากรอย่างจำกัด และไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนในประเทศของตนเอง (Ball, et al., 2012) ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเพื่อการค้นหาทรัพยากรการผลิตและวัตถุดิบต่างๆ เพื่อตอบสนองตนเอง (Hill, 2008) จึงเกิดการเดินทางข้ามประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องการ จนนำไปสู่การค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน แต่ในอดีตนั้นการค้าขายเกิดขึ้นไปพร้อมๆ กับการล่าอาณานิคม โดยประเทศที่มีวัฒนธรรมและมีความก้าวหน้าในการเดินทางข้ามทวีปโดยเรือโดยสารในสมัยนั้น เช่น อังกฤษ สเปน โปรตุเกส และฝรั่งเศส เป็นต้น ได้มีมุมมองต่อประเทศอื่นๆ ในแอฟริกา เอเชีย หรืออเมริกาเหนือ กลาง และได้ว่าเป็นกลุ่มคนนอกรีต ไร้ซึ่งศาสนา และวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี แต่ประเทศเหล่านั้นกลับมีทรัพยากรที่เป็นที่ต้องการในสมัยอดีต เช่น เครื่องเทศ ข้าวสาลี ฝ้ายไหม และโดยเฉพาะแรงงานคน เป็นต้น ทำให้ประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าในสมัย พ.ศ. 2400 เป็นต้นมา

ขณะที่ อังกฤษ สเปน โปรตุเกส และฝรั่งเศส เริ่มหาเหตุผลที่จะครอบครองสินค้าต่างๆ และแรงงานอย่างชอบธรรม โดยไม่ต้องแลกกับสินค้าหรือเงินในสมัยนั้น โดยพยายามสร้างเหตุผลของความต้องการที่จะให้ประเทศที่ตนมองว่าล่าหลังและป่าเถื่อน มีความเจริญ และมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เหมาะสมเหมือนกับประเทศของตนจึงได้ใช้กำลังทหารในการครอบครองและสร้างอิทธิพลเหนือประเทศต่างๆ เช่น การบุกกรุกดินแดนอเมริกาใต้ของสเปน และโปรตุเกสเพื่อหวังแย่งชิงเมล็ดโกโก้ กาแฟ อ้อย ทองคำ เพื่อนำมาใช้ในการผลิตสินค้าขายในกลุ่มประเทศยุโรป (Hakim, 2007) ซึ่งได้ใช้กำลังเข้าบุกยึดครอบครองและแย่งชิงมาเป็นของตนเอง ทำให้เกิดการนองเลือดการฆ่าฟันกันซึ่งเป็นการกระทำที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการกระทำฝ่ายเดียว เพราะกลุ่มประเทศที่พัฒนาในสมัยนั้นมีความก้าวหน้าทางอาวุธ เช่น ปืนไฟ ปืนคาบศิลา ปืนใหญ่และเรือรบที่พร้อมจะทำปิดประเทศที่เข้ารุกรานไม่ให้สามารถหนีออกทางทะเลได้ โดยการกระทำในลักษณะนี้เรียกว่าเป็นการ

ใช้กำลังเพื่อครอบครองหรือมุ่งหวังในสิ่งที่ประเทศของตนต้องการให้ประเทศอื่นๆ ปฏิบัติตาม หรือ เรียกว่า “อำนาจกระด้าง (Hard Power)”

สำหรับกรณีการใช้อำนาจกระด้าง ยังพบได้ทั่วไปจากอดีตจนปัจจุบัน เช่น กรณีการครอบครองแผ่นดินอเมริกาของนักโทษการเมืองและประชาชนชาวอังกฤษที่ย้ายถิ่นฐาน โดยการจับจองพื้นที่เพาะปลูกและทำการค้า หากใกล้พื้นที่ชนพื้นเมืองชาวอินเดียนแดงก็จะมีการยกกองกำลังทหารม้าเข้าปราบปรามเพื่อให้ได้ครอบครองที่ดินผืนนั้นโดยสมบูรณ์ ซึ่งต่อมาประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับผลจากการใช้อำนาจกระด้างเช่นกัน โดยรัฐบาลของสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) ก็ได้ใช้การบังคับ ข่มขู่และกำลังเข้าโจมตีรัฐต่างๆ ของอเมริกาในสมัยอดีตที่พื้นที่ช่วงศึกสงครามกลางเมือง เพียงเพื่อต้องการให้รัฐต่างๆ จำภาษีให้กับกษัตริย์แห่งสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) (Fleche, 2012) ทางฝั่งเอเชียก็ประสบปัญหาในลักษณะดังกล่าวไม่แตกต่างกัน เช่น การเข้ารุกรานของกองทัพเรือฮอลันดาในสงครามครูเสดกับกองทัพชนชาติอาหรับที่นำโดยซาลาฮุดดีน เพียงเพื่อต้องการครอบครองสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาคริสต์และอิสลาม นั่นคือ กรุงเยรูซาเล็ม

การใช้อำนาจกระด้างในอดีตได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเห็นได้จากตัวอย่างในสงครามโลกครั้งที่ 1 และ 2 ที่ผ่านมาที่ประเทศผู้ก่อสงครามต้องการให้ประเทศอื่นๆ ปฏิบัติตามความต้องการของตนเอง เหตุการณ์เหล่านี้ยังมีเกิดขึ้นในทุกๆ วัน โดยเฉพาะในระดับนโยบายของการต่างประเทศ เช่น สงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งที่ 2 ที่สหรัฐอเมริกาเข้าโจมตีประเทศอิรัก เพราะสงสัยและตั้งเหตุผลว่าอิรักครอบครองอาวุธชีวภาพซึ่งเป็นอันตรายต่อประเทศของตนและโลกนี้ หรือการสู้รบของกลุ่มนักรบมุสลิมหัวรุนแรงในการต่อต้านประเทศตะวันตกจะเห็นได้ว่าการใช้กำลังเข้าครอบครองหรือบีบบังคับให้ประเทศอื่นๆ ต้องปฏิบัติตามความชอบธรรมที่ตนเองสร้างขึ้น ซึ่งที่กล่าวมานั้นเรียกว่าเป็นการใช้นโยบายอำนาจกระด้าง

ประเทศไทยในอดีตมีการใช้และถูกใช้นโยบายอำนาจกระด้างเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การใช้กำลังเข้ารุกรานกรุงศรีอยุธยาของประเทศพม่าเพียงเพื่อต้องการช้างเผือก และให้กรุงศรีอยุธยาตกเป็นเมืองขึ้นเพื่อปฏิบัติตามความต้องการของพม่าในสงครามการเสียดินแดนครั้งที่ 1 การเข้ารุกรานประเทศในแหลมมลายู และหัวเมืองต่างๆ หรือการบังคับให้ประเทศหัวเมืองต้องส่งบรรณาการอย่างเคร่งครัด และเหตุการณ์ที่คนไทยจดจำมาโดยตลอดคือการใช้กำลังเข้ารุกรานของกองทัพฝรั่งเศส ในการปิดล้อมกรุงเทพมหานครด้วยเรือรบ (รัชช ปุณโณทก และ วิมล เขตตะ, 2552) ทำให้ไทยต้องยอมเข้าร่วมการเจรจาและยอมรับข้อตกลงของฝรั่งเศสโดยตรงเสียดินแดนในประเทศลาวและกัมพูชาโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งเป็นผลจากการใช้อำนาจกระด้าง สำหรับแนวทาง

ของนโยบายแบบอำนาจกระด้างได้สร้างความขุ่นเคืองและความขัดแย้งให้กับประเทศที่ได้รับผลกระทบจากแนวทางนโยบายนี้จากประเทศมหาอำนาจ ทำให้ไม่เป็นผลดีต่อสังคมโลก

ปัจจุบันการพัฒนาความสัมพันธ์ของแต่ละประเทศได้เข้าสู่แนวทางของการพูดคุยทางการทูตแบบประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทำให้การใช้แนวทางหรือนโยบาย อำนาจกระด้างเริ่มลดน้อยลง และได้เริ่มมีการเปลี่ยนเป็นการใช้อำนาจละมุน (Soft Power) ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในนโยบายการต่างประเทศ นโยบายด้านวัฒนธรรม และการค้าของประเทศต่างๆ และประเทศจีนถือว่าเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กับไทยมาอย่างยาวนาน และมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งในอดีตก็ได้มีการใช้นโยบายอำนาจกระด้างด้วยความแข็งกร้าว เนื่องจากจีนมีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ การใช้กำลังบังคับ หรือการข่มขู่ชาติอื่นๆ จึงเป็นนโยบายหลักในสมัยนั้น เช่น การสนับสนุนด้านการทหารให้กับพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย เวียดนาม กัมพูชา ลาว หรือเกาหลี เพื่อให้เปลี่ยนระบอบการปกครองมาสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ แต่ในปัจจุบันโลกได้มีวิวัฒนาการด้านต่างๆ รอบด้านทำให้ อำนาจกระด้างเริ่มไม่เป็นที่ยอมรับและไม่เป็นที่ประสงค์ของสังคมโลก การเปลี่ยนแปลงของนโยบายการต่างประเทศจึงเป็นรูปแบบการใช้อำนาจละมุน

ปัจจุบันสาธารณรัฐประชาชนจีนกำลังเลือกแนวทางนโยบายนี้ในการสร้างนโยบายการต่างประเทศกับประเทศต่างๆ เพื่อมุ่งหวังสร้างอิทธิพลและการจูงใจให้ชาติอื่นๆ สนใจและร่วมมือด้านนโยบายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนและเป็นประเทศคู่ค้า ทั้งนี้ไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่จีนให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไทยมีศักยภาพในการที่จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและเป็นผู้นำของอาเซียน ซึ่งจีนมุ่งหวังที่จะเข้าถึงกลุ่มประเทศต่างๆ ในอาเซียนผ่านไทย เพื่อที่จะร่วมกันก้าวไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความสัมพันธ์และมีความผูกพันกับประเทศไทยมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่สมัยราชวงศ์อันตะวันตก (เจมฉู่ทวิ ทรัพย์เกษมชัย, 2556) ซึ่งเริ่มตั้งแต่สมัย 202 ปีก่อนคริสตกาล ขณะที่ ศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยในจีน (2556) ได้นำเสนอให้เห็นว่าจีนและไทยมีความสัมพันธ์กันนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยซึ่งมีบันทึกอยู่ในประวัติศาสตร์ชาติจีน ในสมัยจักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ ซึ่งจีนและไทยได้ติดต่อค้าขายระหว่างกัน โดยในสมัยนั้นไทยได้รับเทคโนโลยีและวิธีการในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากจีน ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและไทยเริ่มมีความเป็นหนึ่งเดียวมากยิ่งขึ้น

ในช่วงสมัยราชวงศ์หยวนและต้นราชวงศ์หมิงที่เกิดสงครามในจีน จากการถูกรุกรานจากต่างชาติและความขัดแย้งในประเทศทำให้ชาวจีนจำนวนมากอพยพย้ายถิ่นฐานมายังประเทศไทย ถึงแม้ว่าในยุคของสงครามเย็นของการแบ่งขั้วอำนาจระหว่างประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย กับคอมมิวนิสต์ทำให้ในช่วงเวลาดังกล่าวจีนและไทยมีการลดการติดต่อระหว่าง

ทางการในระดับหนึ่ง แต่ทั้งนี้กระแสของการแบ่งแยกอำนาจของการปกครองก็มิอาจสกัดกั้นความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม และการค้าของจีนกับไทยลงได้ จีนและไทยยังคงมุ่งมั่นกระชับความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2518 ซึ่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2556) ความร่วมมือในความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศจะมีอายุครบ 38 ปี ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว และเป็นตัวอย่างของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีระบอบการปกครองแตกต่างกัน โดยจีนและไทยได้พัฒนาความสัมพันธ์อย่างจริงจังเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยประกอบด้วยด้านการทูต (การเมือง) ด้านการศึกษา และด้านวัฒนธรรม (ศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยในจีน, 2556)

สำหรับด้านการทูต (การเมือง) ในช่วงสิบปีแรกของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน จีนและไทยได้ร่วมมือกันสร้างความเข้าใจและความเชื่อใจระหว่างกันเพื่อที่จะร่วมกันบูรณาการแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การรุกรานของขบวนการผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เป็นต้น ทั้งนี้จีนและไทยได้พัฒนาความร่วมมือทางการทูตจนสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้ นั่นคือ “การเปลี่ยนแปลงสนามรบให้กลายเป็นสนามการค้า” ซึ่งกลายเป็นคำกล่าวที่คุ้นเคยนับจากสมัยนั้นมาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ไทยยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนา สนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือของจีนกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน ทั้งนี้ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดของจีนและไทยไม่ได้จำกัดอยู่ในระดับทางการ (ระดับรัฐบาล) (ศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยในจีน, 2556) เท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์ในระดับราชวงศ์นับตั้งแต่ยุคสุโขทัยเรื่อยมา ด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมาอย่างยาวนานทุกยุคทุกสมัย และราชวงศ์จีนได้ให้เกียรติราชวงศ์ของไทยอย่างเทียบเท่ามาโดยตลอด จนกระทั่งถึงยุคสิ้นสุดของราชวงศ์จีน ทางการจีนยังคงรักษาความสัมพันธ์ดังกล่าวไว้คงเดิม และเพิ่มระดับความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างราชวงศ์ไทยและรัฐบาลจีนในทุกๆ ช่วงสมัยรัฐบาลจีนที่ผ่านมา

ทั้งนี้ราชวงศ์ไทยได้มีการเดินทางเพื่อการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงระหว่างสองประเทศ เช่น ในช่วงเวลา 16-31 ตุลาคม พ.ศ. 2543 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการในฐานะผู้แทนพระองค์ โดยเป็นการเสด็จฯ เยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการในรอบหลายสิบปี ในวาระโอกาสเฉลิมฉลองการครบรอบ 25 ปี ของความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศ นอกจากนี้ยังมีพระบรมวงศานุวงศ์ของไทยหลายพระองค์ที่เดินทางเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอย่างต่อเนื่อง (ศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยในจีน, 2556) เช่น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนจีนครบทั้ง 31 มณฑลและมหานคร ทรงได้รับการ

ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลในฐานะทูตสันถวไมตรีจากหน่วยงานของจีนหลายรางวัล และเป็นเจ้าฟ้าพระองค์แรกของโลกที่ทรงศึกษาภาษาจีนในมหาวิทยาลัยปักกิ่งเป็นระยะเวลา 1 เดือน ขณะที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ก็ได้มีการเสด็จเยือนจีนบ่อยครั้ง โดยเป็นเจ้าฟ้าพระองค์แรกที่ทรงแสดงดนตรีสายสัมพันธ์สองแผ่นดินในจีน นอกจากนี้พระราชวงศ์พระองค์อื่นๆ ก็ได้เสด็จฯ เยือนจีนอยู่เสมอ

ขณะเดียวกันทางการจีนก็ได้สังเกตเห็นถึงความสัมพันธ์ที่สำคัญของทั้งสองประเทศ โดยผู้นำจีนนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ เช่น นายเติ้ง เสี่ยวผิง ได้เยือนไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2521 นับจากนั้นประธานาธิบดีจีนทุกสมัยก็ได้เยือนประเทศไทยอย่างต่อเนื่องในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังเช่น นายหลี่ เซียนเนียน นายหยาง ช่างคุน นายเจียง เจ้อ หมิน นายหู จิ่นเทา และนายจิน ผิง เป็นต้น

สำหรับความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจภายหลังจากช่วงสิบปีแรกของการสถาปนาความสัมพันธ์ของจีนและไทยจนเกิดความเชื่อใจได้ทำให้เกิดความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่จีนได้เริ่มนโยบายการเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจในช่วงยุคสมัยของนายเติ้ง เสี่ยวผิง เมื่อปีพ.ศ. 2521 หลังจากนั้นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจของจีนและไทยได้มีการพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ด้านการค้ามูลค่าการค้าระหว่างจีนและไทย ได้เพิ่มขึ้นจากปีแรกที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตที่ 25 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 31,062 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ.2550 และในปี พ.ศ. 2555 การค้าของทั้งสองประเทศมีมูลค่ารวมกันกว่า 63,856.24 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2556) โดยจีนเป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่งของประเทศไทย ขณะที่ไทยพึ่งพาการนำเข้าสินค้าและวัตถุดิบจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอันดับสองรองจากประเทศญี่ปุ่น ด้านการค้าจีนจึงมีความสำคัญสำหรับไทยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะภาคการส่งออกเนื่องจากประเทศไทยพึ่งพาการส่งออกกว่าร้อยละ 70 ของประเทศ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2556)

ในด้านการลงทุน ไทยเป็นประเทศในลำดับต้นๆ ที่เข้าไปลงทุนในสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่สมัยปี พ.ศ. 2522 ซึ่งไทยคิด 1 ใน 10 อันดับแรกที่มีการลงทุนจำนวนมากในสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีโครงการหลายพันโครงการ และมีมูลค่าการลงทุนหลายพันล้านเหรียญสหรัฐฯ ขณะเดียวกันจีนมีการลงทุนในไทยมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การลงทุนในกิจการซื้อขายแร่ธาตุ (นักธุรกิจจีนได้ทำการซื้อขายแร่ธาตุในประเทศไทยและส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิต) ธุรกิจค้าขายสินค้า ธุรกิจโครงการบริการ เป็นต้น ด้านการท่องเที่ยวจีนและไทยเป็นเป้าหมายการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากประชาชนของทั้งสองประเทศปัจจุบันมี

นักท่องเที่ยวหลายล้านคนของจีนและไทยที่เดินทางท่องเที่ยวระหว่างสองประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556)

ด้านสังคมและวัฒนธรรม จีนและไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาโดยตลอด ประชาชนของทั้งสองประเทศมีการเดินทางไปมาระหว่างกัน เพื่อแลกเปลี่ยนและเผยแพร่วัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ในระบบการศึกษาของจีนและไทยในปัจจุบันได้ขยายความร่วมมือทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เช่น การทำข้อตกลงความร่วมมือวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยของทั้งสองประเทศ ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาระหว่างกัน ทั้งนี้ยังได้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษา เพื่อให้ได้ย้ายมาเรียนยังประเทศของทั้งสอง ทำให้เกิดความใกล้ชิดและได้มีการเรียนและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของทั้งสองชาติอย่างจริงจัง ทั้งนี้ทางรัฐบาลจีน สถานทูตจีนและหอการค้าไทย-จีน ได้ส่งเสริมการศึกษาทางด้านภาษาจีนในประเทศไทยผ่านการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายให้กับเยาวชนหรือประชาชนชาวไทยที่สนใจเรียนรู้ภาษาจีนผ่านทางโรงเรียนสอนภาษาจีนหอการค้าไทย-จีน (ปญญณณ เทพประสิทธิ์, 2556)

นอกจากนี้สาธารณรัฐประชาชนจีนและไทยยังได้ร่วมมือกันทางด้านศาสนาพุทธระหว่างกัน โดยแลกเปลี่ยนความรู้และความเข้าใจทางศาสนาอย่างยาวนาน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าจีนและไทยมีความสัมพันธ์และความร่วมมือที่เจริญรุดหน้าในทุกด้าน (การท่องเที่ยวและวัฒนธรรมและการศึกษา) และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนของทั้งสองประเทศ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาคเอเชีย ทั้งนี้ปัจจุบันจีนได้แสดงบทบาททางสังคม โลกอย่างสร้างสรรค์ด้วยแนวทางของการใช้อำนาจละมุน เช่น การแสดงความเป็นกลางในความขัดแย้งของคาบสมุทรเกาหลี ตลอดจนความพยายามที่จะทำให้เกาหลีเหนือและได้เข้าสู่การเจรจา และลดความรุนแรงทางการเมืองของทั้งสองประเทศ การสนับสนุนและความพยายามในการผลักดันให้เกิดประชาธิปไตยในประเทศพม่า เป็นต้น นอกจากนี้การใช้อำนาจละมุนของจีนยังมุ่งมั่นให้การช่วยเหลือประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนทั้งเรื่องของทางเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Percival, 2007,111-112; Restall, 2007)

ในเหตุการณ์วิกฤตการเงินของเอเชีย พ.ศ. 2540 ซึ่งมีผลกระทบอย่างมากต่อประเทศในอาเซียน จีนจึงใช้โอกาสนี้ในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ โดยการให้ความช่วยเหลือกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน เช่น ประเทศไทย ทั้งนี้จีนให้ความช่วยเหลือ 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เพื่อพยุงเศรษฐกิจไทยในช่วงวิกฤตการณ์ทางการเงิน บทบาทการใช้อำนาจละมุนของจีนยังได้รับการยอมรับจากประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน เมื่อจีนช่วยรักษาสถานะทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

อาเซียน โดยการคงค่าเงินหยวนในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย นอกจากนี้จีนยังมีการลดความแข็งแกร่งที่มีต่อประเทศที่อ้างสิทธิ์ถึงหมู่เกาะที่มีกรณีพิพาท โดยได้ยอมทำข้อตกลงสัญญาความร่วมมือ (Conduct of Parties) ในทะเลจีนใต้ เมื่อ พ.ศ. 2545 ซึ่งยังได้ช่วยลดความตึงเครียดในข้อพิพาทดังกล่าว อีกทั้งจีนยังให้เงินกู้แบบเงื่อนไขน้อยหรือปราศจากเงื่อนไขกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนเพื่อให้สามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศต่างๆ ของภูมิภาคอาเซียนโดยเฉพาะประเทศไทย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและมุ่งศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีนในอดีตและวิเคราะห์นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างหรือเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน โดยมุ่งเน้นการใช้อำนาจละมุนของสาธารณรัฐประชาชนจีน (China's Soft Power) ที่มีต่อประเทศไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา เพื่อที่จะทำให้ผู้ที่สนใจหน่วยงานราชการ และเอกชนสามารถเรียนรู้และเข้าใจเรื่องของอำนาจละมุน ตลอดจนเข้าใจลักษณะ วิธีการ และรูปแบบ การนำมาใช้ของรัฐบาลจีนต่อประเทศไทย เพื่อที่จะได้มีการปรับแนวคิด วิธีการและกลยุทธ์การดำเนินงานต่างๆ ให้สอดคล้องและสร้างประโยชน์ส่วนรวมร่วมกัน และเพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและประเทศชาติมีระบบเศรษฐกิจ และการเมืองที่เข้มแข็งก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว

1.2 คำถามการวิจัย

นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยมีลักษณะ วิธีการ และรูปแบบอย่างไร ซึ่งส่งผลต่อการเสริมสร้างหรือเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบันและอนาคต มากน้อยเพียงใด

1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาในอดีต
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาว่ามีต่อการเสริมสร้างหรือเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบันและอนาคต มากน้อยเพียงใด

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

1.4.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานต่างๆ ของประเทศไทย และจีนที่เกี่ยวข้องกับการใช้นโยบายอำนาจละมุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อประเทศไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา

1.4.2 ขอบเขตของการวิจัย

สำหรับการศึกษานโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย และผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน มีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

- ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย และผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจละมุน ลักษณะ วิธีการ รูปแบบ ว่ามีการเสริมสร้างหรืออุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน ในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ก่อนและหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน พ.ศ. 2518 โดยเน้นตั้งแต่เริ่มความตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน พ.ศ.2547 ถึงปัจจุบัน พ.ศ.2555 เป็นสำคัญ

- ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพการศึกษาวิจัยเอกสาร โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลค้นคว้าจากวารสาร หนังสือ บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้นขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาจึงศึกษาข้อมูลเอกสารที่สามารถรวบรวมได้ในประเทศไทยและสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้จากระบบอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะนโยบาย วิธีการ รูปแบบ และผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้อำนาจละมุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อประเทศไทย

- ขอบเขตด้านระยะเวลา

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาการศึกษาโดยจะเริ่มต้นตั้งแต่ก่อนและหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน พ.ศ. 2518 โดยเน้นตั้งแต่เริ่มความตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน พ.ศ.2547 ถึงปัจจุบัน พ.ศ.2555 เป็นสำคัญ

- ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิจัยเชิงเอกสาร ดังนั้นกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้จึงเป็นบทบาทและนโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยและการส่งผลต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน

1.4.3 วิธีดำเนินการวิจัย

- การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิจัยเชิงเอกสาร ดังนั้นการรวบรวมข้อมูลจึงเป็นแบบข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมข้อมูลโดยการค้นคว้าจากวารสาร หนังสือ บทความ วิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำมาสนับสนุนการสร้างแนวทางการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลและอ้างอิงผลการศึกษา

- การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิจัยเชิงเอกสาร ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับนโยบาย บทบาท และผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้อำนาจละมุนของสาธารณรัฐประชาชนจีน สำหรับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จะใช้นิยาม (Constructionism) (โยชิน แสวงดี, 2554) โดยให้ความสำคัญกับความคิดรวบยอดที่สรุปออกมาว่ามีเนื้อหาที่สำคัญที่สุดจากประเด็นที่ปรากฏอย่างไรบ้างในการแยกประเด็นเป็นข้อๆตามเนื้อหา โดยจะทำการสรุปประเด็นที่เกิดขึ้น จากการนำไปใช้ และบทบาท ทางด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา นอกจากนี้จะใช้หลักนัยนิยม (Interpretivism) โดยเป็นการการตีความตามความจริงที่กล่าวว่ามีนัยยะหรือสื่อเค้าว่าจะเป็นอย่างไรที่ให้ความเข้าใจ ซึ่งจะนำการสรุปประเด็นที่เกิดขึ้นมากล่าวถึงผลกระทบและแนวโน้มที่จะเป็นไปในอนาคตของการใช้อำนาจละมุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อประเทศไทยว่าจะส่งผลต่อการเสริมสร้างหรือเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบันและอนาคต มากน้อยเพียงใด

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อำนาจละมุน (Soft Power) หมายถึง สำหรับความหมายที่ตรงตามภาษาอังกฤษจะหมายความว่า อำนาจโดยละมุน ซึ่งเปรียบได้กับประโยคที่ว่าเป็นการใช้อำนาจที่ทำให้ประเทศอื่นปฏิบัติตามโดยมิได้ใช้กำลังบังคับ ซึ่งเป็นนโยบายการต่างๆ ประเทศที่มุ่งใช้วัฒนธรรมและสร้างสิ่งจูงใจโดยทำให้ประเทศอื่นๆ เกิดความพอใจที่จะเลือกปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับความต้องการของ

ประเทศตนและนำไปสู่การยอมรับโดยคหุฎี โดยไมใช้อำนาจแบบกำลังในการบังคับ ซึ่งแตกต่างจากนโยบายในอดีต

2. อำนาจกระด้าง (Hard Power) หมายถึง อำนาจที่ทำให้ประเทศตรงกันข้ามของตนเองมีความเกรงกลัวและยอมปฏิบัติตาม ซึ่งการปฏิบัติตามไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจหรือการยอมรับ แต่เป็นการปฏิบัติตามเพราะเกรงกลัวต่ออำนาจ เช่น อำนาจทางการทหาร อำนาจทางการทูต อำนาจทางเศรษฐกิจ ที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศหากไม่ปฏิบัติตามที่ประเทศผู้ใช้อำนาจต้องการ

3. วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศหนึ่งทีประชาชนได้ปฏิบัติมาอย่างยาวนานและต่อตนเอง ซึ่งได้กลายเป็นหลักการของการปฏิบัติ การดำเนินการ หรือความคิดที่ติดตัวประชาชนชาตินั้นๆ จนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หรือประจำเชื้อชาติ

4. ค่านิยมทางการเมือง (Political Values) หมายถึง ธรรมเนียมหรือการปฏิบัติ การใช้อำนาจ และชื่อเสียงของรัฐบาลและบุคลากรทางการเมืองของประเทศนั้นๆ ที่มีผลต่อการออกนโยบายการต่างประเทศของภาครัฐบาล

5. นโยบายการต่างประเทศ (Foreign Policies) หมายถึง แผนการดำเนินการในกิจการระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้วางและออกนโยบายที่จะนำมาใช้กับประเทศต่างๆ ทั้งด้านการค้า การทหาร การส่งเสริมสนับสนุนและการติดต่อระหว่างประเทศ เป็นต้น

6. การทูตสาธารณะ (Public diplomacy) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ที่มีได้พุ่งเป้าไปที่รัฐบาลของต่างประเทศ หากแต่พุ่งเป้าหมายหลักไปยังปัจเจกบุคคลและองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศของตน และมุ่งหวังที่จะสร้างบรรยากาศอันดีในระยะยาว เพื่อรองรับนโยบายต่างประเทศที่จะตามมาในอนาคต

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการซึ่งสามารถเข้าใจถึงรูปแบบการใช้ อำนาจละมุนของรัฐบาลจีน เพื่อที่จะได้มีการเตรียมพร้อมและวางแผนด้านนโยบายทางราชการและการพัฒนาบริหารประเทศไทยให้มีความสอดคล้องกับการนโยบายอำนาจละมุนของประเทศจีน เพื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาเพื่อนำมาสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนตามเศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ

2. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานเอกชน และธุรกิจในประเทศไทยที่จะมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการและแนวทางการปฏิบัติของรัฐบาลจีนมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะนำข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้มาใช้

สนับสนุนการวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กรให้มีการดำเนินกิจการด้านการค้ากับจีนอย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเข้าถึงตลาดจีนได้อย่างไร้ข้อขัดแย้ง เป็นโอกาสในการส่งเสริมให้ธุรกิจไทยมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดจีนเพิ่มมากขึ้น

3. เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจทั่วไป โดยจะทำให้เข้าใจถึงองค์ประกอบและลักษณะของนโยบายอำนาจละมุน (Soft Power) ซึ่งในปัจจุบันงานวิจัยและบทความเกี่ยวกับประเด็นนี้ยังมีอยู่น้อยในสังคมและวงการศึกษากองไทย ทำให้ผู้สนใจทั่วไปยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียด และเนื้อหาอย่างชัดเจนการศึกษาค้นคว้าจึงเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจให้กับผู้สนใจในการที่จะอ่านและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดและองค์ประกอบของนโยบายอำนาจละมุน เพื่อที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ของประชาชนชาวไทย

1.7 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อทำการศึกษาวิเคราะห์การใช้อำนาจละมุนของจีนที่มีต่อไทย ในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

1.7.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจละมุน (Soft Power)

1.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.7.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจละมุน (Soft Power)

ความหมายของอำนาจละมุน (Soft Power)

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า Nye (2004) คือบุคคลแรกที่ได้นำเสนอถึงความสำคัญของอำนาจละมุน มาตั้งแต่ต้น พ.ศ. 2533 โดยได้อธิบายเกี่ยวกับคำว่า อำนาจ ไว้ว่าเป็นความสามารถในการได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่เราต้องการ (the ability to get the outcomes one wants) เช่น การใช้อำนาจทางทหาร ทางเศรษฐกิจเพื่อเป็นการบีบบังคับให้ประเทศอื่นๆ ปรับเปลี่ยนวิธีการแสดงออกหรือบทบาทที่มีต่อประเทศตน ซึ่งเป็นนโยบายการใช้ไม่แข็งในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ Nye (1990) วิธีการดังกล่าวว่า อำนาจกระด้าง (Hard Power)

Nye (1990) ยังได้แสดงถึงอำนาจในรูปแบบตรงกันข้าม คือ soft power หรือ เรียกว่าอำนาจละมุน ซึ่งมีนัยที่สำคัญคือ การใช้วิธีการของอำนาจละมุนที่ทำให้ประเทศอื่นๆ ปฏิบัติตามความต้องการ (Co-opt) โดยที่ไม่จำเป็นต้องดำเนินการบังคับ (Coerce) หรือสร้างข้อกำหนด ข้อแลกเปลี่ยนในการต่อรอง ซึ่ง Nye (1990) ได้อธิบายให้ชัดเจนด้วยการกล่าวถึงอำนาจละมุนว่าเป็น

การกระทำให้ประเทศอื่นๆ พร้อมใจหรือพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามเป้าหมายที่ประเทศของเราต้องการ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจเชิงดึงดูด (Attractive power) เพื่อนำไปสู่การยอมรับโดยคุณิ (Acquiescence) ซึ่งแตกต่างไปจากการใช้อิทธิพล (Influence) ที่ต้องอาศัยอำนาจแบบ อำนาจกระด้าง (Hard Power)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาการให้ความหมายของอำนาจละมุน ในงานวิจัยอื่นๆ พบรายละเอียดดังนี้

พิทยา สุวคันธ์ (2552) อธิบายคำว่า “Soft Power” คือ อำนาจแบบอ่อน อำนาจอย่างอ่อน อำนาจละมุน อำนาจอ่อนโยน หรืออำนาจในเรื่องการสร้าง ความชอบธรรม อำนาจชักจูง อำนาจโน้มน้าวให้กระทำตาม แต่ถ้าจะอธิบายคงจะมีมุมมองที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป และมีลักษณะตรงข้ามกับ “อำนาจกระด้าง (Hard Power)” ทั้งทางด้านกองกำลัง การทหาร และเศรษฐกิจ เป็นต้น

Li และ Worm (2011) ได้นำเสนอว่า Soft Power คือ กลยุทธ์อย่างหนึ่งที่น่าไปสู่การเพิ่มสันติภาพของโลกในปัจจุบัน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทูต วัฒนธรรม และด้านการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับในสังคมโลก และ โน้มน้าวให้ผู้อื่นพร้อมใจปฏิบัติตามแนวทางกลยุทธ์ของประเทศ โดยไม่ใช้กำลังทางทหารหรือทางเศรษฐกิจในการบีบบังคับ

Nye (1990) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Bound to Lead (1990) ว่า Soft power คือ การใช้อำนาจละมุนที่ปราศจากการใช้กำลังทหาร และข้อกำหนดทางเศรษฐกิจในการกดดันหรือสร้างอิทธิพลต่อประเทศอื่นๆ University of California Los Angeles (UCLA) 2005 กล่าวว่า Soft power มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับ Hard Power ซึ่งเป็นการใช้กำลังทหารและเศรษฐกิจที่อาจสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในบทบาทการบริหารการต่างประเทศของประเทศนั้นๆ ต่อประเทศอื่นๆ ทั้งนี้อำนาจละมุน ถือเป็นศักยภาพของประเทศที่จะส่งอิทธิพลต่อการชักชวนและแรงดึงดูดให้ประเทศอื่นๆ ปฏิบัติตามโดยเต็มใจ

Vuving (2009) ได้อธิบายว่า Soft power คือ การดำเนินกลยุทธ์หรือนโยบายที่แตกต่างและตรงกันข้ามกับ Hard Power โดยอำนาจละมุน คือ ศักยภาพที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของประเทศหรือบุคคลอื่นๆ ให้แสดงออกด้วยความพึงใจ

ดังนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายที่สอดคล้องกันของนักวิชาการและนักวิจัยได้ว่า อำนาจละมุน คือหลักการแนวคิด นโยบายหรือกลยุทธ์ที่แต่ละประเทศ ซึ่งในการศึกษานี้คือสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้นำมาใช้ในการที่จะสร้างอิทธิพลโดยปราศจากการกดดันด้วยวิธีการรุนแรงทางการทหารหรือเศรษฐกิจ แต่มุ่งใช้ด้านการทูต ด้านวัฒนธรรม และด้านการศึกษาในการพยายามสร้างแรงดึงดูดและจูงใจให้ประเทศไทยปฏิบัติตามนโยบายหรือแนวทางที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีความต้องการเพื่อให้สามารถสร้างผลประโยชน์ร่วมกันในระยะยาวอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบของอำนาจละมุน

จากการศึกษาบทความวิชาการ และงานวิจัย ตลอดจนตำราต่างประเทศและในประเทศ เช่น Bound to Lead (1990) UCLA (2005) Ding (2006) Perkins (2007) Cho & Jeong (2008) Vuving (2009) Li & Worm (2011) และพิทยา สุวคันธ์ (2552) เป็นต้น พบว่าได้อ้างอิงองค์ประกอบของอำนาจละมุน (Soft Power) จาก Nye (1990; 2004) เป็นหลักเนื่องจากเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับถึงการเป็นผู้บุกเบิกหรือผู้เชี่ยวชาญในทฤษฎีนี้ โดย Nye (1990; 2004) ได้นำเสนอที่มาของ Soft Power ว่าประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. วัฒนธรรม (Culture) ถ้าวัฒนธรรมของประเทศหนึ่งมีความสอดคล้องกับผลประโยชน์และค่านิยมของประเทศอื่นๆ โอกาสที่วัฒนธรรมดังกล่าวจะกลายเป็นอำนาจละมุนของประเทศนั้นก็จะยิ่งมากขึ้น ช่องทางที่ทำให้วัฒนธรรมของประเทศหนึ่งเป็นที่รู้จักในประเทศอื่น ๆ นั้นมีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการค้า การเยี่ยมชม การติดต่อสื่อสาร และการแลกเปลี่ยน เช่น วัฒนธรรมของประเทศเกาหลีที่กำลังเป็นที่นิยม และได้ส่งผลให้ประเทศต่างๆ มีการค้าที่เกี่ยวข้องกับเกาหลีมากยิ่งขึ้น เช่น บริษัททัวร์ การผลิตสินค้า การนำเข้า เป็นต้น ซึ่งทำให้ประเทศไทยรับวัฒนธรรมเกาหลีเข้ามาจำนวนมาก นอกจากนี้กรณีของวัฒนธรรมจีน ซึ่งมีเรื่องของความเชื่อถือในโชคลาง การเคารพบูชาเทพเจ้าที่จะก่อให้เกิดผลดี เช่น การแก้ปีชงของชาวจีน ก็จะเข้ามามีบทบาทกับวัฒนธรรมไทย เพราะค่านิยมของคนไทยที่เป็นทั้งเชื่อสายจีนและเชื่อสายอื่นๆ มีวัฒนธรรมความเชื่อเช่นนั้นไม่แตกต่างกัน หรือในทางการค้าก็มีการเติบโตอย่างมากจากวัฒนธรรมของจีนทำให้ธุรกิจร้านอาหาร การท่องเที่ยวเติบโตตาม

2. ค่านิยมทางการเมือง (Political Values) ถ้าประเทศดังกล่าวมีค่านิยมทางการเมืองที่สอดคล้องกับประเทศอื่นๆ อำนาจละมุนของประเทศนั้นจะเพิ่มขึ้น ในทางกลับกันถ้าค่านิยมของประเทศดังกล่าวขัดกับค่านิยมของประเทศอื่นๆ อย่างชัดเจนอำนาจละมุนของประเทศนั้นก็จะลดลง ตัวอย่างเช่น การที่สหรัฐอเมริกาในทวีปแอฟริกันนั้นน้อย เป็นต้น หรือค่านิยมทางการเมืองของจีนที่มีความสัมพันธ์กันยาวนานกับประเทศไทยนับแต่อดีตทำให้นโยบายของรัฐบาลจีนต่อประเทศไทยเป็นนโยบายที่ไม่ใช่กำลังกดดัน หรือบีบบังคับให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามโดยไม่เต็มใจ ผิดกับกรณีที่ทางรัฐบาลจีนพยายามใช้กำลังข่มขู่ได้หวั่นให้ยุติบทบาทการแสดงจุดยืนการเป็นเอกราช หรือปัญหาการทะเลาะเกี่ยวกับสิทธิในการยึดครองเกาะเตียวหู (ภาษาจีน : diao yu dao) หรือเกาะเซ็นกากุ (ภาษาญี่ปุ่น : Senkaku-shoto) กับทางรัฐบาลญี่ปุ่น ซึ่งก็มีการใช้กำลังในการปิดล้อม กดดันอย่างต่อเนื่องของทั้งสองฝ่าย เรียกว่า เป็นการใช้อำนาจกระด้าง (Hard Power) ตอบโต้กัน

3. นโยบายต่างประเทศ (Foreign Policies) ถ้าประเทศหนึ่งดำเนินนโยบายที่หน้าไหว้หลังหลอก (Hypocritical) ก้าวร้าว และไม่แยแสต่อท่าทีของประเทศอื่นๆ โอกาสที่จะสร้างอำนาจละมุนจะมีน้อย ดังเช่นกรณีของสหรัฐอเมริกาที่บุกยึดอิรักใน พ.ศ. 2546 โดยไม่ฟังเสียงคัดค้านของประเทศอื่นๆ เป็นต้น แต่ถ้าประเทศดังกล่าวมีแนวโน้มนโยบายต่างประเทศที่รักษาสันติภาพและเคารพในสิทธิมนุษยชน โอกาสที่จะสร้างอำนาจละมุนให้เกิดขึ้นจะมีมาก เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในนโยบายการต่างประเทศของจีนและไทยจะพบว่า มีลักษณะที่ถ้อยทีถ้อยอาศัย โดยทางไทยและจีนให้เกียรติซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพิจารณาได้จากภาพลักษณ์เวลาที่มีการประชุม หรือการสร้างความสัมพันธ์ต่างๆ โดยตลอด

เครื่องมือในการขับเคลื่อนการใช้อำนาจละมุน

Nye (2004) ได้นำเสนอว่า เครื่องมือสำคัญที่จะทำให้อำนาจละมุน บรรลุผลในทางปฏิบัติก็คือสิ่งที่เรียกว่า การทูตสาธารณะ (public diplomacy) โดย Nye (2004) ให้ความหมายว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มุ่งเป้าหมายหลักไปที่ปัจเจกบุคคลและองค์กรที่ไม่ใช่การมุ่งไปที่รัฐบาลของต่างประเทศการกระทำดังกล่าวจะเป็นไปเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศของตน ยังมุ่งหวังที่จะสร้างบรรยากาศอันดีในระยะยาวเพื่อรองรับนโยบายต่างประเทศที่จะตามมาในอนาคตอีกด้วย โดยการทูตสาธารณะสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่

1. การสื่อสารประจำวัน (daily communications) ใช้เพื่ออธิบายการตัดสินใจด้านนโยบาย เช่น การแถลงข่าวหรือนโยบายของรัฐบาลต่อสื่อมวลชนทั้งในและต่างประเทศ (press conference) หรือการเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อการแถลงจุดยืนหรือท่าทีเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินหรือวิกฤตการณ์ เป็นต้น

2. การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ (strategic communications) ซึ่งออกมาในรูปของการรณรงค์ (campaign) เชิงสัญลักษณ์ โดยมีการกำหนดแนวเรื่อง (theme) ของการรณรงค์ดังกล่าว ดังเช่นในช่วงพ.ศ. 2533 ที่บริติชเคาน์ซิล (The British Council) ได้พยายามส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศอังกฤษว่าเป็นดินแดนที่มีความทันสมัย สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และยอมรับการดำรงอยู่ของสังคมแบบพหุชาติพันธุ์ เป็นต้น

3. การพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านบุคคลสำคัญ (the development of lasting relationships with key individuals) โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้ทุนการศึกษา การแลกเปลี่ยนบุคลากร การฝึกงาน การสัมมนา การประชุม การพบกันระหว่างสื่อมวลชน การฝึกซ้อมทางทหารร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือทางทหารในยามสันติ เป็นต้น

นอกจากนี้ Melissen (2005) (อ้างถึงในสิทธิพล เครือรัฐติกาล, 2551) ได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลข่าวสารนั้นพัฒนาไปมากจนทำลายเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างสิ่งที่เรียกว่าการทูตสาธารณะ (public diplomacy) ซึ่งเน้นกลุ่มผู้รับสารภายนอกประเทศ กับ กิจการสาธารณะ (public affairs) ซึ่งเน้นกลุ่มผู้รับสารภายในประเทศ ด้วยเหตุที่โลกของเรามีลักษณะเชื่อมโยงกัน (interconnected) เช่นนี้ทำให้บางครั้งการดำเนินการทูตสาธารณะสามารถกระทำผ่านกลุ่มผู้รับสารภายในประเทศได้ ดังเช่นที่กระทรวงการต่างประเทศของอังกฤษในปัจจุบันมักจะชี้แจงนโยบายต่างประเทศของตนที่มีต่อภูมิภาคตะวันออกกลางผ่านองค์กรมุสลิมสายกลางในอังกฤษ เป็นต้น

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มีการดำเนินงานด้านการทูตสาธารณะอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น การสื่อสารประจำวัน (daily communications) รัฐบาลหรือทางการจีนจะมีการให้สัมภาษณ์อย่างทันต่อเหตุการณ์ ตัวอย่างเช่น เมื่อเกาหลีเหนือประกาศเตรียมความพร้อมรบอย่างเต็มรูปแบบ รัฐบาลจีนได้เร่งให้ข่าวสารและแสดงจุดยืนชัดเจนว่าจีนไม่ได้สนับสนุนการดำเนินการดังกล่าว และขอเรียกร้องให้แต่ละประเทศที่เกี่ยวข้องใช้สติ เหตุผล และการเจรจาในการคลี่คลายปัญหาดังกล่าว หรือการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ (strategic communications) ปัจจุบันจีนเป็นประเทศที่กำลังเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่าง โดยเฉพาะปริมาณการผลิตสินค้าและบริการในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ทำให้โรงงานจำนวนมากในจีนได้มีการเร่งผลิต และเกิดการสร้างการเอารัดเอาเปรียบพนักงานขององค์กรให้ปฏิบัติงานเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ขณะที่ได้รับค่าจ้างผลตอบแทนในระดับต่ำ ซึ่งรัฐบาลจีนได้ทำการรณรงค์ในเรื่องนี้และได้แสดงจุดยืนชัดเจนที่จะทำการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเร่งควบคุมและเอาผิดผู้ประกอบการดังกล่าว และการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านบุคคลสำคัญ จะเห็นว่ารัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับเชื้อพระวงศ์และคณะผู้บริหารของรัฐบาลไทย ในการให้เกียรติเรียนเชิญราชวงศ์ของไทยเข้าร่วมงานสำคัญๆ ของรัฐบาลจีนมาโดยตลอด ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารัฐบาลจีนมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนและเสริมสร้างการใช้อำนาจละมุนกับทุกประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งใช้การทูตสาธารณะเป็นปัจจัยขับเคลื่อนอย่างหนึ่งโดยสอดคล้องกับแนวคิดของ

การทูตสาธารณะและแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

Melissen (2005) (อ้างถึงในสิทธิพล เครือรัฐติกาล, 2551) ได้เปรียบเทียบการทูตสาธารณะ (public diplomacy) กับแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) แม้ว่าการโฆษณาชวนเชื่อจะมีจุดประสงค์เดียวกับการทูตสาธารณะ นั่นคือการชักจูงให้ผู้รับสารคิดเห็นไปในทางเดียวกับผู้ส่งสาร หากแต่ความแตกต่างที่สำคัญอยู่ตรงที่ว่า การโฆษณาชวนเชื่อ นั้นมักจะออกมาในรูปของการสื่อสารทางเดียว (one-way messaging) คือจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร และพยายามทำให้ผู้รับสาร “เชื่อ” โดยไม่ต้องไตร่ตรองอย่างมีอิสระ หากแต่การทูตสาธารณะนั้นจะเป็นการสื่อสารสองทาง (two-way street) ที่จะมีการสื่อสารไปมาระหว่างผู้ส่งสารกับสาธารณชนในต่างประเทศ โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ “คิด” อย่างมีอิสระมากกว่า

ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าและพบว่ารัฐบาลจีนในอดีตได้ใช้วิธีการนี้ เนื่องจากการเป็นประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ จะมุ่งเน้นการโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อสร้างทัศนคติและการจูงใจให้ประชาชนอยู่ภายใต้การปกครองโดยเป็นระเบียบ และเชื่อในสิ่งที่รัฐบาลคอมมิวนิสต์เป็นผู้กล่าว แต่ในปัจจุบันรัฐบาลจีนได้ทำการเปิดประเทศ และได้อนุญาตให้ประชาชนในประเทศเข้าถึงสื่ออิสระ เช่น สื่อออนไลน์ นอกจากนี้การให้ข่าวสารของรัฐบาลจีนในการประกาศเรื่องต่างๆ ยังเปิดโอกาสให้ทางสำนักข่าวสอบถามเพื่อที่จะชี้แจงประเด็นต่างๆ ได้ชัดเจน ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างรัฐบาลและประชาชน ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วว่า การโฆษณาชวนเชื่อถือเป็นการใช้อำนาจแบบ อำนาจกระด้าง (Hard Power) คือใช้การกดดันด้วยอำนาจรัฐให้ประชาชนเห็นพ้องตาม แต่ปัจจุบันรัฐบาลจีนได้มุ่งเน้นการใช้อำนาจละมุน การโฆษณาชวนเชื่อจึงเป็นการสื่อสารที่รัฐบาลจีนหลีกเลี่ยงและเลิกใช้ไป ตรงกันข้ามกับรัฐบาลในประเทศที่แข็งแกร่งในการใช้อำนาจ อำนาจกระด้าง (Hard Power) อย่างเกาหลีเหนือ ที่ใช้การโฆษณาชวนเชื่อเป็นหลักในการสื่อสารกับประชาชนของตนเอง และประชาชนของประเทศอื่นๆ

2. การสร้างตราแห่งชาติ (nation-branding) แม้ว่าการสร้างตราแห่งชาติจะมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศเช่นเดียวกันกับการดำเนินการทูตสาธารณะ หากแต่สองสิ่งนี้มีจุดเน้นที่ต่างกัน การทูตสาธารณะจะเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะบางประเด็น เนื่องด้วยผู้ดำเนินการทูตดังกล่าวตระหนักดีว่า ในปัจจุบันการสื่อสารระหว่างประเทศมีผู้แสดงและระดับชั้นที่มากมายหลากหลาย โดยที่รัฐไม่สามารถผูกขาดการสื่อสารระหว่างประเทศได้อีกต่อไป ในขณะที่การสร้างตราแห่งชาติมุ่งเน้นการส่งเสริมภาพลักษณ์แบบองค์รวม (holistic approach) เพื่อปรับเปลี่ยนการรับรู้ (perception) เกี่ยวกับประเทศนั้นๆ ในทุกด้าน อย่างไรก็ตาม ถือได้ว่าการสร้างตราแห่งชาติกับการทูตสาธารณะนั้นมีลักษณะที่เติมเต็มซึ่งกันและกัน (complementary) อยู่มากพอสมควร

3. ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับต่างประเทศ (foreign cultural relations) ปัจจุบันขอบเขตของความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับต่างประเทศและการทูตสาธารณะนั้นมีความเหลื่อมซ้อนกันอยู่

มาก เนื่องจากความหมายของคำว่า “ ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับต่างประเทศ” มิได้จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องของศิลปะวัฒนธรรม (art and culture) อีกต่อไป หากแต่ยังขยายมาครอบคลุมถึงการแลกเปลี่ยนความคิด การวิจัย การสื่อสารมวลชน และวิาทะแห่งชาติ (national debate) อีกด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการเอาชนะใจ (winning hearts and minds) และสร้างความน่าเชื่อถือในสายตาของนานาประเทศในระยะยาว ซึ่งการทูตสาธารณะก็มีจุดประสงค์ที่ไม่ต่างกัน

จากการค้นคว้าจะพบว่า การทูตสาธารณะ คือการขับเคลื่อนการใช้อำนาจละมุนซึ่งองค์ประกอบของอำนาจละมุน ประกอบไปด้วยเรื่องของวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งด้วยเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับต่างประเทศ จึงค้นพบว่าแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกันกับการใช้อำนาจละมุน และการทูตสาธารณะ ซึ่งทั้งหมดมีเป้าหมายเดียวกันในการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม องค์ความรู้ทางการศึกษา หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตและประเทศชาติ ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันอย่างชัดเจนว่าเรื่องของวัฒนธรรมคือส่วนหนึ่งของการใช้อำนาจละมุน

จุดอ่อนของอำนาจละมุนและการทูตสาธารณะ

Nye (2004) ได้กล่าวถึง จุดอ่อนที่สำคัญ 2 ประเด็นของการใช้อำนาจละมุน ได้แก่

1. อำนาจละมุน บางส่วนอยู่นอกเหนือการควบคุมของภาครัฐ เพราะมีตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actors) เข้ามามีบทบาท โดยที่บทบาทดังกล่าวอาจเป็นไปโดยสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐของประเทศนั้นๆ เช่น บทบาทของภาพยนตร์ฮอลลีวูด (Hollywood) ที่ทำให้ผู้ชมในสาธารณรัฐประชาชนจีนจำนวนหนึ่งเริ่มตระหนักถึงสิทธิที่ตนพึงได้รับตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่พยายามเรียกร้องให้จีนปรับปรุงระบบกฎหมายและสร้างระบบนิติรัฐ (rule of law) เป็นต้น หากแต่บางครั้งบทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐก็ขัดแย้งกับแนวนโยบายของรัฐได้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น แนวคิดต่อต้านสงครามในหมู่ปัญญาชนและสื่อสารมวลชนอเมริกันช่วงพ.ศ.2503 ขัดแย้งกับแนวนโยบายของรัฐบาลอเมริกันที่ต้องการทำสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ต่อไป เป็นต้น

2. อำนาจละมุน ให้ผลลัพธ์ทางอ้อมและใช้เวลานานกว่าจะเห็นผลเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ สิทธิพล เครือรัฐติกาล (2551) ได้นำเสนอว่าแนวคิดของ Nye (2004) มีความสอดคล้องกับ Melissen (2005) ที่มุ่งเน้นว่า การทูตสาธารณะ มิใช่เครื่องมือที่สามารถบรรลุผลได้ทันทีทันใด (immediate foreign policy tool) หากแต่เป็นเครื่องมือที่จะสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (trust and credibility) ในระยะกลางและระยะยาว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงค้นพบว่าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจละมุน จำเป็นที่จะต้องมองข้ามผลประโยชน์ตรงหน้าหรือระยะสั้น และเสียดสผลประโยชน์บางประการเพื่อหวังผลในระยะยาว ทั้งนี้ยังไม่มีนักวิชาการผู้ใดสนับสนุนหรือนำเสนอว่าอำนาจละมุน จะต้องใช้เวลาที่ปีจึงจะสัมฤทธิ์ผล ทั้งนี้ระยะเวลาความสำเร็จขึ้นอยู่กับกระบวนการที่ใช้ เรื่องหรือประเด็นที่เกี่ยวข้อง และความสัมพันธ์ของประเทศนั้นๆ ที่มีนับจากอดีต ดังนั้นหากประเทศใดที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันอย่างยาวนานย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จได้รวดเร็วกว่า เช่น จีนกับประเทศไทย เป็นต้น

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแนวคิดและทฤษฎีอย่างเหมาะสมจะพบว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบันได้มีการใช้อำนาจละมุนเป็นนโยบายหลักของประเทศ และได้นำมาใช้กับประเทศไทยที่มีความใกล้ชิดมานานับแต่อดีต ซึ่งปัจจุบันจีนได้เร่งสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับไทยทั้งในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล เอกชน หรือต่อราชวงศ์ของไทย ซึ่งได้ให้เกียรติประเทศไทยอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้ของผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ของการใช้อำนาจละมุน เพื่อที่จะสรุปและอภิปรายตอบคำถามการวิจัยว่า “นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยมีลักษณะ วิธีการ และรูปแบบอย่างไร ซึ่งส่งผลต่อการเสริมสร้างหรือเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบันและอนาคตมากน้อยเพียงใด

การขยายบทบาทและอิทธิพลของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พิทยา สุวคันธ์ (2552) ได้นำเสนอว่าการขยายบทบาทและอิทธิพลของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียนหรือประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) ซึ่งประกอบด้วย ไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม (ยกเว้นติมอร์) จีนได้เริ่มมีการขยายอิทธิพลและเผยแพร่อุดมการณ์คอมมิวนิสต์ หรือที่อาจเรียกว่าการขยายอำนาจ “อำนาจกระด้าง (Hard Power)” กองกำลังและการทหาร ตั้งแต่ยุคสมัยของเหมาเจ๋อตง แต่หลังจากนั้นจีนปรับเปลี่ยนนโยบาย ได้มีนโยบายเปิดประเทศ (Open Policy) เมื่อ พ.ศ. 2521 ในยุคของเติ้งเสี่ยวผิง การขยายบทบาทและอิทธิพลได้ปรับเปลี่ยนไปเป็นการขยายอำนาจละมุนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น

ทั้งนี้ในยุคใหม่ได้มีการส่งเสริมความร่วมมือทางการทูต การลดบทบาททางอุดมการณ์ และกองกำลังทางการทหาร และการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ จีนมีการขยายบทบาทที่เด่นชัดขึ้นต่อองค์กรความร่วมมือในภูมิภาค และจีนยังเป็นตัวแปรสำคัญที่นำไปสู่การการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับกลุ่มประเทศในอาเซียน (ASEAN) จีนได้ให้ความช่วยเหลือและการสนับสนุนทางการเมือง และมีความสำคัญในเชิงกลยุทธ์ต่อหลายประเทศในภูมิภาค เช่น พม่า กัมพูชา ลาว อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น

ในส่วนของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของจีนกับประเทศในอาเซียน ได้ขยายตัวอย่างมาก ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 แม้ว่าจีนจะทำการค้ากับประเทศต่างๆ ทั่วโลก แต่กลับพบว่าจีนได้ขาดดุลหรือเสียดุลทางการค้ากับอาเซียน และจีนยังเป็นผู้ค้าอันดับหนึ่งของอาเซียน จีนสนับสนุนการค้ากับภูมิภาคนี้ผ่านข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreements: FTAs) และดำเนินนโยบายได้เร็วกว่ามหาอำนาจอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เป็นที่สังเกตกันว่า การขยายอำนาจละมุนของจีนที่กำลังขยายเพิ่มขึ้นในอาเซียน รวมถึงอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาก็กลับลดลงในภูมิภาคซึ่งได้ส่งผลให้การค้าของสหรัฐอเมริกากับอาเซียนลดลงเช่นเดียวกัน (Lum, T., Morrison, W. M., & Vaughn, B. 2008, pp.1-21) ซึ่งการขยายบทบาทของจีนทำให้เชื่อได้ว่าจีนมีผลประโยชน์ในภูมิภาค รวมถึงการรักษาระดับความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจอื่นนอกภูมิภาคที่มีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจีนได้มีการขยายการค้ากับอาเซียนเพื่อที่จะทำให้นโยบายอำนาจละมุนสามารถสัมฤทธิ์ผลในอนาคต โดยจีนต้องการมุ่งพัฒนาและสนับสนุนให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนี้ ดังนั้นหลักการที่สำคัญของอำนาจละมุนคือการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และยอมลดผลประโยชน์ตนเองเพื่อที่จะแบ่งปันให้กับประเทศอื่นๆ ได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งจีนได้กระทำนี้อย่างเหมาะสม

พัฒนาการการขยายอำนาจละมุนของจีนในอาเซียน

การขยายอำนาจและอิทธิพลของจีนในอาเซียน ซึ่งมีมุมมองที่แตกต่างและหลากหลายที่ว่าเป็นเพราะการดำเนินนโยบายการทูตสาธารณะ หรือการขยายอำนาจละมุน ซึ่งมีตั้งแต่การให้ความช่วยเหลือ การเผยแพร่วัฒนธรรม การค้า และการลงทุน (Joshua Kurlantzick, 2007) ทั้งนี้ในยุคใหม่ได้พยายามสะท้อนภาพของ “ประเทศที่มีความเมตตา” ผ่านนโยบายต่างประเทศที่เข้ามามีส่วนร่วมในภูมิภาคอาเซียน ทั้งให้ความช่วยเหลือด้านต่างประเทศและข้อตกลงทางเศรษฐกิจเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อประเทศในอาเซียน ขณะเดียวกันนักวิเคราะห์ยังมองว่าการขยายอำนาจของจีนถูกใช้เพื่อต่อกรกับการดำเนินความสัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคอาเซียน และมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอื่น เช่น ญี่ปุ่น เป็นต้น

ทั้งนี้จึงเห็นได้ว่าจีนได้มีการปรับมาใช้นโยบายอำนาจละมุน ภายหลังจากที่ระบอบคอมมิวนิสต์เริ่มสลายความรุนแรง และจีนเริ่มเปิดประเทศเพื่อสร้างศักยภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งแนวทางนี้ของจีนได้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างบทบาทใหม่ของจีนในอาเซียน เพื่อให้ประเทศต่างๆ ในอาเซียนมองเห็นและตระหนักถึงความ

จริงใจ และการเป็นผู้ให้ ผู้ช่วยเหลือของจีนที่หวังสนับสนุนประเทศในกลุ่มอาเซียนให้เจริญเติบโตอย่างมีศักยภาพและยั่งยืน เป็นการโน้มน้าวให้ประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนเกิดความรู้สึกล้อยตาม และเริ่มเปิดเจรจาการค้ากับจีนมากยิ่งขึ้น เช่น การเปิดการค้าเสรีอาเซียนกับจีน หรืออาเซียนบวก 3 เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนจีนโพ้นทะเลในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศในอาเซียน ซึ่งมีส่วนสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อผ่อนคลายความกังวล และให้ประเทศเพื่อนบ้านแน่ใจว่าจีนเป็นประเทศสมาชิกที่มีความรับผิดชอบ ในการสร้างประโยชน์ที่แท้จริงให้แก่ภูมิภาคผ่านการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ทั้งนี้จีนในบริบทอาเซียนได้มีการขยายอำนาจละมุนเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การต่างประเทศ และการศึกษา (Percival, 2007: 111-112; Restall, 2007)

การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ของจีนในอาเซียน

การทะยานขึ้นทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีนที่มีต่อการเมืองและเศรษฐกิจโลก จีนมีแนวทางการปฏิบัติในการสนับสนุนจงใจ โน้มน้าว หรือทางการทูตระดับนานาชาติ (พิทยา สุวคันธ์, 2552) ที่เป็นนโยบายใหม่ในเวทีโลก เช่น การทูตรอยยิ้ม (Smile Diplomacy) การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) การทูตเพื่อนบ้านที่ดี (Good Neighbor Diplomacy) และการทูตเศรษฐกิจ (Economic Diplomacy) ซึ่งถือเป็นการขยายอำนาจละมุน ในด้านการแสวงหามิตรประเทศ ที่อยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงการค้าเสรีที่มุ่งสู่เป้าหมายของการเป็นหุ้นส่วนแบบชนะทั้งสองฝ่าย (Win-Win) เช่นความร่วมมือในข้อตกลงการค้าเสรีจีน-อาเซียน (China-ASEAN Free Trade Area: CAFTA) (Hsiao, 2008 : 1-4) แต่ทั้งนี้ความสัมพันธ์หรือข้อตกลงขึ้นอยู่กับความได้เปรียบและเสียเปรียบของแต่ละประเทศ และการดำเนินนโยบายการก้าวออกไป (Go Out Strategy) ของจีน ซึ่งอยู่ในช่วงที่จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) เมื่อ พ.ศ. 2544 ซึ่งมีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางภูมิศาสตร์การเมือง (Geo-politics) และภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) ของจีนกับภูมิภาคอาเซียน (พิทยา สุวคันธ์, 2552 : 29-54.)

แต่ทั้งนี้ ท่าทีของจีนต่ออาเซียนจึงมีทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ การดำเนินนโยบายทางการทูตของจีนแบบ “อำนาจละมุน” (พิทยา สุวคันธ์, 2552) มีกลยุทธ์ที่มีความหลากหลายและซับซ้อน ตั้งแต่การดำเนินความสัมพันธ์กับนานาประเทศ เช่น การทูตปิงปอง (Ping-pong Diplomacy) การทูตสาธารณะ (Public Diplomacy) การทูตเพื่อนบ้านที่ดี (Good Neighbor Diplomacy) (Hsiao, Yang, and Hsiao, 2008) จีนอาจให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวอุดมการณ์คอมมิวนิสต์หรือที่เรียกว่าภัยคอมมิวนิสต์ (Communist Threat) ในช่วงทศวรรษ 1960-1970 และการตอบโต้ทางทหารต่อการบุกรุกของเวียดนามในกัมพูชา (War Threat) เมื่อ พ.ศ. 2522 การอ้างสิทธิ์ในหมู่เกาะที่มีการพิพาทกันใน

ทะเลจีนใต้ เมื่อพ.ศ. 2533 ที่ได้สร้างความตึงเครียดแก่ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค (Eric Teo Chu Cheow, 2004, pp.1-3) ซึ่งเป็นที่มาเหตุผลหนึ่งของภัยคุกคามจากจีน (China Treat) และได้เป็นประเด็นที่เกิดจากความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ของพื้นที่ และการมีทัศนะข้อกังวลจากนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับมิติการเมือง เศรษฐกิจ (การค้าและการลงทุน) สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งทางการจีนได้ชี้ให้เห็นว่า การเติบโตของจีนเป็นการทะยานขึ้นอย่างสันติ (Peaceful Rise) เพื่อที่จะมุ่งลดความหวาดระแวงจีนที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค แต่เมื่อเกิดวิกฤตการเงินของเอเชีย พ.ศ.2540 และมีผลกระทบอย่างมากทั้งต่อประเทศในอาเซียน ซึ่งได้ส่งผลให้จีนสามารถเปิดเกมรุกใหม่ในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจในการให้ความช่วยเหลือกับประเทศในภูมิภาค เช่น ไทย จีนให้ความช่วยเหลือถึง 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

จีนได้เน้นถึงผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกันมากขึ้นหรือการใช้อำนาจละมุนมากกว่า “อำนาจกระด้าง (Hard Power)” หรือการคุกคามต่อความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาค จีนยังได้รับการยอมรับจากภูมิภาคเมื่อจีนช่วยรักษาสถานะทางเศรษฐกิจของภูมิภาค โดยการไม่ลดค่าเงินหยวนในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชียหรือจีน และประเทศที่อ้างสิทธิ์ถึงหมู่เกาะที่มีกรณีพิพาทได้ตกลงทำสัญญาความร่วมมือ (Conduct of Parties) ในทะเลจีนใต้ เมื่อ พ.ศ.2545 ซึ่งยังได้ช่วยลดความตึงเครียดในเรื่องนี้ได้ และเป็นการแสดงบทบาทถึงทัศนะว่ากลยุทธ์ของจีนได้เปลี่ยนท่าทีโดยมุ่งไปยังอำนาจละมุน ที่มุ่งเน้นผลประโยชน์แบบตายตัวให้น้อยลงสามารถเปลี่ยนแปลงเป้าหมายได้ และไม่ส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค อีกทั้งยังมีมุมมองที่วิเคราะห์ว่า แนวทางการดำเนินนโยบายของอาเซียนที่มีต่อจีน เรื่องปัจจัยในการกำหนดนโยบาย คือ แนวทางความสัมพันธ์ของสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นกับจีน (เช่น เป็นมิตร ป้องปราบ ถ่วงดุลอำนาจหรือคล้อยตาม เป็นต้น) นอกจากนี้มีปัจจัยอื่นๆที่ต้องคำนึง เช่น สหรัฐอเมริกาจะยังคงเป็นประเทศมหาอำนาจทางการทหารไปอีกหลายสิบปี จีนเป็นเหมือนพลังงานที่เพิ่มขึ้น (Rising Power) และจะขยายอิทธิพลโดยใช้กลยุทธ์อำนาจละมุน (โดยมีเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อน รวมทั้งสนับสนุนสันติภาพ และดำเนินนโยบายไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น) และอาเซียนเป็นความร่วมมือในภูมิภาค (Regional Cooperation) ที่มีขนาดเล็ก แต่เป็นเวทีที่ประเทศมหาอำนาจ เช่น จีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และรัสเซีย เป็นต้น ต้องการเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ และเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงกับประเทศมหาอำนาจต่างๆ ผ่านกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ อาเซียน+3 (อาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้) อาเซียน+8 (อาเซียน+3 กับ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย และรัสเซีย (สุรชัย ศิริไกร, 2556) รวมทั้งการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในอาเซียน (พิทยา สุวคันธ์, 2552) จีนก้าวมามีความสัมพันธ์กับอาเซียนในนโยบายทางการค้า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แรงงาน สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว เป็นต้น

ความสัมพันธ์จีนและอาเซียนได้ขยายความผูกพันที่ใกล้ชิดและแนบแน่นในรูปแบบต่าง ๆ มากมายในช่วงหลังทศวรรษ 1990 จีนเข้าไปมีส่วนร่วมในกลไกของอาเซียน เช่น การประชุมประจำปีและเวทีความมั่นคง (ASEAN Regional Forum: ARF) และมีส่วนสำคัญในกระบวนการอาเซียน+3 (จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้) เมื่อ พ.ศ.2540 และในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 มีการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN-China Free Trade Agreement) ในระยะแรก (มีผลตั้งแต่ ม.ค. พ.ศ. 2547) ซึ่งครอบคลุมสินค้าเกษตรเท่านั้น และต่อมาได้ขยายให้รวมถึงผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค (มีผลในเดือน ก.ค. พ.ศ. 2548) (ธีระ นุชเปี่ยม, 2548) ทั้งนี้วิสาหกิจจีน (Chinese State-owned Enterprises: SOEs) และวิสาหกิจเอกชนจีน (Chinese Private-owned Enterprises: POEs) ได้เข้ามาเป็นตัวแสดงหลักทั้งทางการค้า การแสวงหาแหล่งทรัพยากร และก๊าซธรรมชาติ การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนการพัฒนาเส้นทางขนส่ง เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา ไทย และสิงคโปร์ เป็นต้น (พิทยา สุวคันธ์, 2552) จีนมีบทบาทเพิ่มขึ้นในองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาค เช่น ASEAN+3 หมายถึง ASEAN (จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้) และในส่วนของการประชุมเอเชียตะวันออก (East Asia Summit: EAS) หมายถึง จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ สำหรับการดำเนินนโยบายทางการทูต และการก่อตั้งเอเชียตะวันออก เมื่อ พ.ศ. 2548 ถือว่ามีค่าอย่างยิ่ง และได้แสดงถึงระดับของความช่วยเหลือแตกต่างกันระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งมีบางประเทศที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับอาเซียน (พิทยา สุวคันธ์, 2552) เช่น อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และต้องการพยายามเข้ามาถ่วงดุลอำนาจของจีน แต่ความต้องการประการหนึ่งของจีนคือการสนับสนุนให้ภูมิภาคเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Hu, 2007)

การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์จีนกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน ซึ่งได้นำไปสู่การแบ่งพื้นที่ของภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญคือ ส่วนอนุภูมิภาคระหว่างภาคพื้นทวีป (Mainland) ของอาเซียน เช่น ไทย พม่า กัมพูชา เวียดนาม และลาว (หรือ อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) รวมถึงพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทางทะเล เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไนร์ และสิงคโปร์ จีนที่เข้ามามีอิทธิพลในอาเซียน คือ จีนมีหลักการจัดการด้วยกลยุทธ์และวิธีการ อีกทั้งนโยบายการต่างประเทศที่มุ่งไปที่เรื่อง ภูมิยุทธศาสตร์ ภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ (การลงทุนและการค้า) นโยบายหลักของจีนก็คือการไม่เข้าไปแทรกแซงในเรื่องกิจการภายในประเทศของภูมิภาค ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของประเทศในอาเซียน

ในกรณีเช่น พม่าที่ถูกคว่ำบาตรจากสหรัฐอเมริกาด้วยปัญหาความขัดแย้งของระบอบการปกครองและการเมืองในประเทศ ซึ่งจีนได้แสดงท่าทีเป็นกลางชัดเจน และประกาศเจตนารมณ์ว่าจะ

ไม่แทรกแซงกิจการของพม่า แต่ทั้งนี้ได้ขอให้ทางรัฐบาลพม่าพิจารณาเรื่องต่างๆ อย่างระมัดระวัง และทางการเงินยังคงติดต่อกำขายและให้การช่วยเหลือประเทศพม่าในด้านมนุษยชน เพื่อให้เศรษฐกิจพม่าสามารถขับเคลื่อนและดูแลประชาชนในประเทศได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าได้ให้การเคารพหลักการของอาเซียน และหลักการของอำนาจละมุนอย่างชัดเจน ผิดจากอดีตที่จีนมุ่งการใช้อำนาจแบบ อำนาจกระด้าง (Hard Power) ในการแทรกแซงกิจการประเทศในกลุ่มอาเซียนโดยการให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย เวียดนาม กัมพูชา ลาว เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ พบว่า ไทยแม้จะเป็นประเทศที่มีอิสระมากกว่าพม่า กัมพูชา และลาว แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับฟิลิปปินส์ในแง่ของการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาที่ไม่ใช่กลุ่มนาโต้ (Non-NATO) และยังมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีนมากกว่าประเทศอื่นๆ ส่วนประเทศมุสลิมในภูมิภาคอาเซียน เช่น อินโดนีเซียและมาเลเซีย ดูเหมือนจะไม่มี ความสนใจจีนเท่าที่ควร จึงทำให้บทบาทอิทธิพลและการขยายอำนาจละมุนของจีนจึงมีอยู่จำกัดอยู่บนภาพพื้นทวีป (กลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง) ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ของจีนกับเวียดนามที่ผ่าน มาถูกรอบงำโดยจีนและมีสงครามตามแนวชายแดน จึงทำให้ยากที่จะร่วมมือกันได้อย่างแนบแน่น

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในอาเซียน ได้ขยายกรอบไปสู่ประเทศนอก ภูมิภาคอาเซียน จากกรณีของจีนกับออสเตรเลีย ซึ่งได้กลายเป็นประเด็นที่น่าสนใจถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN+6) การขยายอำนาจทางเศรษฐกิจแบบอำนาจ ละมุนของจีน ที่สามารถเปลี่ยนความสัมพันธ์แบบทวิภาคีกับประเทศพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา โดยการเติบโตทางเศรษฐกิจออสเตรเลียเกิดขึ้นจากการขยายตัวของ การส่งออกวัตถุดิบไปจีน ซึ่งอาจ นำไปสู่ข้อถกเถียงว่าพันธมิตร (ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์-สหรัฐอเมริกา) อาจกลายเป็นประเด็นใน เรื่องความขัดแย้งในอนาคต ออสเตรเลียคงไม่ได้ต้องการที่จะถูกบังคับให้เลื้อกระหว่างพันธมิตรที่ เข้มแข็งต่อสหรัฐอเมริกาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจร่วมกับจีน (Lum, Morrison, and Vaughn, 2008 : 1-21. อ้างถึงในพิทยา สุวคันธ์, 2552)

การให้ความช่วยเหลือของจีนต่ออาเซียน

การให้ความช่วยเหลือของจีนกับประเทศในอาเซียน และเริ่มที่จะมีการขยายตัวอย่างมากใน หลายประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้สนับสนุนรายอื่นในภูมิภาค มีการตั้งข้อสังเกตว่า จีนจะให้ความ ช่วยเหลือการพัฒนา (หรือมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ) (พิทยา สุวคันธ์, 2552) การขยายอำนาจการให้ ความช่วยเหลือที่เป็นประเด็นอำนาจละมุน เช่น เงินกู้ ให้เปล่ากับโครงการสาธารณะขนาดใหญ่ โครงสร้างพื้นฐาน และข้อตกลงทางการค้าและการลงทุน เป็นต้น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือกับ ประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา โดยการสนับสนุนเงินกู้ (ปราศจากเงื่อนไขหรือมีเงื่อนไขน้อย)

การให้สิทธิพิเศษกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับจีน เช่น พม่า ลาว และกัมพูชา จีนจึงกลายเป็นหนึ่งในผู้ให้การช่วยเหลือรายใหญ่ให้กับประเทศในภูมิภาคอาเซียน

การช่วยเหลือของจีนต่อประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นสมาชิกเก่าอาเซียนหรือผู้ก่อตั้งอาเซียน มี ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน (พิทยา สุวคันธ์, 2552)

ไทย: ไทยกับจีน ซึ่งเป็นประเทศที่ได้ให้ความช่วยเหลือต่อประเทศกำลังพัฒนาในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง (พม่า ลาว เวียดนาม และกัมพูชา) ขณะเดียวกัน ไทยกับจีนยังมีความสัมพันธ์ทางการทูต การเมือง และเศรษฐกิจ ที่ใกล้ชิดมากกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค

อินโดนีเซีย: จีนให้ความสำคัญกับอินโดนีเซียในฐานะที่เป็นประเทศใหญ่ มีประชากรมาก และมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์การเป็นผู้นำในกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดซึ่งทำให้จีนต้องคำนึงถึงความสำคัญของอินโดนีเซียในเชิงยุทธศาสตร์ของจีน แต่ขณะเดียวกันเมื่อ พ.ศ. 2548 ประธานาธิบดีหู จิ่นเทา และประธานาธิบดี ซูซีโลบัมบัง ยูโคโยโน ได้มีการลงนามแถลงการณ์ร่วมประกาศเป็น “หุ้นส่วนทางกลยุทธ์” เพื่อการกู้เงินแบบพิเศษ 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

ฟิลิปปินส์: จีนกับฟิลิปปินส์มีความสำคัญน้อยเมื่อเทียบกับไทยและอินโดนีเซียแต่ก็ยังคงมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ มีข้อสังเกตว่ายังมีปัญหาความมั่นคง เรื่อง การอ้างกรรมสิทธิ์ในดินแดนหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ซึ่งถือเป็นเรื่องของภัยคุกคามต่อความมั่นคงของสองประเทศ แต่ทั้งนี้ เมื่อ พ.ศ. 2550 นายกรัฐมนตรี เหวินเจียเป่า ของจีน และประธานาธิบดี กลอเรีย มาคาปากาล-อาโรโย ของฟิลิปปินส์ได้ลงนามทำสัญญาด้านเศรษฐกิจ 20 ฉบับ รวมทั้งสัญญาเกี่ยวกับบริษัทจีนในการสร้างและปรับปรุงทางรถไฟ การลงทุนทางการเกษตรและกู้เงินเพื่อพัฒนาชนบท เป็นต้น

มาเลเซีย: จีนกับมาเลเซียในอดีตเคยเป็นปัญหาความมั่นคงของจีนซึ่งจีนก็ดำเนินนโยบายเช่นเดียวกันกับในประเทศอื่นก็คือ การไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศ แม้อาจจะมีความตึงเครียดในเรื่องของชนเชื้อสายจีนในมาเลเซียและปัญหาที่จีนต้องร่วมแก้ไขกับมาเลเซียคือ การพิพาทเรื่องดินแดนหมู่เกาะสแปรตลีในทะเลจีนใต้

สิงคโปร์: จีนกับสิงคโปร์ มีความผูกพันกันทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่นในภูมิภาคนี้ สิงคโปร์ไม่มีปัญหาจีนโพ้นทะเลเพราะมีชาวจีนเป็นส่วนมากของประเทศ จีนให้ความสำคัญกับสิงคโปร์มาก แม้จะเป็นเพียงประเทศขนาดเล็กแต่ถือว่าเป็นคู่ค้ารายใหญ่ของจีนในกลุ่มประเทศอาเซียน

บรูไน: บรูไนมีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศไม่มากนักแต่อย่างไรก็ตามบรูไนยังมีความหมายต่อจีนในฐานะเป็นหนึ่งในเสียงของสมาชิกกลุ่มอาเซียน และหนึ่งในองค์การสหประชาชาติจีนสามารถมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบรูไนและจีนไม่ต้องการที่จะปล่อยให้บรูไนเหินห่างเพราะกังวลว่าบรูไนจะไปเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับได้หวั่น

เนื่องจากการช่วยเหลือ (ปราศจากเงื่อนไขหรือมีเงื่อนไขน้อย) ของจีนในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเก่า ขณะเดียวกันจีนยังมีนโยบายการไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศอื่น ซึ่งเป็นประเด็นที่จีนได้รับความยอมรับจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่ใช่แค่รัฐบาลในภูมิภาค แต่ยังมีผู้นำอีกจำนวนมากในภูมิภาคเพราะถือว่าการเคารพอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ (ที่มีระบบการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน) แม้ความช่วยเหลือของจีนจะไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม แต่ก็มีค่านิยมเชิงสัญลักษณ์ในฐานะผู้ให้ ได้แก่ โครงการก่อสร้างของรัฐบาล โครงสร้างพื้นฐาน (ถนน เขื่อน สะพาน) และพลังงาน การให้ทุนกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการส่งออก-นำเข้าของจีน และการลงทุนของบริษัทจีนในต่างประเทศ แต่ขณะเดียวกันก็มักจะถูกวิจารณ์จากประเทศตะวันตก องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และกลุ่มท้องถิ่นว่าการให้ความช่วยเหลือของจีน ซึ่งได้ละเลยหลักการสนับสนุนด้านประชาธิปไตย การพัฒนาที่ยั่งยืน และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เป็นต้น

ทั้งนี้จากข้อมูลข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงระดับหรือรูปแบบการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีน โดยไทยกับจีนมีความสัมพันธ์ร่วมกันในรอบด้าน ทั้งด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาที่ชัดเจนและมีประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน ขณะที่ประเทศอื่นๆ ในอาเซียนนั้นถึงแม้จีนจะใช้นโยบายอำนาจละมุน แต่ส่วนใหญ่จะมุ่งหวังไปเพื่อสร้างอิทธิพลทางเศรษฐกิจ เช่น การเซ็นสนธิสัญญาทางการค้าร่วมกัน หรือการดำเนินนโยบายเพื่อป้องกันไม่ให้บางประเทศมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับได้หวั่น ดังนั้นได้แสดงนัยสำคัญของนโยบายอำนาจละมุนของจีนที่มีต่อไทยในระดับที่อาจกล่าวได้ว่าชัดเจนและมีความเป็นนโยบายอำนาจละมุนที่เข้มข้นมากกว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน

การช่วยเหลือของจีนต่อประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน

จีนให้การช่วยเหลือกับประเทศสมาชิกใหม่ ได้แก่ ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม (Cambodia-Laos-Myanmar-Viet Nam: CLMV) ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ยากจนที่สุดในอาเซียนซึ่งมีภูมิศาสตร์ที่ใกล้ชิดและความใกล้ชิดทางชาติพันธุ์ จีนเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการรับรองความปลอดภัย จีนได้ให้การช่วยเหลือต่อเวียดนามแต่ไม่มากนักแม้จะเป็นปฏิปักษ์กันในอดีตก็ตาม แต่จีนก็ยังถือเป็นผู้ที่มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการให้ความช่วยเหลือรายใหญ่ให้กับกลุ่มประเทศในภูมิภาคภาคพื้นทวีปของอาเซียน (พิทยา สุวคันธ์, 2552)

กัมพูชา: การขยายอิทธิพลของจีนในกัมพูชาได้เข้ามาในช่วงหลังของการเข้ามามีบทบาทของฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ที่ได้ให้ความช่วยเหลือผ่านกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก เมื่อ พ.ศ.2549 ประธานาธิบดี เหวินเจีย เป่า ของจีน ได้ทำสัญญาให้กู้เงิน 600 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกแก่กัมพูชา และ พ.ศ. 2550 จีนเสนอความช่วยเหลือ 689 ล้านดอลลาร์

สหรัฐอเมริกา และจีนให้เงินสนับสนุนโดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โครงการดูแลสุขภาพ โครงการ HIV/AIDS และการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

ลาว: ลาวในฐานะประเทศด้อยพัฒนาในกลุ่มแม่น้ำโขง ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 จีนให้ทุนสนับสนุนแก่วิสาหกิจ (เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ) โครงการพัฒนาช่วยเหลือทางเทคนิคและการลงทุนต่างประเทศ การพัฒนาและความช่วยเหลืออื่นๆ ทั้งโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่ง โครงการไฟฟ้าพลังงานน้ำ การศึกษาและการฝึกอบรมการเกษตร และเมื่อ พ.ศ. 2549 ประธานาธิบดีหู จิ่นเทาเยือนเวียงจันทน์ และเสนอเงิน 45 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและความร่วมมือทางเทคนิค รวมทั้งการยกหนี้ให้กับลาว เป็นต้น (พิทยา สุวกันธ์, 2552) ทั้งนี้จีนยังให้การสนับสนุนลาวในการสร้างทางรถไฟสายแรกของประเทศอีกด้วย ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การเป็นรถไฟความเร็วสูงที่เชื่อมจากจีนเข้าสู่ประเทศลาว (บุญญคุณ เทพประสิทธิ์, 2556)

พม่า: จีนเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดแก่พม่า ทั้งด้านอาชีวศรษฐกิจ ปรกรณ์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 และการสัญญาให้กู้ยืมเงิน 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เพื่อช่วยเหลือด้านการก่อสร้างโรงงานและอุปกรณ์การก่อสร้าง การลงทุนสำรวจเหมืองแร่ พลังงานและน้ำมัน และการเกษตร จีนช่วยพม่าสร้างถนน ทางรถไฟ สนามบินและท่าเรือ และจากการแทรกแซงทางการค้า (คว่ำบาตร) ของสหรัฐอเมริกาต่อพม่า เมื่อ พ.ศ. 2546 จีนประกาศให้พม่ากู้เงิน 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ซึ่งการช่วยเหลือของจีนยังมีข้อจำกัดในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาประชาธิปไตย

เวียดนาม: จีนกับเวียดนามมีความสัมพันธ์เชิงอุดมการณ์เพื่อทำการยึดอำนาจรัฐคืนจากฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา แต่ในท่ามกลางความร่วมมือมีปัญหาความขัดแย้งตามมาในเรื่องของผลประโยชน์ของชาติมากกว่าอุดมการณ์และความสัมพันธ์จีนกับเวียดนามในยุคหลังทศวรรษ 1990 มีความสัมพันธ์กันที่เป็นปกติ “แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง” ทั้งในด้านความมั่นคง การเมืองและเศรษฐกิจ โดยจีนเป็นผู้ช่วยเหลือ (ทั้งให้ทุนและให้กู้) จีนให้เวียดนามกู้สร้างทางรถไฟ การพัฒนาพลังงานและการต่อเรือ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับพม่า ลาว และกัมพูชา อิทธิพลของจีนในเวียดนามมีไม่มากนัก แต่จีนก็ถือเป็นผู้ลงทุนรายใหม่ในเวียดนามที่มีบทบาทเพิ่มขึ้น (พิทยา สุวกันธ์, 2552)

จีนพยายามให้การช่วยเหลือในลักษณะมีเงื่อนไขน้อย (หรือไม่มีเงื่อนไข) รวมถึงการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในกลุ่ม CLMV ขณะเดียวกันก็มีเสียงการคัดค้านจากชาติตะวันตกที่สนับสนุนการปฏิรูปการเมืองและเศรษฐกิจ การลดการคอร์รัปชันและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เพื่อถ่วงดุลการให้ความช่วยเหลือของจีนที่เข้ามาส่งเสริมการพัฒนาในภูมิภาค เช่น จีนได้ใช้เงินลงทุนในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและเกี่ยวกับพลังงานในพม่า การลงทุนสัมปทานป่าไม้ในกัมพูชา การแสวงหา

วัตถุดิบในลาว และการส่งผู้เชี่ยวชาญทางเทคนิคจากจีน ซึ่งช่วยให้จีนเข้าถึงวัตถุดิบและน้ำมัน และขยายความร่วมมือในกลุ่มประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน (พิทยา สุวคันธ์, 2552)

ทางเลือกการขยายอำนาจละมุนของจีนในอาเซียน

ทางเลือกของการขยายอำนาจของจีนในอาเซียน ได้ถูกนำไปสู่การถกเถียงถึงเป้าประสงค์ทางยุทธศาสตร์ของจีน (พิทยา สุวคันธ์, 2552) ต่างมีความเห็นตรงกันว่าจีนเปลี่ยนจาก “อำนาจกระด้าง (Hard Power)” มาเป็นอำนาจละมุน เพราะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางยุทธศาสตร์ยังส่งผลกระทบต่อบทบาทของมหาอำนาจนอกภูมิภาค จึงทำให้มีการเฟื่องฟูของจีนมากขึ้น อีกทั้งจีนพยายามลดบทบาทของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคอาเซียน เช่นเดียวกัน ซึ่งจีนมีทางเลือกในการขยายอำนาจละมุนที่เพิ่มขึ้นในอาเซียน คือ การกำหนดนโยบายของจีนที่จะไม่แสดงผลของการคุกคาม จึงทำให้อิทธิพลของจีนในภูมิภาคมีทั้งฝ่ายสนับสนุนและต่อต้านจีน หรือการมีข้อผูกพันกับประเทศในภูมิภาค โดยมีทั้งการรักษาอำนาจของสหรัฐอเมริกาแต่ก็ยอมรับการเข้ามาของจีน และฝ่ายถ่วงดุลอำนาจของจีนในภูมิภาคและการจำกัดการเข้ามาของจีนที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในอนาคต การสร้างความสัมพันธ์ของจีนกับพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคที่มีความสัมพันธ์กันเหนียวแน่นกับสหรัฐอเมริกา ส่วนชาติอื่นๆ ในเอเชีย เช่น ไทยและฟิลิปปินส์ ที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเช่นแต่ก่อน แต่เริ่มมีการกระชับความสัมพันธ์ใหม่ที่ไม่ใช่แค่ยอมรับการค้าและการลงทุนของจีน แต่ยังช่วยคลายความกังวลของดุลอำนาจระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ได้สะดวกยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาก็คงไม่ต้องการให้จีนเป็นมหาอำนาจทางการทหารและเศรษฐกิจในอาเซียน ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาคงมีความร่วมมือกับจีนในขอบเขตจำกัดโดยคำนึงถึง (แบ่งปัน) ผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาและจีนในภูมิภาค

ความมั่นคงทางด้านพลังงานของจีนในอาเซียน:จีนมีการนำเข้าเชื้อเพลิงธรรมชาติจากอาเซียนเพิ่มจาก 3.3 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ใน พ.ศ.2540 (พิทยา สุวคันธ์, 2552) เพิ่มเป็น 7.4 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. 2549 และจีนได้มีข้อตกลงกับประเทศอาเซียนด้านพลังงานในหลายเรื่องได้แก่ บริษัทไซนาปิโตรเลียมแห่งชาติ (China National Petroleum Corporation :CNPC) ได้เซ็นสัญญาร่วมกับกระทรวงพลังงานของพม่าในโครงการสำรวจน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ จีนสร้างท่อส่งก๊าซจากท่าเรือของพม่าไปยังคุนหมิงในจีน บริษัทน้ำมันของจีนวางแผนลงทุนในการสำรวจน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในอินโดนีเซีย นอกจากนี้จีนก็เคยเข้ามาเข้าร่วมในกระบวนการผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในอ่าวตังเกี๋ย (Tonkin) และบริษัทของจีนได้

วางแผนลงทุนในโรงกลั่นน้ำมันและโรงงานผลิตก๊าซในรัฐปาหัง มาเลเซีย และเมื่อ พ.ศ. 2550 จีนได้เซ็นสัญญาสำรวจน้ำมันและก๊าซธรรมชาติกับกัมพูชา

เศรษฐกิจของจีนกับอาเซียน:จีนทำการค้ากับชาติในอาเซียนเพิ่มขึ้น การขยายอำนาจของจีนมีผลต่อภูมิเศรษฐศาสตร์ของอาเซียนที่ต้องพึ่งพาความร่วมมือกับจีน แม้สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นจะยังเป็นหุ้นส่วนทางการค้าที่สำคัญของอาเซียน แต่จีนก็ยังเสนอแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหากับ ASEAN เมื่อ พ.ศ.2534 และพ.ศ.2543 จีนเสนอแนวคิดเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน (China-ASEAN) นอกจากนี้ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2545 จีน-อาเซียนได้เซ็นสัญญารอบข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Framework Agreement on Comprehensive Economic Co-operation) เพื่อสร้างความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) ภายใน 10 ปี เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2547 ได้เซ็นสัญญารอบข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน (Agreement on Trade in Goods of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Co-operation between the Association of Southeast Asian Nations and the People's Republic of China) ซึ่งมีตารางการลดการเก็บภาษีและยกเลิกระดับการเก็บภาษีระหว่าง 2 ฝ่ายออกไป สำหรับผลผลิตบางอย่างที่มีความอ่อนไหวอาจช่วยขยายเวลาออกไปได้ ความร่วมมือระหว่างจีนกับอาเซียนมีหลายประเด็น เช่น การเกษตร เทคโนโลยี การสื่อสาร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุนแบบทวิภาคี การพัฒนาลุ่มน้ำโขง การขนส่ง พลังงาน วัฒนธรรม การท่องเที่ยวและสาธารณสุข เมื่อ พ.ศ. 2550 จีนกับอาเซียนได้เซ็นสัญญา กรอบข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการอาเซียน-จีน (Agreement on Trade in Services of China-ASEAN Free Trade Area) เพื่อเป็นอิสระจากข้อบังคับการค้าด้านการให้บริการ

เมื่อนายกรัฐมนตรี เหวินเจียวเป่า กล่าวสุนทรพจน์ในงานครบรอบ 15 ปี ความสัมพันธ์จีน-อาเซียน ถึงข้อสรุป 4 ประเด็นในความสัมพันธ์ (Wen Jiabao, 2006) กล่าวคือ

1. การพัฒนาสันติภาพ การใช้นโยบายการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี ซึ่งเป็นทั้งผู้ให้ความร่วมมือและยอมรับโอกาสการพัฒนาชาติ โดยไม่แสดงลักษณะของการคุกคาม
2. การสร้างความเสมอภาคและความไว้วางใจกัน การปฏิบัติต่อชาติอื่นอย่างเท่าเทียมและสร้างความเป็นเอกฉันท์โดยหาเหตุผลสนับสนุนที่ยอมรับความเห็นที่แตกต่างกัน
3. สร้างความร่วมมือเพื่อนำไปสู่เป้าหมายระหว่างจีนกับอาเซียนแบบ Win-Win
4. การสนับสนุนภาคประชาชนเพื่อกระชับความสัมพันธ์จีนกับอาเซียน เพราะสามารถช่วยลดความยากจน ช่องว่างของการพัฒนา และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

เมื่อ พ.ศ. 2549 OngKeng Yong เลขานุการอาเซียนคนที่ 11 (พิทยา สุวคันธ์, 2552) กล่าวว่าข้อตกลงทางเศรษฐกิจจีน-อาเซียน ที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจาก“อาเซียนมองจีนเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดและเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญและมีศักยภาพสูง การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและมีประชากร 1.3

พนักด้านคน ถือเป็นตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ต่อผลผลิตของอาเซียน และจีนเป็นผู้ที่เข้ามาลงทุนเข้าสู่ภูมิภาค และยังได้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวจีนอีกด้วย” (Yong, 2006) ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ของจีนมีท่าทีการเปลี่ยนแปลงการขยายอำนาจละมุน ที่มีการนำไปใช้อย่างยืดหยุ่นและมีเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงได้ และการขยายอิทธิพล Joshua Kurlantzick กล่าวว่า “จีนอาจต้องการเปลี่ยนแปลงหรือลดอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเพื่อสร้างขอบเขตอิทธิพลของตนในอาเซียน” (Kurlantzick, 2006) ในทางกลับกันอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนที่เพิ่มขึ้นที่ผ่านมาได้สร้างผลประโยชน์ต่อหลายประเทศในภูมิภาค แต่จีนก็ยังคงมีความกังวลเรื่องภายในประเทศ (การเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม) จีนพยายามเข้ามาช่วยรักษาความมั่นคงในภูมิภาค ซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนและอาเซียน ขณะเดียวกันจีนก็ต้องการแยกได้หวั่นในการเข้ามาขยายอิทธิพลในภูมิภาค ทั้งนี้ การขยายขีดความสามารถในการใช้อำนาจละมุน ของจีนในอาเซียน ที่มีอยู่อย่างจำกัด จีนยังมีความกังวลในเรื่องความปลอดภัยของสินค้าจีน โดยเฉพาะในอินโดนีเซีย มาเลเซียและฟิลิปปินส์ ที่สั่งห้ามการจำหน่ายสินค้าบางประเภทของจีน แม้ว่าอาเซียนจะได้ประโชนมหาศาลจากจีน แต่ก็ยังเฝ้ามองอิทธิพลของจีนที่เพิ่มขึ้นในภูมิภาค ซึ่งทำให้มีความรู้สึกที่ไม่ดี เช่น ชาวกัมพูชายังจดจำการช่วยเหลือของจีนในอดีตที่รู้สึกเป็นศัตรูกับจีน รัฐบาลลาวยังมีข้อผูกมัดที่ใกล้ชิดทั้งจีนและเวียดนาม ขณะที่รัฐบาลเวียดนามได้สนับสนุนผู้นำลาวอย่างเงิบๆ โดยการตอบโต้อำนาจของจีน เมื่อ พ.ศ.2550 เวียดนามได้ตั้งผู้แทนต่อต้านจีน เพื่อประท้วงกองกำลังทหารของจีนที่เข้ามายังเกาะสเปตลีย์ในทะเลจีนใต้ที่มีข้อพิพาทในการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนของหมู่เกาะหลายประเทศในอาเซียน

ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในอาเซียน มีทั้งกลุ่มที่มีความใกล้ชิดและสนับสนุนจีน ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือและการคุ้มครองจากจีน เช่น พม่า ลาว กัมพูชาเป็นต้น และกลุ่มที่ไม่มีความมั่นใจที่จะร่วมมือ แต่จะมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และยังคงสวนท่าทีที่จะร่วมมือในด้านความมั่นคง เช่น มาเลเซีย เวียดนามและอินโดนีเซียรวมทั้งกลุ่มที่ต้องการถ่วงดุลอำนาจ โดยได้ให้ความร่วมมือกับจีน เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ก็มีความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา เช่น ไทย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ เป็นต้น การเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคของจีน โดยมีทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันแบบทวิภาคีผ่านข้อตกลงการค้าและวิธีอื่นๆ ในการผูกมัด การให้ความช่วยเหลือด้านต่างประเทศ โดยไม่เข้าไปแทรกแซงเรื่องภายในประเทศ (ประชาธิปไตย) การพัฒนาโครงการใหม่ให้เกิดขึ้นในภูมิภาค โดยมีความแตกต่างจากการใช้อำนาจละมุนของสหรัฐอเมริกาที่ยังอยู่ในฐานะผู้นำเรื่องประชาธิปไตย และการรักษาสันติภาพ และจีนได้ให้ความสัมพันธ์ในภูมิภาคแบบพหุภาคี การเอาใจใส่ทางการทูตระดับสูงโดยการส่งสัญญาณที่ดีต่อประเทศในภูมิภาค การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในภูมิภาค ขณะเดียวกันจีนยังมีเป้าหมายเพื่อสร้าง

ความมั่นใจว่าสหรัฐอเมริกาจะไม่ขาดวงเงินในอาเซียน หรือให้การยอมรับเงินมากขึ้นในการรักษา สันติภาพในภูมิภาคทั้งนี้การจูงใจหรือการโน้มน้ำหนักทางอำนาจของจีนยังก่อให้เกิดการพัฒนา เศรษฐกิจของเขตการค้าเสรีจีนกับอาเซียน (China-ASEAN FTA) การเปิดกว้างกับการผลักดัน ยุทธศาสตร์ที่เข้มแข็งผ่านความร่วมมือระหว่างพันธมิตรและแนวร่วมหลายฝ่าย (ASEAN+3+6) การ สนับสนุนการใช้กลุ่ม 3 ฝ่ายคือ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาเป็นจุดเริ่มความร่วมมือ และยัง ส่งผลกระทบต่อการเกิดขึ้นของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนพ.ศ. 2558 กับประเทศนอกภูมิภาคใน อนาคต

การดำเนินนโยบายอำนาจละมุนของจีนกับอาเซียนนั้น ไทยมีแนวโน้มที่จะได้รับประโยชน์ อย่างเต็มที่เนื่องจากไทยและจีนมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานและยอมรับซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันเชื้อพระวงศ์ของไทยยังใกล้ชิดกับทางการจีนในมุมของการสืบสานวัฒนธรรมและการ พัฒนารวมกัน ซึ่งจุดยืนนี้ได้ทำให้ไทยมีโอกาสที่จะมีบทบาทในการเป็นผู้นำอาเซียนในสายตาของ จีน ดังนั้นการที่ไทยยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันกับจีน จะทำให้ไทยได้รับผลประโยชน์ที่ กำลังเติบโตจากแนวคิดการใช้อำนาจละมุน

1.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษานโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ ซึ่งสามารถจะ นำเสนอรายละเอียดที่สำคัญ ได้ดังนี้

ชุดินันท์ ทักษิณานันท์ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องอำนาจละมุนของญี่ปุ่น : จากนโยบาย เจริญรุ่งเรือง โดยมิวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงและนโยบายอำนาจละมุนของ ญี่ปุ่นตั้งแต่ทศวรรษ 1980 จนถึงปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่าตั้งแต่ ทศวรรษ 1980 จนถึงปลาย ทศวรรษ 1990 นั้น ญี่ปุ่นมีอำนาจละมุน ต่อประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะเอเชียในฐานะตัวแบบการ พัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในรูปแบบรัฐพัฒนา และการบริหารแบบญี่ปุ่นในช่วงนี้ญี่ปุ่นมีนโยบาย อำนาจละมุนในเชิงรับเนื่องจากหลายประเทศในเอเชียสนใจที่จะตามญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจึงเพียงให้การ สนับสนุนแบบตามน้ำในการส่งเสริมให้นำนโยบายดังกล่าวข้างต้น ไปใช้ อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดวิกฤต การณ์เศรษฐกิจในเอเชียประกอบกับสถานะเศรษฐกิจตกต่ำยาวนานในญี่ปุ่นทำให้ความชื่นชมและ อิทธิพลของญี่ปุ่นลดลง นอกจากนี้การเพิ่มอิทธิพลประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค เช่น จีนและเกาหลี ได้ทำให้ญี่ปุ่นต้องหาอำนาจละมุนในลักษณะอื่นมาทดแทนเพื่อคงอำนาจของตนไว้ นโยบายอำนาจ ละมุนของญี่ปุ่นตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 จนถึงปัจจุบันจึงปรับเปลี่ยนมาเป็นเชิงรุก โดยให้ ความสำคัญกับการทูตวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ผ่านการเผยแพร่วัฒนธรรมสมัยนิยม (J

Pop) และการจัดโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนต่างๆ ทั้งนี้เพื่อใช้สื่อด้านวัฒนธรรมในการรักษาสถานภาพการเป็นผู้นำด้านวัฒนธรรมและแนวคิดเพื่อเป็นการเสริมสร้างอำนาจละมุนในภูมิภาคของญี่ปุ่น

พิทยา สุวคันท์ (2552) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลทางอำนาจละมุนของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ทั้งเรื่องการใช้ความช่วยเหลือ วัฒนธรรม การต่างประเทศ การค้าและการลงทุน ซึ่งถือเป็นประเด็นใหม่ที่มีความท้าทายต่อนโยบายต่างประเทศของจีนกับอาเซียน ทั้งเป็นการมุ่งที่จะลดความขัดแย้ง และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์การระงับข้อพิพาทเรื่องอาณาเขตดินแดน และการเป็นภัยคุกคามทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันการขยายอำนาจและอิทธิพลของจีนที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากบทบาทของสหรัฐอเมริกาเริ่มที่จะลดลงในภูมิภาคอาเซียนตลอดจนจีนได้ขยายความร่วมมือภายใต้กรอบเขตการค้าเสรีจีนกับอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับการบูรณาการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนใน พ.ศ.2558

วาสนา ปานนวม (มปท.) ได้ทำการศึกษาการส่งเสริมการทุนของญี่ปุ่น: เครื่องมือเพิ่มอำนาจละมุนและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ญี่ปุ่นหันมาเน้นส่งเสริมการทุนของตนในต่างประเทศและศึกษาวิธีการส่งเสริมการทุนของญี่ปุ่นงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และได้นำเสนอข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณารวบรวมข้อมูลจากหนังสือและบทความวิชาการต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศโดยใช้กรอบแนวคิด อำนาจละมุน แนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy) และแนวคิด “ธุรกิจเนื้อหาสาระ” (The Content Business) ผลการศึกษาพบว่าภาครัฐมองเห็นประโยชน์ของการนำการทุนซึ่งเป็นสินค้า อำนาจละมุนส่งออกไปจำหน่ายและขยายตลาดในต่างประเทศของบริษัทและสำนักพิมพ์การทุนญี่ปุ่นที่สามารถสร้างผลกำไรได้อย่างน่าพึงพอใจอีกทั้งการที่ชาวต่างชาตินิยมบริโภคการทุนญี่ปุ่นยังมีส่วนทำให้ทัศนคติที่มีต่อประเทศญี่ปุ่นเป็นไปในทางที่ดีขึ้นด้วยรัฐบาลญี่ปุ่นจึงวางยุทธศาสตร์ Cool Japan เพื่อใช้วางแนวทางดำเนินการส่งเสริมการทุนอย่างแข็งขันมากขึ้น โดยร่วมมือกับภาคเอกชนในการประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ อาทิเช่น การจัดนิทรรศการและงานแสดงต่างๆ การจัดทำแคมเปญส่งเสริม การท่องเที่ยว การจัดทำเว็บไซต์ การใช้ตัวการทุนเป็นสื่อ แต่งคอสเพลงในการประชาสัมพันธ์ในงานสำคัญต่างๆ

ในด้านการสร้างบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างบุคลากรของวงการการทุนโดยการพัฒนาหลักสูตรการทุนและการจัดฝึกอบรมด้านการวิจัยและการจัดการองค์ความรู้ภาครัฐมีบทบาทสำคัญมากในการจัดทำฐานข้อมูลของคลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Digital Archive) และศูนย์ความเป็นเลิศ (Center of Excellence: CoE) และร่วมกับภาคเอกชนจัดตั้ง

พิพิธภัณฑน์ เป็นต้นนอกจากนั้นภาครัฐมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในด้านการบุกเบิกการแต่งตั้งโครงการก่อนเป็น “ทูตวัฒนธรรมการ์ตูน” และการจัดประกวดรางวัลการ์ตูนนานาชาติ

Li และ Worm (2010) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างอำนาจละมุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนสำหรับการเจริญงอกงามของสันติภาพ จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและการบูรณาการในระบบโลกาภิวัตน์ จีนมุ่งหวังที่จะขึ้นเป็นผู้นำอย่างเหมาะสมในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญของการกำหนดกลยุทธ์สำหรับโอกาสของสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาชนจีนในสมัยประธานาธิบดี หูจิ่นเทา ได้เลือกเส้นทางใหม่ของการมุ่งไปข้างหน้าของสาธารณรัฐประชาชนจีน นั่นคือการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นและเจริญงอกงาม สำหรับแนวทางการสร้างสันติภาพ รัฐบาลคอมมิวนิสต์ของจีนได้ใช้กลยุทธ์อำนาจละมุนเข้ามาประยุกต์ ซึ่งมีการโต้แย้งจำนวนมากว่าความต้องการสันติอย่างแท้จริงของจีนนั้นจะเป็นไปได้หรือไม่ จากการศึกษาครั้งนี้ค้นพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของอำนาจละมุน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความดึงดูดทางวัฒนธรรม (Cultural Attractiveness) ค่านิยมทางการเมือง (Political Values) ตัวแบบการพัฒนา (Development Model) สถาบันการต่างประเทศต่างๆ (International Institutions) ภาพลักษณ์ต่อนานาชาติ (International Image) และความจูงใจหรือล่อใจทางเศรษฐกิจ (Economic Temptation)

Yan (2012) ได้ทำการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาและ อำนาจละมุนของกลุ่มมหาวิทยาลัยกีฬาในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์เชิงเหตุและผล โดยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาและองค์ประกอบของอำนาจละมุนของมหาวิทยาลัยด้านกีฬาในสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อนำไปสู่การประเมินเพื่อปรับปรุงอำนาจละมุนของมหาวิทยาลัยต่างๆ ต่อไป ผลการศึกษาพบว่าเรื่องของวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างมากกับกลยุทธ์อำนาจละมุนขององค์กรมหาวิทยาลัยด้านกีฬาต่างๆ สำหรับการพัฒนาคอร์มู่งเน้นการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีความชัดเจน และมีความสมบูรณ์ในการยอมรับและดำเนินการที่สอดคล้องกับกลยุทธ์อำนาจละมุนและต้องพัฒนาสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ต้องยึดหลักการให้ความสำคัญและมองไปที่กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ เช่น บุคลากร นักเรียน นักศึกษา บุคคลอื่นๆ ในสังคม และต้องสร้างบทบาททางความสัมพันธ์กับสังคมอย่างเหมาะสม กลยุทธ์อำนาจละมุน จึงจะเกิดการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

Suping, Xizhe และ Yong (2011) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินอำนาจละมุนของมหานครเซี่ยงไฮ้ วิธีการวิเคราะห์ลำดับขั้นการตัดสินใจ (Analytic Hierarchy Process : AHP) ได้ถูกนำมาใช้เพื่อระบุความหลากหลายของปัจจัยต่างๆ ที่จะกระทบต่ออำนาจละมุนมหานครขนาดใหญ่ เช่น เซี่ยงไฮ้ ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าค่าดัชนีต่างๆ มีความสำคัญ อย่างเช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) การคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อมของเมือง จำนวนบุคลากรที่

มีการศึกษาในระดับสูง และบุคคลที่มีคุณภาพที่ได้มาศึกษาต่อที่เซี่ยงไฮ้และเลือกที่จะอาศัยอยู่ที่นั่นเป็นต้น ทั้งนี้การปรับปรุงคุณภาพของวัฒนธรรมและภาพลักษณ์ของเมือง การทำงานร่วมกันและการสร้างวัฒนธรรมของอำนาจละมุนจะนำไปสู่การเป็นเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในแบบฉบับอำนาจละมุน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตสามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของอำนาจละมุน ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความดึงดูดทางวัฒนธรรม (Cultural Attractiveness) ค่านิยมทางการเมือง (Political Values) ตัวแบบการพัฒนา (Development Model) สถาบันการต่างประเทศต่างๆ (International Institutions) ภาพลักษณ์ต่อนานาชาติ (International Image) และความจูงใจหรือล่อใจทางเศรษฐกิจ (Economic Temptation) (Li & Worm, 2011) ซึ่งพบว่ามีผลสอดคล้องกับ Yan (2012) ที่พบว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างมากกับกลยุทธ์อำนาจละมุนซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ขณะที่ผลการศึกษาของ Suping, Xizhe & Yong (2011) พบว่า การปรับปรุงคุณภาพของวัฒนธรรมและภาพลักษณ์ของเมือง การทำงานร่วมกันและการสร้างวัฒนธรรมของอำนาจละมุนจะนำไปสู่การเป็นเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในแบบฉบับอำนาจละมุน ซึ่งจากผลการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศก็พบว่า ได้มีความคล้ายคลึงกับผลการศึกษางานวิจัยในประเทศไทย ดังเช่น งานวิจัยของ พิทยา สุวคันธ์ (2552) ที่พบว่า การให้ความช่วยเหลือ วัฒนธรรม การต่างประเทศ การค้าและการลงทุน ซึ่งถือเป็นประเด็นใหม่ที่มีความท้าทายต่อนโยบายต่างประเทศของจีนกับอาเซียน ทั้งเป็นการมุ่งที่จะลดความขัดแย้ง และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์การระงับข้อพิพาทเรื่องอาณาเขตดินแดน และการเป็นภัยคุกคามทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา ปานนวม (มปท.) ที่ได้ทำการศึกษากิจการส่งเสริมการทูตของญี่ปุ่น: เครื่องมือเพิ่มอำนาจละมุนและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า ภาครัฐมองเห็นประโยชน์ของการนำการทูตซึ่งเป็นสินค้าอำนาจละมุนส่งออกไปจำหน่ายและขยายตลาดในต่างประเทศ เพื่อให้ชาวต่างชาติมีทัศนคติที่ดีมีต่อประเทศญี่ปุ่น ขณะที่ผลการศึกษาของ ชูตินันท์ ทักษิณานันท์ (2551) ที่ทำการศึกษารื่องอำนาจละมุนของญี่ปุ่น : จากนโยบายเชิงรับสู่เชิงรุก ยังพบว่า นโยบายอำนาจละมุนของญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการทูตวัฒนธรรมอย่างมากเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นจึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าอำนาจละมุนเป็นอำนาจที่เน้นการสร้างสันติภาพและวัฒนธรรมที่ดีร่วมกัน เพื่อให้ประเทศต่างๆ ได้มีการค้า การลงทุน และมีการสร้างมิตรภาพที่ดีต่อกัน

บทที่ 2

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีนในอดีต ตั้งแต่ก่อนและหลังการสถาปนา ความสัมพันธ์ทางการทูต ปี พ.ศ.2518

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มีการทบทวนวัฒนธรรมในบทที่ 2 โดยรวบรวมและทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ เพื่อนำเสนอ รายละเอียดของแนวคิด และข้อมูลเชิงเอกสารที่สำคัญ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ โดยในบทที่ 2 ประกอบด้วย ข้อมูลความสัมพันธ์ไทย-จีน โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ก่อนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ปี พ.ศ. 2518 กรกฎาคม และในช่วงสมัยกรกฎาคม พ.ศ.2518 – ตุลาคม พ.ศ.2546 โดยนำเสนอความสัมพันธ์ในมุมมองด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการทูต ด้านวัฒนธรรม และด้านการศึกษา

2.1 ความสัมพันธ์ไทย-จีน (ก่อนความสัมพันธ์ทางการทูต ปี พ.ศ. 2518 กรกฎาคม)

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอำนาจละมุนพบว่า เกี่ยวข้องกับ 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ด้านการทูต (การเมือง) ด้านวัฒนธรรม และด้านการศึกษา ดังนั้นการนำเสนอความสัมพันธ์ของจีนและไทย ผู้วิจัยนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในภาพรวม และแยกรายละเอียดองค์ประกอบที่ได้กล่าวไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยนับจากอดีต

สยาม (ประเทศไทยในปัจจุบัน) และสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงมาช้านาน ชาวไทยและชาวจีนได้ไปมาหาสู่และติดต่อสัมพันธ์กันทั้งทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองมาตั้งแต่โบราณ (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) แม้ว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่ใหญ่กว่าและมีพลเมืองมากกว่าประเทศไทยก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองส่วนมากจะมีลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อกันฉันท์ญาติมิตร ตลอดระยะเวลาอันยาวนานของประวัติศาสตร์ ประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิด บางขณะอาจไปมาหาสู่กันบ่อยครั้ง ในบางคราวอาจห่างเหินไปบ้าง อันเนื่องมาจากปัญหา

ภายในของแต่ละประเทศและสถานการณ์ระหว่างประเทศเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุงยึดอำนาจแผ่นดินใหญ่จีน และเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ โดยสถาปนาประเทศเป็น “สาธารณรัฐประชาชนจีน” ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 ไทยมิได้รับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน จนกระทั่งวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 เมื่อ ฯพณฯ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีของไทยในขณะนั้น เดินทางไปเยือนกรุงปักกิ่ง และลงนามในแถลงการณ์ความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาชนจีน นับตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ทวีความใกล้ชิดยิ่งขึ้น โดยมีการเดินทางไปมาหาสู่กันทั้งในระดับประชาชนทั่วไปและระดับผู้นำของทั้งสองประเทศ อีกทั้งความสัมพันธ์ก็ขยายครอบคลุมไปทุก ๆ ด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนในอดีตก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2518 นั้น ได้พัฒนาเป็น 3 ระยะดังนี้ คือ (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556)

1. ความสัมพันธ์ในสมัยโบราณ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ต่างๆของจีนกับไทย ตั้งแต่สมัยที่อาณาจักรโบราณตั้งเมืองหลวงอยู่ที่สุโขทัยใน พ.ศ. 1825 ต่อมาย้ายเมืองหลวงมาที่อยุธยา ธนบุรี และกรุงเทพฯ จนถึง พ.ศ. 2396 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งราชวงศ์จักรีที่กรุงเทพฯ ประเทศไทยและจีน แม้ว่าจะอยู่ไม่ไกลกัน แต่การติดต่อถึงการทางบกในสมัยโบราณค่อนข้างลำบาก เนื่องจากเส้นทางและภูมิประเทศค่อนข้างทุรกันดาร ดังนั้น การติดต่อระหว่างประเทศทั้งสองจึงมักใช้ทางทะเล ซึ่งนำไปสู่ “การค้าสำเภา” (Junk Trade) ระหว่างกัน เดิมจีนมีศูนย์กลางอำนาจที่ลุ่มแม่น้ำฮวงโห จีนสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (พ.ศ. 337 – 568) (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ได้ส่งทูตมาติดต่อกับชุมชนโบราณหลายชุมชนในเอเชียอาคเนย์ รวมทั้งบริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำกลอง และเจ้าพระยา เช่น โกลโปตี้ (ทวาราวดี) หลอหู (ละโว้ หรืออุทอง) เสียน (สุพรรณภูมิหรือสุโขทัย) การติดต่อระหว่างไทยกับจีนในสมัยโบราณนั้นมีมานานแล้ว แต่เท่าที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์สมัยโบราณอย่างเป็นทางการได้เริ่มขึ้นในสมัยสุโขทัยของไทย ซึ่งเป็นสมัยเดียวกันกับที่ราชวงศ์หยวนของเผ่ามองโกลในจีน การติดต่อระหว่างจีนกับไทยได้มีขึ้นโดยทางฝ่ายจีนเป็นผู้ริเริ่มก่อน พงสาวดารจีนราชวงศ์หยวนได้บันทึกไว้ว่า ประมาณปี พ.ศ. 1825 จักรพรรดิคุบไลข่านแห่งราชวงศ์หยวนได้ส่งทูตเข้ามาติดต่อกับอาณาจักร “เสียน” ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งนี้ปีที่ 19 ในรัชกาล จื่อหยวน เดือนหก วันจื่อโฮ มีรับสั่งให้เหอจื่อจื่อซึ่งเป็นนายพล เป็นทูตไปยังประเทศสยาม (เสียน)” แต่ปรากฏว่าคณะทูตของจีนชุดนี้มาไม่ถึงสุโขทัย เพราะถูกพวกจามแห่งอาณาจักรจามปาจับตัวในระหว่างเดินทางและประหารชีวิตหมด ต่อมา พ่อขุนรามคำแหงแห่งอาณาจักรสุโขทัยได้ส่งคณะทูตไปยังจีนครั้งแรก ใน พ.ศ. 1835

สมาคมวัฒนธรรมไทย-จีน (2556) ได้กล่าวถึง ดร. สืบแสง พรหมบุญ นักประวัติศาสตร์ ที่ได้สันนิษฐานว่า การส่งทูตไปยังจีนครั้งนั้นมีเป้าหมายทางการเมือง เป็นการดำเนินวิเทศนโยบายทางการทูตของอาณาจักรสุโขทัยเพื่อป้องกันมิให้ จักรพรรดิคุบไลข่านสนับสนุนอาณาจักรสุพรรณภูมิ ทั้งนี้เพราะอาณาจักรสุพรรณภูมิได้เคยส่งเครื่องบรรณาการไปยังจีน ใน พ.ศ. 1834 เพื่อขอความสนับสนุนทางการเมือง เอกสารทางฝ่ายจีนได้ระบุว่า อาณาจักรสุโขทัยได้ส่งคณะทูตพร้อมด้วยของพื้นเมืองถวายเป็นกำนัลแก่ จักรพรรดิราชวงศ์หยวนในจีน รวม 14 ครั้ง ระหว่าง พ.ศ. 1835 จนถึง พ.ศ. 1865 ส่วนจีนสมัยราชวงศ์หยวนได้ส่งทูตมายังสุโขทัย 4 ครั้ง แต่มาถึงสุโขทัยเพียง 3 ครั้ง โดยมีเป้าหมายที่จะแผ่อำนาจของจักรพรรดิคุบไลข่านและให้สุโขทัยอ่อนน้อม การส่งทูตติดต่อระหว่างจีนกับไทยในสมัยสุโขทัยนี้ ได้ส่งผลให้การค้าระหว่าง อาณาจักรทั้งสองขยายตัว อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดความรู้ของจีนมายังไทย โดยช่างจีนได้เข้ามาทำเครื่องปั้นดินเผาจนเป็นที่รู้จักกันในนาม “เครื่องสังคโลก” ต่อมาเครื่องสังคโลกได้กลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของอาณาจักรสุโขทัย (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ต่อมาสุโขทัยเสื่อมอำนาจลง ยุทธยาซึ่งอยู่ทางตอนใต้ภายใต้การนำของราชวงศ์อู่ทองของสุพรรณภูมิเข้มแข็งขึ้น และขึ้นมาเป็นใหญ่ในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา ส่วนในแผ่นดินจีน ชาวจีนได้โค่นล้มราชวงศ์หยวนของเผ่ามองโกลและสถาปนาราชวงศ์หมิงขึ้น พงสาวดารของจีนเรียกไทยว่า “เสียนหลอหู่” และต่อมาย่อเป็น “เสียนโล่” ชื่อนี้ปรากฏในพงสาวดารราชวงศ์หมิงเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 1913 ว่าในปีที่ 3 ในรัชกาลหงหวู่ เดือนที่ 8 มีรับสั่งให้ลู่จ้งจั้นกับพวกอัญเชิญพระบรมราชโองการ (ประกาศการขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดิ) ไปยังประเทศสยาม (เสียนโล่) ทั้งนี้ทางพระบรมราชาธิราชที่ 1 กษัตริย์ของกรุงศรีอยุธยา ได้โปรดให้ส่งของพื้นเมืองพร้อมทั้งเชิญพระราชสาส์นไปถวายจักรพรรดิจีน ซึ่งพงสาวดารราชวงศ์หมิง เล่มที่ 374 ได้บันทึกไว้ว่า ปีที่ 4 ในรัชกาลหงหวู่ เดือน 9 ชันเลียเจาพีเอี๋ย กษัตริย์ของประเทศสยามอัญเชิญพระราชสาส์นพร้อมด้วยลู่จ้งจั้นและพวกมาถวายเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งประกอบด้วย ช้างบ้าน 6 เชือก เต่าหกขา และของพื้นเมืองอื่นๆ (จักรพรรดิ) ทรงมีพระบรมราชโองการให้ประทานแพรกิมและแพรดอกขาวอย่างดีแก่กษัตริย์สยาม หลังจากรัชกาลพระบรมราชาธิราชที่ 1 แล้ว กรุงศรีอยุธยาได้ส่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีเพื่อค้าขายกับจีนประมาณ 130 ครั้ง ในระยะเวลาเกือบ 400 ปี ระหว่าง พ.ศ. 1914 ถึง พ.ศ. 2309 ส่วนจีนในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ได้ส่งทูตมายังกรุงศรีอยุธยาประมาณ 17 ครั้งด้วยกัน ในสมัยราชวงศ์หมิง จักรพรรดิหย่งเล่อได้ส่งกองเรือนำโดยนายพลเรือเจิ้งเหอ (นามเดิม หม่าซานเปา หรือที่คนไทยเรียก ซำเป่ากง) นักเดินเรือที่ยิ่งใหญ่ของจีน ให้เดินทางมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแควที่กรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 1951 สัมพันธภาพระหว่างจีนกับไทยในสมัยอยุธยานี้ได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น มีชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในกรุงศรีอยุธยามากขึ้น และรับราชการอยู่กับฝ่ายไทย ยิ่งไปกว่านั้น การค้าสำเภาระหว่างไทยกับจีนในสมัยอยุธยาได้ทำให้กรุงศรี

อยุธยาฝั่งคั่ง และกลายเป็นศูนย์กลางของการค้าระหว่างประเทศทางตะวันตกคือยุโรป กับประเทศทางตะวันออกคือจีนอีกด้วย

เมื่ออยุธยาล่มสลายด้วยกำลังทหารของพม่าใน พ.ศ. 2310 ผู้นำไทยย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่กรุงธนบุรี และต่อมาที่กรุงรัตนโกสินทร์หรือกรุงเทพฯ ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประเทศไทยและจีนก็ยังคงมีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกัน ไทยยังคงส่งทูตเชิญพระราชสาส์นและเครื่องราชบรรณาการ ไปถวายแก่จักรพรรดิจีนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อขอความสะดวกในการค้าสำเภา ในสมัยธนบุรีและตลอด 4 รัชกาลแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ ไทยได้ส่งทูตไปจีนรวม 56 ครั้ง จนถึง พ.ศ. 2396 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 3 รัชกาลแรก ไทยส่งคณะทูตไปจีนแทบทุกปี การติดต่อระหว่างประเทศไทยกับจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าสำเภา ได้สร้างความมั่งคั่งให้กับกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นอย่างมาก ผลกำไรจากการค้าสำเภากับจีน ทำให้ไทยมีเงินทุนเพียงพอในการสร้างบ้านเมืองเพื่อทำสงครามต่อต้านการรุกรานของพม่าและเพื่อการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนในสมัยโบราณนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการ (Tribute) อันเป็นประเพณีสัมพันธไมตรีของจีนกับประเทศอื่นๆ ในสมัยโบราณ ทั้งนี้เพราะจีนมีความเชื่อมั่นตามอิทธิพลทางความคิดของลัทธิขงจื๊อที่ว่า จีนเป็นอาณาจักรกลาง (จงกั๋ว หรือ Middle Kingdom) เป็นศูนย์กลางของอำนาจและอารยธรรมโลก เนื่องจากมีความเจริญมาช้านาน ดังนั้น จีนจึงมักมองดินแดนอื่นที่อยู่โดยรอบว่าด้อยกว่า และจะต้องยอมรับสวามิภักดิ์กับจีน โดยการส่งเครื่องบรรณาการแก่จักรพรรดิจีนตามกำหนด ส่วนจีนซึ่งเป็นประเทศที่ใหญ่กว่าและเจริญกว่า จะให้ความช่วยเหลือคุ้มครองประเทศเล็กๆ เหล่านี้ อีกทั้งยังให้ผลประโยชน์อื่นๆ ทั้งทางการเมืองโดยยอมรับฐานะกษัตริย์ และทางเศรษฐกิจโดยอนุญาตให้ค้าขายได้อย่างเสรี ทั้งนี้ผู้นำของไทยมิได้ยอมรับตามคตินิยมของจีน ไทยมิได้หวาดกลัวว่าจีนจะคุกคาม เนื่องจากจีนอยู่ห่างไกล และไม่เคยคุกคามความมั่นคงของไทยแม้เพียงครั้งเดียว การที่ไทยส่งคณะทูตพร้อมด้วยพระราชสาส์นและของกำนัลหรือเครื่องบรรณาการก็เพื่อความสะดวกในการค้าขาย พระราชสาส์นของกษัตริย์ก็เป็นการแสดงสันถวไมตรี มิได้แสดงว่าอ่อนน้อมยอมเป็นเมืองขึ้น ส่วนเครื่องบรรณาการที่ส่งไปด้วยก็เพื่อแสดงไมตรีจิต และเพื่อเป็นไปตามความต้องการของจีนตามประเพณีจีนสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ได้ทรงอธิบายเกี่ยวกับสัมพันธไมตรีไทยกับจีน ในสมัยโบราณนี้ว่า เหตุที่เมืองไทยจะเป็นไมตรีกับกรุงจีนนั้น เกิดแต่ด้วยเรื่องไปมาค้าขายถึงกันทางทะเล เมืองไทยมีสินค้าหลายอย่าง ซึ่งเป็นของต้องการในเมืองจีนแต่โบราณมาเหมือนกับทุกวันนี้ และเมืองจีนก็มีสินค้าหลายอย่างที่ไทยต้องการเหมือนกัน การไปมาค้าขายกับเมืองจีน ไทยได้ผลประโยชน์มาก แต่ประเพณีจีนในครั้งนั้น ถ้าเมืองต่างประเทศไปค้าขายต้องมี

เครื่องราชบรรณาการ ไปถวายพระเจ้ากรุงจีน จึงจะปล่อยให้ค้าขายได้โดยสะดวก เพราะเหตุนี้จึงมี ประเพณีที่ถวายบรรณาการแก่พระเจ้ากรุงจีน ไม่แต่ประเทศไทยเรา ถึงประเทศอื่นก็อย่างเดียวกัน ความจริงบุคคลต่างชาติดังนั้น จะมีชาติใดที่รักชอบกันยิ่งกว่าไทยกับจีนนี้ไม่เห็นมี ด้วยไม่เคย เป็นศัตรูกัน เคยแต่ไปมาค้าขายแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกันมาได้หลายร้อยปี ความรู้สึกทั้งสองปกติจึง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาแต่โบราณจนตราบเท่าทุกวันนี้

ต่อมาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในระบบบรรณาการเพื่อการค้านี้ได้ลดความสำคัญ และประโยชน์ลง ในตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ไทยได้ทำ การค้ากับตะวันตกมากขึ้นหลังจากการทำสนธิสัญญาเบาริ่งกับอังกฤษ พ.ศ. 2398 ในขณะที่ผลกำไร จากการค้าสำเภากลับได้ลดลงตามลำดับ ทั้งนี้เพราะความไม่ปลอดภัยในการเดินทาง เนื่องจาก จักรพรรดิราชวงศ์ชิงในระยะหลังอ่อนแอ อีกทั้งเผชิญกับปัญหาการต่อต้านจากภายในและการทำ ทายคุกคามจากภายนอก ไทยได้ส่งคณะทูตไปจีนเป็นครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. 2396 และหลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงยุติการส่งคณะทูตและ การค้าบรรณาการกับจีน เพราะ พระองค์ท่านไม่ประสงค์จะทำให้เกิดความเข้าใจผิดในหมู่ประเทศที่ติดต่อกับไทย อีกทั้งประโยชน์ ทางเศรษฐกิจที่ไทยได้รับไม่คุ้มกับการลงทุนเนื่องจากความไม่ปลอดภัยในการเดินทาง อาจกล่าวได้ ว่า พ.ศ. 2396 เป็นปีสุดท้ายของการส่งบรรณาการเพื่อการค้า นับเป็นการสิ้นสุดความสัมพันธ์ ระหว่างไทยและจีนในสมัยโบราณภายใต้ระบบบรรณาการเพื่อการค้า

2.1.2 ความสัมพันธ์สมัยใหม่ ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับ ไทยที่เผชิญกับจักรวรรดินิยมตะวันตกระหว่าง พ.ศ.2400 – พ.ศ.2488 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดสงครามโลก ครั้งที่ 2

ภายหลังจากที่ไทยได้ยกเลิกการส่งบรรณาการเพื่อการค้ากับจีนในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่ง รัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2396 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) การติดต่ออย่างเป็นทางการระหว่าง ไทยกับจีนก็ได้ยุติลง แต่การค้าขายและการติดต่อในระดับประชาชนยังคงดำเนินต่อ มีคนจีนอพยพ มาประกอบอาชีพในประเทศไทยมากขึ้น ทั้งนี้เพราะในจีนเอง จักรพรรดิแมนจูของราชวงศ์ชิง อ่อนแอ ทำสงครามแพ้อังกฤษและฝรั่งเศสและมหาอำนาจตะวันตกอื่นๆ อีกทั้งต้องปราบปรามกบฏ ภายในหลายครั้ง เกิดสภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ในจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคใต้ ชาวจีนจึงหาทาง อพยพไปหางานนอกประเทศ อีกทั้งการคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศไทยกับเมืองท่าของจีนตอน ใต้ได้พัฒนาขึ้น มีเรือกลไฟของบริษัท Bangkok Passenger Steamer Company แล่นรับส่งผู้โดยสาร เป็นประจำระหว่างเมืองชัวเถาและเมืองท่าอื่น ๆ ทางตอนใต้ของจีนกับกรุงเทพฯตั้งแต่ พ.ศ. 2429 ทำ ให้คนจีนอพยพมาอยู่เมืองไทยมากขึ้นชุมชนจีน โพนทะเลในสยามหรือประเทศไทยนั้นมีขนาด

ค่อนข้างใหญ่ ทั้งนี้เพราะชาวจีนได้อพยพหลบหนีความวุ่นวายและอันตรายจากอานโกล (ชาวเถา) เจาโจว (แต้จิ๋ว) โฝ่วเล้ง และเพิ่งใช้ในมณฑลกว่างตง มาแสวงหาความสงบสันติและความอุดมสมบูรณ์ของกลุ่มน้ำเจ้าพระยาในประเทศไทย ชาวจีนอพยพเหล่านี้ละทิ้งครอบครัวรวมทั้งภรรยาและบุตรมาแสวงหาโชคและชีวิตที่ดีกว่า (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) หลายคนประสบความสำเร็จจากความอุตสาหพยายามและอดทน จากแรงงานขนข้าวสารมาเป็นหัวหน้าคนงานและเจ้าของโรงสีในบ้นปลาย หรือจากพ่อค้าหาบเร่มาขายของในร้านชำเล็ก ๆ และกลายมาเป็นเจ้าของห้างที่นำสินค้าจากต่างประเทศ บางคนแต่งงานกับผู้หญิงไทย แต่ก็ได้รับภรรยาและลูก ๆ จากหมู่บ้านในจีนให้มาอยู่ด้วยกันในครอบครัวที่กรุงเทพฯ ชาวจีนอพยพเหล่านี้มักได้รับการอุปถัมภ์จากคนจีนอพยพรุ่นก่อน ๆ ที่มีสกุลเดียวกัน หรือมาจากหมู่บ้านอำเภอเดียวกันในจีน ความอุปถัมภ์ช่วยเหลือทั้งในด้านการงานและการเงิน ทำให้ชาวจีนอพยพสามารถหลุดพ้นจากความยากจนและสร้างฐานะได้ในเวลาไม่นาน หลายคนส่งเงินกลับไปช่วยเหลือญาติพี่น้องในจีน และติดตามข่าวสารทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองจีน

ความอ่อนแอของราชวงศ์ชิงภายใต้จักรพรรดิชาวมานจูและความอับศจากความพ่ายแพ้ในสงครามกับจักรวรรดินิยมตะวันตก ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลในที่ต่าง ๆ เห็นว่าต้องเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในจีน ดร. ชุนยัตเซน (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) เป็นผู้เรียกร้องให้โค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชภายใต้ราชวงศ์ชิง และสถาปนาสาธารณรัฐจีนที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ดร. ชุนยัตเซนได้เดินทางมายังชุมชนจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และยุโรป เพื่อเผยแพร่ความคิด แสวงหาการสนับสนุน ดร. ชุนยัตเซน ได้เดินทางมาเยือนไหวทางการเมืองในประเทศไทย 4 ครั้ง ประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2446 ในปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ดร. ชุนยัตเซนได้เดินทางจากเวียดนามมาถึงกรุงเทพฯ นับเป็นการเดินทางมายังประเทศไทยครั้งแรก ดร. ชุนยัตเซน ได้พบผู้นำจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย เช่น เซียวฝอเจิงและเฉินยี่หู่ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในจีน ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2446 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ดร. ชุนยัตเซน ได้ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปญี่ปุ่น อีกสองปีต่อมาในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2448 ดร. ชุนยัตเซน ได้ก่อตั้งสมาคมปฏิวัติ “หงหมิงฮู่ยี่” ที่ประเทศญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นฐานในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในจีน โดยประกาศหลักการ “ไตรประชา” คือ ประชาชาติ (หมิงจู่) ประชาสิทธิ (หมินฉวน) และประชาชีพ (หมินเซิง) และได้เดินทางไปจัดตั้ง “หงหมิงฮู่ยี่” ในชุมชนจีนโพ้นทะเลในเวียดนามและที่อื่น ๆ ต่อมาราวต้นปี พ.ศ. 2449 ดร. ชุนยัตเซน ได้เดินทางมายังประเทศไทยเป็นครั้งที่ 2 และพำนักกับ “หลินเหวินอิง” ชาวจีนโพ้นทะเลในไทย เพื่อพบปะกับผู้นำชาวจีนโพ้นทะเลในไทย รวมทั้งนายเซียวฝอเจิง (เซียวสุตเสง สิบบุญเรือง) ขอความ

สนับสนุนการปฏิบัติต่อการเปลี่ยนแปลงในจีน และได้ก่อตั้ง “ถงหมิงฮู่” สาขาสยามด้วย โดยมี เชียวฝอเจิง (เชียว ฮุดเสง สิบญูเรื่อง) เป็นหัวหน้าสาขาแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2451 ดร.ซุนยัตเซน ได้เดินทางมายังประเทศไทยเป็นครั้งที่ 3 เพื่อรวบรวมเงินสนับสนุนเพื่อไปทำการปฏิบัติ และออกเดินทางต่อไปยังเวียดนาม สิงคโปร์ ปีนัง ต่อมาในวันที่ 20 พฤศจิกายน ดร. ซุนยัตเซน ได้เดินทางจากสิงคโปร์เข้ามายังประเทศไทยเป็นครั้งที่ 4 และได้รับการต้อนรับจากสมาชิกถงหมิงฮู่ ดร. ซุนยัตเซน ได้แสดงปาฐกถาเพื่อแสวงหาการสนับสนุนในชอยแห่งหนึ่งย่านเยาวราชข้างโรงพยาบาลนครศิริราชวงศ์ ในเวลาต่อมา คนจีนโพ้นทะเลในไทยขนานนามชอยดังกล่าวว่า “ชอยปาฐกถา” หลังจากพำนักในไทยนาน 24 วัน ดร.ซุนยัตเซน ได้ออกจากประเทศไทยเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2451 ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยได้รวบรวมเงินบริจาคส่งไปให้ ดร.ซุนยัตเซน เพื่อทำการปฏิบัติเป็นจำนวนเงินหลายพันหลายหมื่นหยวน กระแสชาตินิยมในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเล ได้ทวีความเข้มข้น ทางราชการของไทยค่อนข้างกังวลต่อบทบาททางการเมืองของจีนโพ้นทะเล จึงพยายามกดดันและจำกัดบทบาทของ ดร. ซุนยัตเซน ต่อมาใน พ.ศ. 2452 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) รัฐบาลราชวงศ์แมนจูของจีนได้ออกกฎหมายสัญชาติฉบับแรกขึ้นเพื่อให้ชาวจีนถือสัญชาติตามสายเลือด โดยไม่คำนึงถึงสถานที่เกิดหรือสัญชาติอื่น นโยบายดังกล่าวได้ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลเลื่อมใสศรัทธาชาตินิยมมากขึ้นและพยายาม รักษาเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนเอง โดยการแยกตัวออกมาอยู่เฉพาะกลุ่ม อีกทั้งตั้งสมาคมการค้าและโรงเรียนสอนภาษาจีน ตลอดจนหนังสือพิมพ์ภาษาจีนขึ้นในไทย

ความรู้สึกชาตินิยมที่รุนแรงได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนจีนในประเทศไทยเริ่มตึงเครียด คนไทยไม่พอใจและต่อต้านการที่คนจีนติดธงก๊กมินตั๋ง หรือติดรูป ดร. ซุนยัตเซน ไว้ตามบ้านเรือนและร้านค้า เพราะไม่ปรารถนาให้คนชาติอื่นรวมทั้งคนจีนแสดงว่ามีอิทธิพลเหนือดินแดนไทย เมื่อคนจีนพากันนัดหยุดงานและธุรกิจการค้าในปลายรัชกาลที่ 5 ระหว่างวันที่ 1 – 3 มิถุนายน พ.ศ. 2453 เพื่อประท้วงการที่รัฐบาลออกกฎหมายเพิ่มค่าภาษีรัชชูปการคนต่างด้าว ก็ยิ่งทำให้ความตึงเครียดในความรู้สึกระหว่างคนไทยและคนจีนทวียิ่งขึ้นในปี พ.ศ. 2454 ได้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในจีน (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) นั่นคือ การปฏิบัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ภายใต้ราชวงศ์ชิงของแมนจู มาเป็นการปกครองในระบอบสาธารณรัฐ ซึ่งนำโดย ดร. ซุนยัตเซน และต่อมาได้กลายเป็นประธานาธิบดีคนแรกของ “จีนใหม่” หรือ สาธารณรัฐจีน แนวคิดชาตินิยมตามหลักการ “ไถ่ประเทศ” (ชานหมิงจู่) ของ ดร. ซุนยัตเซน ได้แพร่หลายเข้ามาสู่ชาวจีนโพ้นทะเลในดินแดนต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย ก๊กมินตั๋งได้รับการจัดตั้งขึ้นมาแทนถงหมิงฮู่ และเผยแพร่ความคิดประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย หลังการสิ้นพระชนม์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์องค์ที่ 6 แห่งราชวงศ์จักรี พระองค์ทรงเป็นนักชาตินิยมและทรงตระหนักว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทยส่วนใหญ่อยู่ในมือของคนจีน อีกทั้งคนจีนยังเพิ่มการเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งอาจไม่เป็นผลดีต่อไทยได้ พระองค์จึงพยายามปลูกความรักชาติภาคภูมิใจในชาติและความเป็นไทยในพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ของพระองค์ เช่น เรื่องเมืองไทยงตั้นเกิด พวกยิวแห่งบูรพาทิศและโคลนตืดลื้อนอกจากนั้นพระองค์ยังได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่ค่อนข้างเข้มงวดต่อคนจีน เช่น ตราพระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) พระราชบัญญัติเนรเทศ ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2455) ซึ่งให้อำนาจแก่รัฐบาลในการเนรเทศคนต่างด้าวที่เป็นภัยต่อบ้านเมือง และพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2456 เป็นต้น ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 2458 ความตึงเครียดระหว่างคนไทยและคนจีนก็ลดลง อีกทั้งพระองค์ทรงมีพระประสงค์ให้มีการผสมกลมกลืนระหว่างคนไทยและจีนตามธรรมชาติมากกว่าการบีบบังคับด้วยกฎหมาย การแต่งงานระหว่างคนไทยและคนจีนจึงมีมากขึ้น มีการผสมกลมกลืนมากขึ้น ซึ่งช่วยลดความตึงเครียดระหว่างกัน คนไทยเชื้อสายจีนในรุ่นที่ 2 และ 3 เริ่มมีจำนวนมากกว่าจีนโพ้นทะเลที่อพยพมาจากจีน

เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขใน พ.ศ. 2475 รัฐบาลสาธารณรัฐจีนที่นานกิงได้พยายามติดต่อเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต โดยได้มีการเจรจาหลายครั้งแต่ไม่อาจตกลงกันได้ ด้วยไทยเกรงว่ารัฐบาลจีนอาจแทรกแซงกิจการภายในของไทย โดยอาศัยชาวจีนโพ้นทะเลในไทยซึ่งมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจอยู่ค่อนข้างมากในขณะนั้น ดังนั้นไทยกับสาธารณรัฐจีนจึงได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน จนกระทั่งจีนถูกญี่ปุ่นรุกรานใน พ.ศ. 2480 (สมาคมวัฒนธรรมไทย-จีน, 2556) ความขัดแย้งภายในแผ่นดินใหญ่จีนก็ส่งผลกระทบต่อชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย การต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างจีนก๊กมินตั๋ง (จีนชาตินิยม หรือ จีนคณะชาติ) ซึ่งตั้งรัฐบาลที่นานกิง โดยมีเจียงไคเชกเป็นประธานาธิบดี กับจีนกุงฉานตั๋ง หรือพรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง มีการแข่งขันกันขยายอิทธิพลในหมู่ชาวจีนโพ้นทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนที่สอนภาษาจีน รัฐบาลไทยได้ติดตามการเปลี่ยนแปลงในชุมชนจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยอย่างใกล้ชิดต่อมาเมื่อจีนถูกญี่ปุ่นรุกราน ใน พ.ศ. 2480 จีนโพ้นทะเลในไทยได้มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อญี่ปุ่นยึดครองประเทศไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2484 จนถึง พ.ศ. 2488 ในขณะเดียวกัน “ขบวนการเสรีไทย” ซึ่งเป็นขบวนการใต้ดินภายใต้การนำของนายปรีดี พนมยงค์ ก็ต่อต้านการยึดครองของญี่ปุ่น

2.1.3 ความสัมพันธ์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2489 จนถึง พ.ศ. 2517 ก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2518

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2488 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) โดย ญี่ปุ่นเป็นผู้แพ้สงคราม และฝ่ายสัมพันธมิตรภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และ โซเวียต เป็นผู้ชนะ รัฐบาลไทยและรัฐบาลสาธารณรัฐจีนได้มีการเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เพราะไทยต้องการสมัครเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ซึ่งสาธารณรัฐจีนเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง และอาจใช้สิทธิยับยั้งการเข้าเป็นสมาชิกของไทยได้ รัฐบาลไทยและจีนได้ลงนามใน “สนธิสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับ สาธารณรัฐจีน” (Treaty of Amity between The Kingdom of Siam and The Republic of china) สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2489 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) หลังจากที่ประเทศทั้งสองได้ให้สัตยาบันต่อกันแล้ว สาธารณรัฐจีนได้แต่งตั้งให้นายหลี่ เทียะเจิง เป็นเอกอัครราชทูตจีนคนแรกประจำประเทศไทย แล้วรัฐบาลไทยได้ส่งนายสงวน ตุลารักษ์ เป็นเอกอัครราชทูตคนแรกประจำสาธารณรัฐจีน ต่อมาเมื่อรัฐบาลสาธารณรัฐจีนต้องพ่ายแพ้แก่พรรคคอมมิวนิสต์จีนและต้องอพยพ รัฐบาลไปตั้งที่ไต้หวันใน พ.ศ. 2492 รัฐบาลไทยยังคงรับรองและมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลสาธารณรัฐจีนจนถึง พ.ศ. 2517 นับตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุงได้ปกครองแผ่นดิน ใหญ่จีนและสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 ผู้นำของไทยในอดีต (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางทหาร รวมทั้งนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มองสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยความหวาดระแวง และหวั่นเกรงว่าจีนจะเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์หรือขยายอิทธิพลมาในประเทศไทย อีกทั้งท่าทีและนโยบายของจีนต่อชาวจีนโพ้นทะเล ทำให้รัฐบาลไทยวิตกว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนจะใช้คนจีนในไทยเป็นเครื่องมือ แทรกแซงกิจการภายใน เมื่อจีนยึดครองทิเบตและสนับสนุนเกาหลีเหนือทำสงครามในคาบสมุทรเกาหลีใน พ.ศ. 2493 ทำให้ไทยมองจีนว่าจีนต้องการขยายอิทธิพล ทั้งนี้การขยายอิทธิพลในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการใช้อำนาจกระด้าง (Hard Power) อย่างเต็มรูปแบบ แต่ทั้งนี้เมื่อรัฐบาลไทยทราบว่สาธารณรัฐประชาชนจีนยอมให้ออดีตผู้นำไทย นายปรีดี พนมยงค์ ถักยู่ทางการเมืองในจีน และประกาศจัดตั้ง เขตปกครองตนเองไท (Tai Autonomous Area) ทางตอนใต้ของมณฑลหยุนหนานใน พ.ศ. 2496 ซึ่งเป็นนโยบายชนกลุ่มน้อยของจีน รัฐบาลไทยก็ยิ่งหวาดระแวงมากยิ่งขึ้นว่าจีนจะเข้ามาแทรกแซงและรุกรานไทย ดังนั้นนโยบายหลักของรัฐบาลไทยในสมัยนายกรัฐมนตรีจอมพล ป. พิบูลสงคราม คือ เป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาและฝักใฝ่ค่ายโลกเสรี เพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่าง

ยังกจากจีน ดังจะเห็นได้จากที่ไทยเข้าเป็นสมาชิก “องค์การสนธิสัญญาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” หรือ ส.ป.อ. (ซีโต้ – SEATO) ใน พ.ศ. 2497 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ซึ่งเป็นองค์การป้องกันร่วมกันในระดับภูมิภาค (Regional Collective Defense) ที่สหรัฐอเมริกาจัดตั้งขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อสกัดกั้นและขัดขวางการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์จากสาธารณรัฐประชาชนจีน และเวียดนามเหนือ ในขณะที่เดียวกันสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ดำเนินนโยบายต่างประเทศหันไปพึ่งพิง สหภาพโซเวียตเนื่องจากมีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์เช่นกัน และหวังจะอาศัยความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์จากสหภาพโซเวียตในการต่อต้านการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกา จีนไม่ต้องการให้มหาอำนาจชาติใดชาติหนึ่งเข้ามาครอบงำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีน และจีนก็ต้องการมีอิทธิพลอยู่ในภูมิภาคนี้ด้วย จีนได้ให้การสนับสนุนแก่ขบวนการเวียดมินห์ของ โฮจิมินห์ ซึ่งกำลังต่อสู้กับฝรั่งเศสเพื่อเอกราช และจีนได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ในภูมิภาคนี้มีนโยบายเป็นกลางและไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อจีน ต่อมาจีนได้เริ่มปรับนโยบายต่างประเทศต่อประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายในเอเชียและแอฟริกาเพื่อแหวกการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกา และได้เข้าร่วมประชุมกลุ่มประเทศเอเชียและแอฟริกา ที่บันดุง อินโดนีเซีย ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2498 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ในการประชุมครั้งนี้ นายโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มีโอกาสพบปะสนทนากับกรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทย ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยไปประชุมที่บันดุงโจวเอินไหลได้แสดงท่าทีเป็นมิตร และได้เสนอหลักปรัชญา 5 ประการของการอยู่ร่วมกันโดยสันติ (Peaceful Coexistence) อีกทั้งได้ชี้แจงว่า จีนมิได้มีความประสงค์จะคุกคามไทยสมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน (2556) ได้นำเสนอว่าการพบปะกันระหว่างผู้นำของจีนและของไทยที่บันดุง อินโดนีเซีย ได้ช่วยคลี่คลายความหวาดระแวงระหว่างประเทศทั้งสอง นายกรัฐมนตรีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เริ่มสนใจที่จะติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อหาช่องทางในการลดความขัดแย้งและปรับความสัมพันธ์ อีกทั้งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2498 สหรัฐอเมริกา ได้เปิดการเจรจาอย่างไม่เป็นทางการกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ในระดับเอกอัครราชทูตที่นครเจนีวา เพื่อหารือเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในเอเชียและการปล่อยเชลยศึกชาวอเมริกัน จากสงครามเกาหลี ทำให้คาดกันว่า การเจรจาอาจนำไปสู่การปรับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ผู้นำในวงการต่าง ๆ ของไทยเริ่มรู้สึกว่านโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และต่อต้านจีนของรัฐบาลอาจไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการเมืองระหว่างประเทศในเดือนกันยายน พ.ศ. 2498 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้นายสังข์ พัชโรทัย ดำเนินการจัดหาคนที่รู้ภาษาจีนและไว้ใจได้ เพื่อเดินทางไปติดต่อกับจีนอย่างลับๆ นายสังข์ได้ติดต่อขอให้ นายอารี ภิรมย์ ผู้เป็นเพื่อนซึ่งเคยทำงานฝ่ายหนังสือพิมพ์จีนที่กรมโฆษณา การนำ

คณะทูตได้ดินซึ่งประกอบด้วย นายกรรณากุศลาสัย และสมาชิกรัฐสภาอีก 2 คน ซึ่งเป็นคนของ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ และจอมพลผินชุมหะวัน ไปจีน โดยมีนายเลื่อน บัวสุวรรณ คนสนิทของ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2498 นายอารี ภิรมย์ และนายกรรณากุศลาสัย ออกเดินทางไปฮ่องกง โดยมีจดหมายแนะนำตัวจากเพื่อนชาวจีนคนหนึ่งในกรุงเทพฯ หลังจากนั้นทั้งสองเดินทางไปมาเก๊า เพื่อหาทางเข้าสู่จีน แต่ต่อมา นายอารีได้เดินทางไปยังกวางเจา โดยลำพัง และได้มีโอกาสพบปะกับนายหวงเซิง นายเทศมนตรีเมืองซัวเถา ซึ่งเคยอยู่เมืองไทยและคุ้นเคยกับนายอารี นายหวงเซิงจึงติดต่อแจ้งข่าวเดินทางของนายอารีต่อนายชีวจี้ ซึ่งเคยทำหนังสือพิมพ์จีนในเมืองไทย และกลับมาสาธารณรัฐประชาชนจีนจนได้เป็นอธิบดีกรมกิจการจีนต่างด้าว กระทรวงกิจการจีนโพ้นทะเล และต่อมา นายกรรณากุศลาสัย ได้เดินทางจากมาเก๊า มาสมทบที่กวางเจา และนายอัมพร สุวรรณบลกับนายสะอั้ง มารังกูว สมาชิกรัฐสภา ได้เดินทางมาสมทบที่กวางเจา ทางการเงินได้จัดให้ทั้ง 4 เดินทางไปปักกิ่งในวันที่ 7 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2498 โดยเป็นแขกของสถาบันการต่างประเทศสาธาณรัฐประชาชนจีน นายอารี ภิรมย์ ได้เล่าในภายหลังว่า เขาได้ถูกนำตัวไปพบผู้นำจีนหลายคน เช่น ผิงเจิน นายเทศมนตรีปักกิ่ง เฉียวกวางหวา อธิบดีของกระทรวงต่างประเทศสาธาณรัฐประชาชนจีน ที่สโมสรกระทรวงต่างประเทศสาธาณรัฐประชาชนจีน เพราะผู้นำจีนต้องการทราบจุดมุ่งหมายของคณะทูตได้ดิน นายอารีได้ตอบว่า ผู้นำไทยต้องการติดต่อกับจีนเพื่อหาช่องทางในการเปิดความสัมพันธ์ในอนาคต และได้รับมอบหมายให้มาแจ้งกับรัฐบาลจีนว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะนำคณะไปร่วมประชุมกิ่งพุทธกาลที่กรุงย่างกุ้ง ประเทศพม่า กลางเดือนธันวาคม (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) และมอบหมายให้นายสังข์และนายเลื่อนเป็นตัวแทนในการติดต่อเอกอัครราชทูตจีน ประจำพม่า เพื่อเจรจาเกี่ยวกับหลักการที่จะติดต่อสร้างสัมพันธ์ไมตรีต่อไป และขอให้ฝ่ายจีนวางหลักการติดต่อและมอบอำนาจให้ทูตจีนประจำพม่าเป็นผู้เจรจา แทนรัฐบาลในครั้งนี้นายกรัฐมนตรี โจวเอินไหล ได้จัดคณะทูตได้ดินพบกับเหมาเจ๋อตุง ประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีน ที่ทำเนียบจงหนานไห่ เหมาเจ๋อตุงกล่าวว่า “ประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถแลกเปลี่ยนการค้าและวัฒนธรรมได้ แม้สาธารณรัฐประชาชนจีนจะไม่เจริญนัก แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนก็สามารถช่วยเหลือประเทศที่กำลังพัฒนาในอุตสาหกรรมบางอย่างได้ หากประเทศไทยเห็นว่าเป็นประโยชน์ จีนก็ยินดีช่วย” และคืนวันที่ 21 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2498 นายกรัฐมนตรี โจวเอินไหล ได้จัดงานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติแก่คณะทูตได้ดิน และได้กล่าวกับนายอารีว่า “ประตูของสาธารณรัฐประชาชนจีนเปิดต้อนรับคนไทยเสมอ” อีกทั้งยังฝากความเคารพและระลึกถึงมาถวายกรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์ โดยกล่าวว่า “เสด็จในกรมฯ ทรงเป็นนักการทูตและรัฐบุรุษทรงพระปรีชาสามารถมาก” คณะทูตได้ดินได้เดินทางออกจากปักกิ่งในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2498 ส่วนการหารื้อที่พม่าระหว่างฝ่ายไทย ซึ่งประกอบด้วยนายสังข์ พัชโรทัย นายเลื่อน บัว

สุวรรณ กับนายเหยาจงหมิง เอกอัครราชทูตจีนประจำพม่า ได้มีขึ้นที่กรุงย่างกุ้ง ระหว่างวันที่ 16 – 17 ธันวาคม พ.ศ. 2498 และมีการลงนามในแถลงการณ์ร่วม ซึ่งมีได้เปิดเผยเพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย สาเหตุสำคัญของการแถลงการณ์นั้นมีว่า ประเทศทั้งสองยินดีจะใช้วิธีการและคุณภาพเวลาที่เหมาะสมในการส่งเสริมการไปมาหาสู่ ขยายความสัมพันธ์ทางการค้าและวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่เป็นปรกติต่อกันในที่สุด และเห็นพ้องต้องกันว่า ควรรักษาการติดต่อสัมพันธ์กันไว้อย่างสม่ำเสมอ ในช่วง 2 ปีต่อมา ระหว่างมกราคม พ.ศ. 2499 ถึง พ.ศ. 2500 ได้มีคณะผู้แทนไทยหลายคณะเดินทางเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเปิดเผย เช่น คณะของนายเทพ โชติณัฐิต หัวหน้าพรรคเศรษฐกิจ พร้อมด้วยผู้แทนราษฎร นักธุรกิจ (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) และนักหนังสือพิมพ์ รวม 12 คนเดินทางไปเยือนจีนในฐานะแขกของสถาบันการต่างประเทศ ระหว่างวันที่ 16 มกราคม – 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2499 คณะผู้แทนศิลปินไทย ซึ่งมีนายสุวัฒน์ วรดิลก เป็นหัวหน้าคณะ และศิลปินนักแสดง 48 คน อาทิ เพ็ญศรี พุ่มชูศรี, สุพรรณ บูรณพิมพ์, สุเทพ วงศ์กำแหง, บุญยง เกตุคง เป็นต้น เดินทางไปเปิดการแสดงเผยแพร่วัฒนธรรมไทยในจีนระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม พ.ศ. 2500 และได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากชาวจีนและผู้นำจีนที่เข้ามาชมการแสดง รวมทั้งโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรี ต่อมาในเดือนพฤษภาคม นักหนังสือพิมพ์ไทย 9 คน นำโดย นายอิสรา อมันตกุล แห่งหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ ไปเยือนจีน และได้พบปะกับโจวเอินไหล กัลยาณมิตรของไทยที่เชียงไฮ้ด้วย นายสังข์ พัชรีโนทัย ยังได้ส่งบุตรชายและบุตรสาว ด.ช. วรรณไว และด.ญ. นवलภา พัชรีโนทัย ไปจีนเพื่อศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีน

ในด้านการค้ากับจีน ก็มีการติดต่อกัน นายอารีเปิดเผยว่า ได้รับการขอร้องจาก นายสังข์ พัชรีโนทัย ให้เดินทางไปจีนอีก ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2499 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) พร้อมกับนายอุทัย ตุงผลิน ผู้เชี่ยวชาญใบยาสูบของโรงงานยาสูบ และนายประเสริฐ ศิริพิพัฒน์ ผู้แทนจากธนาคารกรุงเทพ เพื่อเจรจาขายใบยาสูบแก่จีน โดยฝ่ายจีนตกลงซื้อใบยาสูบจากไทยเป็นมูลค่า 150 ล้านบาท โดยจ่ายเงินผ่านธนาคารกรุงเทพ สาขาลอนดอน และในเดือนมกราคม พ.ศ. 2500 รัฐบาลไทยได้ส่งพระยามโหสวรรค์ อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในฐานะประธานกรรมการบริษัทพืชกสิกรรม ซึ่งเป็นบริษัทค้าข้าวที่รัฐบาลมีหุ้นส่วนอยู่ ให้เดินทางไปเจรจาขายข้าวกับจีนอย่างลับ ๆ แต่ตกลงการค้ากับกระทรวงการค้าต่างสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่ได้ เมื่อนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลทราบ จึงได้สั่งให้รับซื้อเป็นกรณีพิเศษในราคาที่ฝ่ายไทยเสนอมา เพื่อเป็นการ “แสดงน้ำใจแห่งความเป็นมิตร” มิตรภาพระหว่างไทยกับจีนก็เผชิญกับอุปสรรคอันหนักหน่วง รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม หมดอำนาจใน พ.ศ. 2501 เพราะถูกยึดอำนาจโดยคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ตึงเครียดขึ้นอีกเพราะจอมพลสฤษดิ์ ดำเนินนโยบายต่อต้านและปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง อีกทั้งยังมีนโยบายผูกพัน

กับสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นแฟ้น คนไทยหลายคนที่เคยเดินทางไปเยือนจีนถูกจับกุมในข้อหาฝักใฝ่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ นายสังข์ พัธโนทัย ก็ได้ถูกจับกุมขังคุกเช่นเดียวกัน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53 ลงวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2502 ห้ามการค้าขายติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยเด็ดขาด อีกทั้งยังมีประกาศห้ามคนไทยเดินทางไปสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนหลัง พ.ศ. 2502 ได้ทวีความตึงเครียดมากขึ้น อันเนื่องมาจากการที่รัฐบาลทหารของไทยได้สนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการทำสงครามต่อต้านเวียดนามเหนือ ในขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนสนับสนุนเวียดนามเหนือ พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ให้ความช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (ซึ่งได้มีการจัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2485) มากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้นายมังกร ฉวนคร (สมาคมนักพัฒนาชาวไทย - จีน, 2556) จัดตั้งขบวนการแนวร่วมที่เรียกว่า “ขบวนการไทยอิสระ” (Thai Independent Movement) ที่ปักกิ่ง ในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2507 และต่อมาในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2508 พ.อ. โปยม จุฬานนท์ ได้รับการสนับสนุนให้จัดตั้ง “แนวร่วมรักชาติไทย” (Thai United Patriotic Front) ขึ้นที่กรุงปักกิ่งเช่นกัน ในขณะเดียวกันก็มีรายงานข่าวว่า นายเจินยี รัฐมนตรีต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนในขณะนั้น ได้กล่าวแก่นักการทูตของยุโรปผู้หนึ่งว่า “เขาคาดว่าจะเกิดสงครามกองโจรขึ้นต่อต้านรัฐบาลไทยภายใน 1 ปี” การปะทะกันด้วยกำลัง และอาวุธระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับฝ่ายรัฐบาลไทยหลัง พ.ศ. 2508 ทำให้ผู้นำไทยมองสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยความไม่เป็นมิตรยิ่งขึ้น (สมาคมนักพัฒนาชาวไทย - จีน, 2556) จีนได้ให้ความช่วยเหลือแก่พรรคคอมมิวนิสต์ไทยทั้งในด้านฝึกอบรม การโฆษณาชวนเชื่อ และการอบรมทางการเมือง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนทวีความตึงเครียดเท่าที่เชิงกร้าวของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อประเทศไทยได้เริ่มเปลี่ยนแปลงหลังจากที่จีนได้มีการปะทะทางทหารกับสหภาพโซเวียตใน พ.ศ. 2512 ที่บริเวณพรมแดนแม่น้ำอูสซูรี (Ussuri River) และจีนได้เริ่มเจรจาปรับความเข้าใจกับสหรัฐอเมริกาใน พ.ศ. 2513 จีนต้องการแสวงหาแนวร่วมเพื่อต่อต้านอิทธิพลของสหภาพโซเวียต จึงลดการวิจารณ์ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลง ทำที่พ่อนปรนของจีนตลอดจนการเข้าถึงการอยู่ร่วมกันโดยสันติของจีนทำให้ไทย เริ่มคลายความหวาดระแวงจีนลง และนำไปสู่การเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างทั้งสองประเทศใน พ.ศ. 2518

2.2 ความสัมพันธ์ไทย-จีน (กรกฎาคม พ.ศ. 2518 – ตุลาคม พ.ศ. 2546)

ด้านการทูต (การเมือง) ด้านวัฒนธรรม และด้านการศึกษา ดังนั้นการนำเสนอความสัมพันธ์ของจีนและไทย ผู้วิจัยจะนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในภาพรวม และแยกรายองค์ประกอบที่ได้กล่าวไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยทางการทูต

สาธารณรัฐประชาชนจีนและไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตนับแต่โบราณ ทั้งเป็นไปด้วยเรื่องของการค้า การขยายอิทธิพลของจีนมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการพึ่งพาจีนเพื่อใช้กดดันและต่อกรกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย แต่ทั้งนี้ในประเด็นนี้ ได้มีการยกตัวอย่างและกล่าวถึงไว้ก่อนหน้าส่วนนี้จำนวนมาก ผู้วิจัยจึงนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยทางการทูต ในประเด็นเกี่ยวกับการสถาปนาทางการทูตของทั้งสองประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การสถาปนาทางการทูตของทั้งสองประเทศมีจุดเริ่มต้นมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอินโดจีน ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ประสบความสำเร็จและสามารถเข้ายึดอำนาจปกครองในเวียดนามได้ ลาว และกัมพูชา ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2518 และการแสดงท่าทีที่แข็งกร้าวของเวียดนามทำให้ผู้นำพลเรือนของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฯพณฯ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม ซึ่งขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมี พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ตัดสินใจปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยจัดตั้งคณะทำงานภายใต้การนำของ นายอานันท์ ปันยารชุน เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน และผู้แทนถาวรประจำองค์การสหประชาชาติ ซึ่งประกอบด้วยนายเดช บุญนาค นายชวาล ชวนิชย์ จากกรมการเมือง นายสุจินดา ยงสุนทร จากกรมสนธิสัญญา เพื่อเตรียมการเจรจาเปิดความสัมพันธ์ สำหรับทางฝ่ายจีนประกอบด้วยนายเคอะหวา อธิบดีกรมเอเชีย นายเจิ้งรู่ยเชิง รองอธิบดี และเจ้าหน้าที่แผนกไทย จางจิวหวน หลิวหย่งซิง ทั้งนี้ นายอานันท์ ปันยารชุน และคณะเดินทางไปเจรจากับฝ่ายจีนในวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2518 เพื่อตกลงในรายละเอียดเกี่ยวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต โดยมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

ประเด็นสำคัญสำหรับฝ่ายไทย ได้แก่

1. การถือสัญชาติของชาวจีนในไทย
2. การสนับสนุนของจีนต่อพรรคคอมมิวนิสต์ไทย
3. การค้าระหว่างไทยและจีน

ประเด็นที่สำคัญสำหรับฝ่ายจีน

1. ฐานะความเป็นจีนที่ถูกต้องเพียงรัฐเดียว
2. การมีฐานทัพของสหรัฐฯ ตั้งอยู่ในประเทศไทย

การเจรจาเริ่มขึ้นในวันที่ 18 - 20 มิถุนายน ภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตร โดยประเด็นต่างๆ สามารถตกลงกันได้ ฝ่ายจีนจึงแจ้งให้คณะผู้แทนไทยทราบว่า นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลของจีนขอเชิญนายกรัฐมนตรีไทย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้มาเยือนจีนอย่างเป็นทางการ ทั้งจากการเปิดเผยของสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน กล่าวว่า นายอานันท์ ปันยารชุน ได้พูดถึงการเจรจาในครั้งนั้นว่า ทั้งสองฝ่ายยอมรับหลัก 5 ประการของการอยู่ร่วมกัน เป็นหลัก 5 ประการที่ประกาศตั้งแต่สมัยปฏิญญาบันดุง (Bandung Declaration) ซึ่งขณะนั้นกรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ไทยเรายอมรับแล้วประเด็น คือ การยอมรับหลัก 5 ประการนั้น ในทางทฤษฎีที่เกิดขึ้นมานาน แต่ไม่เชื่อว่าในทางปฏิบัติจะทำได้หรือไม่ว่าจะในเรื่องของการเคารพเอกราชและบูรณภาพแห่งดินแดน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการไม่แทรกแซงกิจการภายใน ทั้งนี้ทางฝ่ายจีนมีประเด็นที่สำคัญคือ ไทยต้องยอมรับว่ามีจีนประเทศเดียว หลักการ จีนเดียว (One China) ประเทศใดก็ตามที่ไปเจรจากับจีนในสมัยนั้นจะต้องยอมรับหลักการนี้ สำหรับเรื่องสัญชาติของคนจีนในไทย ทางจีนไม่ยอมรับสิ่งที่เรียกว่าสองสัญชาติ (Dual Nationality) โดยเปิดเผยว่าคนไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในเมืองไทยนั้นเป็นคนไทยที่ดี มีความจงรักภักดีกับเมืองไทย และยังมี การพูดถึงการไม่แทรกแซงกิจการภายในต่างๆ ทั้งนี้จีนจะลดบทบาทของตนในการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ภายหลังการเจรจาในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2518 ฯพณฯ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปถึงกรุงปักกิ่งพร้อมกับ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ และคณะ และเจรจากับเติ้งเสี่ยวผิง รองนายกรัฐมนตรี ผู้เป็นเจ้าภาพ วันรุ่งขึ้น 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 ตอนเช้า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รับแจ้งว่า ประธานเหมาเจ๋อตงพร้อมให้เข้าพบ นายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และรัฐมนตรีต่างประเทศ พล.ต.ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เดินทางไปจงหนานไห่ และเข้าพบประธานเหมาเจ๋อตงในห้องสมุด ทั้งสองได้พูดคุยอย่างฉันท์มิตร

ทั้งนี้จากการเปิดเผยพบว่า เหมาเจ๋อตงเริ่มการทักทายว่า "ท่านนายก มาหาคอมมิวนิสต์อย่างข้าพเจ้า 'ไม่รู้สึกลัวหรือ' ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ตอบว่า "หามีได้ ข้าพเจ้าเลื่อมใสท่านประธานมานานแล้ว ข้าพเจ้ามิใช่คอมมิวนิสต์ แต่ข้าพเจ้ามาหาเพื่อน" ทั้งสองสนทนากันเกือบ 1 ชั่วโมง เหมาเจ๋อตงกล่าวในตอนท้ายว่า "ร่างกายไม่ค่อยแข็งแรง จะลุกจะนั่งก็ปวด อีกไม่นานก็จะตาย"

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ตอบว่า "อย่าพูดเช่นนั้นเลย โลกมนุษย์มีอาณาจักรผู้ร้ายหมายเลขหนึ่งอย่างท่านได้" ประธานเหมาเกิดอาการหัวเราะชอบใจ ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ลงนามใน "แถลงการณ์ร่วมสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ" กับโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีจีน ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2518 ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่ 101 ที่รับรองรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน และเป็นประเทศที่สามในกลุ่มอาเซียน แถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทย กับสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นสัญลักษณ์ของการฟื้นฟูความสัมพันธ์และการประนีประนอมระหว่างกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน แม้ว่าทั้งสองประเทศจะมีความแตกต่างด้านอุดมการณ์ ระบอบการปกครองและเศรษฐกิจก็ตาม แถลงการณ์ร่วมได้ระบุว่า ประเทศทั้งสองได้ยอมรับในหลัก 5 ประการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และจะต่อต้านการสถาปนาความเป็นใหญ่ของประเทศหรือกลุ่มประเทศใดๆ ไทยได้รับรองว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นรัฐบาลอันชอบด้วยกฎหมายของสาธารณรัฐประชาชนจีน เพียงรัฐบาลเดียว และได้หันเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนจีนที่แบ่งแยกไม่ได้ ส่วนจีนก็ประกาศไม่ยอมรับการถือสองสัญชาติของคนจีนในประเทศไทยหลังการลงนามในแถลงการณ์ร่วม นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้กล่าวกับ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่า "ในหลายสิบศตวรรษที่ผ่านมา ประเทศของเราทั้งสองมีการไปมาหาสู่กัน อยู่ใกล้ชิดกัน จะคิดต่อทางทะเลก็สะดวกมาก ดังนั้น พูดไปแล้วก็ไม่ต่างอะไรกับเป็นญาติกัน" หลิวหยงซิง ล่ามภาษาไทยขณะนั้น (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตจีนประจำลาว) ได้ย้อนพินิจถึงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ครั้งนี้ ว่า คณะของนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นคณะสุดท้ายที่นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลลงนามในเอกสาร และเป็นการต้อนรับแขกต่างประเทศครั้งสุดท้าย เพราะหลังจากนั้น โจวเอินไหลป่วยหนักและถึงแก่กรรม

พล.อ.อ. สิทธิ เสวตศิลา ซึ่งร่วมเดินทางไปกับคณะด้วย ได้เล่าในภายหลังเกี่ยวกับบรรยากาศเจรจาระหว่างเต็งเสี่ยวผิงซึ่งเป็น เจ้าภาพแทนนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลซึ่งป่วย กับ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ว่า "เต็งเสี่ยวผิงยืนยันว่า จีนไม่คิดรุกรานหรือคุกคามไทย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ตอบว่า ให้จีนเขียนคำดังกล่าวในลือคเก็ด จะเอาไปให้เด็กไทยห้อยคอ เต็งเสี่ยวผิงหัวเราะชอบใจ" ทางฝั่งรัฐบาลไทยเห็นว่า การเป็นมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นจะส่งผลดีต่อไทยมากกว่าผลเสีย เพราะไทยจะได้รับผลประโยชน์หลายประการทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทางด้านการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ ไทยคาดหวังว่า จีนซึ่งเป็นประเทศใหญ่ และขณะนั้นเป็นมิตรที่สนับสนุนเวียดนามในการทำสงครามต่อสหรัฐฯ อาจมีอิทธิพลและบทบาทในการยับยั้งเวียดนาม ในกรณีที่เวียดนามจะคุกคามความมั่นคงของไทย ส่วนทางด้านการเมืองและความมั่นคงภายใน การมีความสัมพันธ์อันดีระดับรัฐกับสาธารณรัฐประชาชนจีน อาจส่งผลให้จีนลดการให้ความสนับสนุนต่อผู้ก่อการร้ายและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งคงทำให้พรรค

คอมมิวนิสต์อ่อนแอลง เปิดโอกาสให้รัฐบาลปราบปรามได้ง่ายขึ้น ทางด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยก็หวังจะซื้อน้ำมันดิบและน้ำมันเตาจากจีนในราคามิตรภาพ เพื่อลดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศอันเนื่องมาจากการขึ้นราคาน้ำมันของกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน (OPEC) และเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์เชื้อเพลิงภายในประเทศ อีกทั้งยังหวังที่จะขายผลิตผลทางการเกษตรบางอย่าง เช่น น้ำตาลดิบ ข้าว และยางพารา ให้กับจีนด้วย ทางด้านจีนนั้น ก็คาดหวังผลประโยชน์จากความสัมพันธ์อันดีต่อไทย คือ เป็นการสร้างแนวร่วมกับประเทศไทย (และกลุ่มประเทศอาเซียน) ในการต่อต้านอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ทั้งนี้เพราะการลดลงของอิทธิพลและบทบาทของสหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ก่อให้เกิดภาวะ "สุญญากาศแห่งอำนาจ" (Power vacuum) ขึ้นในภูมิภาค ซึ่งทำให้จีนและสหภาพโซเวียตพยายามแข่งขันกันเข้ามามีอิทธิพลแทนที่สหรัฐอเมริกา จีนหวังใช้ไทยช่วยจีนในการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในอดีตยุคนั้นจีนได้ใช้อำนาจแบบ อำนาจกระด้าง (Hard Power) ในการคุกคามประเทศอื่นๆ ที่ไม่ได้มีระบอบการปกครองเหมือนตนเองเพื่อขยายอิทธิพลแข่งกับสหภาพโซเวียต โดยการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ของประเทศต่างๆ ให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการทำสงครามเพื่อแย่งชิงอำนาจการปกครอง ไทยได้เล็งเห็นความสำคัญและอิทธิพลดังกล่าวของจีน จึงได้สถาปนาความสัมพันธ์กันขึ้น โดยยอมรับหลักข้อตกลงที่จีนต้องการ เช่น การยอมรับว่ามีจีนเดียว เป็นต้น ซึ่งการยอมรับดังกล่าวเป็นเพราะไทยต้องการประโยชน์จากอำนาจของจีน และหากปฏิเสธการยอมรับการสถาปนาความสัมพันธ์ก็จะไม่เกิดขึ้นและคาดการณ์ว่าจีนจะสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในไทย ตลอดจนประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนให้เข้าแย่งชิงอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยในที่สุด

2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยทางด้านวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แรกสุดที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะตามมาด้วยเรื่องการเมืองหรือการศึกษา ซึ่งความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการค้าระหว่างสองประเทศนับแต่อดีต โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย (มปท.) ได้นำเสนอเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของไทยและจีน โดยเริ่มติดต่อและสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกันตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นและราชวงศ์ถัง อาณาจักรสุโขทัยที่อยู่ทางตอนเหนือของไทยได้สถาปนาขึ้นเป็นราชธานีตรงกับช่วงปลายราชวงศ์ซ่งต้นราชวงศ์หยวนของจีน ซึ่งการเดินทางโดยเรือสำเภาของชาวจีนเข้ามายังอาณาจักรสุโขทัย ทำให้เกิดการค้าระหว่างสองประเทศ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (จากเหตุการณ์นี้นำไปสู่การเจริญสัมพันธไมตรีของทั้งสองประเทศ ทำให้เกิดความร่วมมือทางการทูตตามมา) ทั้งนี้การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สำคัญในสมัยอาณาจักรสุโขทัย คือการที่ทางสุโขทัยเชิญช่างปั้น

เครื่องลายครามชาวจีนมายังเมืองไทยเพื่อถ่ายทอดศิลปะการทำเครื่องลายคราม และได้ผลิตเครื่องลายครามอันวิจิตรงดงามส่งไปขายยังประเทศต่างๆ ทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาของไทยซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์หมิงของจีน เป็นยุคที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนรุ่งเรืองที่สุดในประวัติศาสตร์ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า และวัฒนธรรม ชาวจีนที่เข้ามาค้าขายและตั้งรกรากในประเทศไทยก็เพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมต่างๆ ของจีนได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทย เช่น เทศกาลสำคัญของชาวจีน ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลแข่งม้ง เทศกาลกินเจ ด้านการศิลปะการแสดง เช่น การแสดงเชิดสิงโต แสดงงิ้ว การแห่มังกร เป็นต้น ทางด้านภาษาในไทยได้มีการใช้คำยืมในภาษาจีนส่วนใหญ่เป็นสำเนียงแต้จิ๋ว มักเป็นคำเรียกสิ่งของเครื่องใช้ อาหาร พืชผัก ผลไม้ รวมทั้งคำที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ไทยนิยมนำคำจากภาษาจีนมาใช้ในภาษาพูด ไม่นิยมใช้ในภาษาเขียน เช่น แก้วอี โต๊ะ ขนมนเปี้ยะ เต้าหู้ ลูกบ๊วย รถเก๋ง เจ็ง โรงเตี๊ยม จับฉ่าย กุ่ยซำ เป็นต้น

นอกจากนี้ในสมัยปัจจุบัน ราชวงศ์ของไทยได้ให้ความสำคัญในวัฒนธรรมจีนอย่างมาก โดยสมเด็จพระเทพฯ ได้ทรงศึกษาเล่าเรียนทั้งวัฒนธรรม การเล่นดนตรีกู่เจิง และวัฒนธรรมทางภาษาอย่างต่อเนื่อง (ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในบทที่ 1)

2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับไทยทางการศึกษา

ความสัมพันธ์ทางการศึกษาของทั้งสองประเทศ มีความชัดเจนในข้อตกลง หรือความร่วมมือตลอดจนวิธีการต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.3.1 การจัดทำข้อตกลงด้านการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการเคยทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ด้านวัฒนธรรมกับกระทรวงวัฒนธรรมจีน เมื่อปี พ.ศ.2539 ต่อมาได้จัดทำแผนปฏิบัติการร่วม ระยะ 2 ปี โดยแผนที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ.2541 - พ.ศ.2542 แผนที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ.2543 - พ.ศ.2544 และแผนที่ 3 ระหว่างปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2546 นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการจีนได้เคยจัดทำบันทึกความเข้าใจความร่วมมือด้านอุดมศึกษากับทบวงมหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ.2542 (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2556) แต่เมื่อประเทศไทยมีการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการของจีนได้เสนอให้มีการปรับปรุง MOU ด้านการศึกษาระหว่างไทยกับจีนใหม่ โดยขอให้ฝ่ายไทยเป็นผู้ร่าง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เชิญผู้แทนองค์กรหลักมาเข้าร่วมประชุมหารือ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2547 โดยมีรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการฝ่ายต่างประเทศเป็นประธาน และมีการส่งร่างได้ตอบกับฝ่ายจีนหลายครั้ง จนกระทั่งได้ข้อยุติด้านเนื้อหาสาระของร่างความตกลงดังกล่าว ขณะนี้

กระทรวงศึกษาธิการได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในการจัดทำความตกลงดังกล่าว และมอบให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามแล้ว ในกรณี เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2552 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายจูนินทร์ลักษณ์วิศิษฎ์) และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการสาธารณรัฐประชาชนจีนนายฮ่าวปิง (Mr. Hao Ping) (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2556) ได้ลงนามในบันทึกความตกลงความร่วมมือด้านการศึกษาไทย-จีน (Agreement on Educational Cooperation) ณ มหาศาลาประชาชน กรุงปักกิ่ง โดยมี นายกรัฐมนตรีของไทยและจีนร่วมเป็นพยานการลงนามดังกล่าว สำหรับวัตถุประสงค์ของความตกลงฉบับนี้ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือทางการศึกษาและวิชาการระหว่างไทยกับจีน โดยมีสาระสำคัญได้แก่ การแลกเปลี่ยนคณะผู้แทนสองฝ่าย การแลกเปลี่ยนนักเรียนทุน การสอนภาษาและแลกเปลี่ยนครู การแลกเปลี่ยนทางวิชาการรวมทั้งความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและสถาบันการศึกษา ตลอดจนความร่วมมือด้านการฝึกอบรม เป็นต้น ทั้งนี้ ภาควิชาทั้งสองฝ่ายจะจัดตั้งคณะทำงานร่วม (Joint Working Group) เพื่อเป็นกลไกการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป ขณะนี้ กระทรวงศึกษาธิการอยู่ระหว่างการประชุมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดตั้งคณะทำงานร่วมไทย-จีน ด้านการศึกษา

อนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดให้มีการจัดทำความตกลงว่าด้วยการเทียบวุฒิการศึกษากับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของทั้งสองฝ่าย สำหรับบันทึกความตกลงฉบับนี้ได้มีการลงนามความตกลงดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว โดยนายวิจิตร ศรีสอ้าน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของไทย และศาสตราจารย์โจวจิ (Prof. Zhou Ji) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจีน เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.2550 ณ กรุงปักกิ่ง ทั้งนี้ ได้มีการลงนามการขยายอายุความตกลงว่าด้วยการยอมรับปริญญาระดับอุดมศึกษาระหว่างกระทรวงศึกษาธิการไทย-จีน ฉบับใหม่ ระหว่าง นายฮ่าวปิง (Hao Ping) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการจีน กับ นายชินวรณ์บุญยเกียรติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการไทย โดยได้จัดขึ้นระหว่างการประชุมโต๊ะกลม ในวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ.2553 ที่มณฑลกุ้ยโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน

2.2.3.2 การดำเนินความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาจีน

สำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (Office of Chinese Language

Council International: TOCLCI หรือ HANBAN: อันปิ่น) เดิมชื่อสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ (National Office for Teaching Chinese as a Foreign Language:

NOCFL) เป็นหน่วยงานของรัฐบาลจีนที่รับผิดชอบในการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศต่าง ๆ โดยการผลิตครูที่มีคุณภาพและคัดเลือกครูเพื่อส่งไปปฏิบัติงานในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนการจัดทำหลักสูตร การสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีนมาตรฐานสากล (Hanyu Shuiping Kaoshi :HSK) การฝึกอบรมและผลิตสื่อการเรียนการสอนภาษาจีน สำนักงาน HANBAN แห่งนี้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการมากขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2546 ซึ่งเป็นช่วงท้ายของแผนปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมฉบับที่ 3 โดยได้มีการส่งคณะผู้แทนมาเจรจากับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เพื่อหารือเกี่ยวกับแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยมากขึ้น ได้แก่ การส่งครูจีนมาช่วยสอน การส่งผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูภาษาจีน การให้ทุนฝึกอบรมแก่ครูไทย ตลอดจนการให้แบบเรียนเพื่อสอนในโรงเรียนเอกชน เป็นต้น ขณะเดียวกันรัฐบาลจีนได้ส่งนางสาวปางหลี่ (Ms. Pang Li) มาเป็นเลขานุการเอก เพื่อดูแลด้านการศึกษาโดยตรง ซึ่งแยกออกจากงานด้านวัฒนธรรม ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 เป็นต้นมา นอกจากนี้ HANBAN ได้ดำเนินความร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและสื่อการเรียนภาษาจีน การพัฒนาครู และทุนต่าง ๆ (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2556)

2.2.3.3 การดำเนินความร่วมมือกับสำนักพิมพ์อุดมศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (HEP)

สำนักพิมพ์อุดมศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Higher Education Press: HEP) เป็นสำนักพิมพ์ที่ใหญ่ที่สุดของสาธารณรัฐประชาชนจีน อยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการจีน ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2497 วัตถุประสงค์เริ่มแรก เพื่อผลิตสื่อการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ต่อมา มีการผลิตสื่อในทุกระดับชั้นและทุกสาขาวิชา โดยมีการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ HEP มีการแลกเปลี่ยนและร่วมมือกับนานาประเทศ กว่า 20 ประเทศ รวมถึง อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประเทศไทยด้วย ในการนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ขอให้ HEP พิจารณาให้การสนับสนุนการผลิตสื่อสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย โดยจะมอบให้ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจัดตั้งคณะทำงานเพื่อหารือร่วมกับ HEP ต่อไป (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2556) ทั้งนี้ สำนักพิมพ์อุดมศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (HEP) ได้มาเยือนกระทรวงศึกษาธิการในระหว่างวันที่ 11 – 13 สิงหาคม พ.ศ.2552 เพื่อหารือเกี่ยวกับเรื่องการสนับสนุนการผลิตสื่อทั้ง 4 สาขาวิชา ซึ่งฝ่าย HEP จะขอเวลาในการประชุมหารือ

กับคณะทำงานของ HEP เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินงานตามข้อเสนอและความประสงค์ของฝ่ายไทย พร้อมทั้งจะต้องศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรของไทยในแต่ละสาขาวิชาอย่างละเอียด สำหรับส่วนของฝ่ายไทยจะเตรียมจัดตั้งคณะทำงานในแต่ละสาขาวิชาขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือ และเพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานระหว่างกัน ทั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันที่จะจัดทำบทบันทึกข้อตกลงตามที่ได้หารือร่วมกัน เพื่อนำเสนอผู้บริหารระดับสูงแต่ละฝ่ายต่อไปด้วย

2.2.3.4 การฝึกอบรมภาษาจีนให้แก่ครูไทย

กระทรวงศึกษาธิการจีนจัดหลักสูตรฝึกอบรมภาษาจีนให้แก่ครูไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ดังนี้ (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2556)

- 1) อบรมให้แก่ครูไทย จำนวน 97 คน ณ มหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอล และมหาวิทยาลัยยูนนาน ระหว่างวันที่ 5 - 31 ตุลาคม พ.ศ.2546
- 2) อบรมให้แก่ครูไทย จำนวน 100 คน ระยะเวลา ณ มหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอล เมืองคุนหมิง ระหว่างวันที่ 4 - 28 เมษายน พ.ศ.2547 และที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เมืองเซี่ยเหมิน ระหว่างวันที่ 8 เมษายน - 3 พฤษภาคม พ.ศ.2547
- 3) อบรมให้แก่ครูไทย จำนวน 140 คน ระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ.2548
- 4) อบรมให้แก่ครูไทย จำนวน 300 คน ระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ.2549
- 5) อบรมให้แก่ครูไทย จำนวน 600 คน ระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ.2550
- 6) อบรมให้แก่ครูไทย จำนวน 290 คน ระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ.2551
- 7) อบรมให้แก่ครูไทย จำนวน 295 คน (สพฐ. จำนวน 150 คน สช. 120 คน สอศ. 20 คน และ กศน. 5 คน) เดินทางไปอบรมในช่วงเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน พ.ศ.2552
- 8) อบรมและจัดคณะผู้บริหารไปดูงาน จำนวน 300 คน (ซึ่งล่าสุด สพฐ. ได้จัดส่งผู้บริหารไปดูงานที่มณฑลกวางโจว 1 สัปดาห์ นอกจากนี้ สอศ. และ สช. ยังจัดส่งคณะผู้บริหารและครู จำนวน 20 คน ไปมณฑลซานตงในช่วงต้นเดือนธันวาคม พ.ศ.2553)

2.2.3.5 การสนับสนุนสื่อการเรียนภาษาจีน

กระทรวงศึกษาธิการจีนได้มอบหนังสือเรียนชุด “ภาษาจีนสรรษา” จำนวน 2,000 ชุด เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนของไทย เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ.2549 ต่อมาในโอกาสเดินทางมาเยือนประเทศไทยของนางซุหลิน (Madam Xu Lin) ผู้อำนวยการ HANBAN เมื่อวันที่ 21-23

พฤษภาคม พ.ศ. 2550 (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2556) ได้มีการเปิดตัวหนังสือแบบเรียนภาษาจีนชุด “สัมผัสภาษาจีน” ซึ่งประกอบด้วยหนังสือเรียน แบบฝึกหัดและวีซีดีประกอบการสอนที่ฝ่ายจีนได้มอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมผลิตกับฝ่ายไทย ได้แก่

1) HEP (Higher Education Press) จัดทำหนังสือระดับ ป.1-6 ม.1- ม.3 และ ม.4- ม.6 ซึ่งเหมาะสำหรับผู้เริ่มเรียนในแต่ละระดับ

2) มหาวิทยาลัยยูนาน จัดทำหนังสือระดับ ม.1- ม.6 และ ม.1- ม.3 ซึ่งเนื้อหาจะยากกว่าชุดของ HEP เพราะเหมาะสำหรับผู้เรียนที่เคยเรียนภาษาจีนมาแล้วระดับหนึ่ง

2.2.3.6 การจัดทำหลักสูตรภาษาจีน

รัฐบาลจีนได้ให้การสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรภาษาจีน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับกลาง-สูง ตามมาตรฐานหลักสูตรภาษาต่างประเทศเพื่อใช้ในโครงการนำร่องในการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2550

2.2.3.7 การจัดส่งครูอาสาสมัครภาษาจีน

รัฐบาลจีนได้ให้การสนับสนุนครูอาสาสมัครของจีนเพื่อมาสอนในประเทศไทย ตามความต้องการของสถานศึกษาไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็น โรงเรียนเอกชน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 – พ.ศ. 2548 ปีละประมาณ 100 คน ต่อมาปี พ.ศ.2549 เพิ่มเป็น 145 คน ปี พ.ศ.2550 ได้เพิ่มเป็น 600 คน ปี พ.ศ. 2551 มีทั้งสิ้น 870 คน ปี พ.ศ.2552 มีทั้งสิ้น 1,018 คน และในปี พ.ศ.2553 มีทั้งสิ้น 1,200 คน โดยแบ่งเป็นสถานศึกษาในสังกัด สกอ. 98 คน สพฐ.500 คน สช.470 คน สอศ.65 คน และสถาบัน ขงจื้อและห้องเรียนขงจื้อ 84 คน

2.2.3.8 โครงการ 1 อำเภอ 1 ทุนการศึกษา

เมื่อปี พ.ศ.2547 รัฐบาลไทยมีนโยบายให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาตรีแก่นักเรียนที่ขาดแคลนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ ตามโครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน โดยให้นักเรียนที่มีฐานะยากจนเลือกที่จะศึกษาต่อภายในประเทศหรือต่างประเทศ ปรากฏว่า นักเรียนในโครงการรุ่นที่ 1 เลือกเรียนที่สาธารณรัฐประชาชนจีน 96 คน ซึ่งขณะนี้ นักเรียน 66 คน ศึกษาอยู่ที่ปักกิ่ง และนักเรียน 30 คน ศึกษาอยู่ที่เซี่ยงไฮ้ และมีนักเรียน 1 คน กลับมาศึกษาต่อในประเทศไทย ส่วนรุ่นที่ 2 มีนักเรียนเลือกเรียนที่จีน 99 คน กลับมาศึกษาต่อในประเทศไทย 1 คน

2.2.3.9 การจัดตั้งศูนย์ภาษาจีน (Chinese Center)

เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2547 นางหยานเหมยฮวา (Mdm. Yan Meihua) อธิบดีสำนักงานแห่งชาติเพื่อการสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ (National Office for Teaching Chinese as a Foreign Language) ได้เข้าเยี่ยมชมการะปลัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อหารือเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการสอนภาษาจีน ในกรณีนี้ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการขอให้ฝ่ายจีนพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์ภาษาจีน เพื่อเป็นหน่วยงานพิเศษด้านการเรียนการสอนภาษาจีน และเป็นหน่วยงานกลางในการประสานกับฝ่ายจีนโดยตรง โดยฝ่ายไทยยินดีสนับสนุนสถานที่และบุคลากรในการดำเนินงาน ทั้งนี้จะเป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการเฉลิมฉลองครบรอบ 30 ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน ซึ่งฝ่ายจีนได้รับข้อเสนอไปพิจารณา ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้จัดประชุมหารือเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าวเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2547 และ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 เพื่อศึกษาความพร้อมของสถานที่และบุคลากร ขณะเดียวกันฝ่ายจีนได้เสนอเรื่องการจัดตั้งสถาบันขงจื้อ (Confucius Institute) เพื่อขอเปิดดำเนินการในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ดังนั้นการจัดตั้งศูนย์ภาษาจีนจึงยังไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มอบสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอข้อพิจารณาเรื่องดังกล่าว (ปัจจุบันปลัดกระทรวงศึกษาธิการขอให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินงานไปพลางก่อน) (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2556)

2.2.3.10 โครงการจัดตั้งสถาบันขงจื้อ

สำนักงานแห่งชาติเพื่อการสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศ (National Office for Teaching Chinese as a Foreign Language) ได้เสนอโครงการจัดตั้งสถาบันขงจื้อขึ้นในประเทศไทยสำหรับสถาบันแห่งนี้เป็นสถาบันที่ไม่แสวงหาผลกำไรของจีน ซึ่งจะเป็นสาขาย่อยของสำนักงานใหญ่ที่ตั้งอยู่ ณ กรุงปักกิ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ได้แก่ การสนับสนุนการผลิตสื่อการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การสอบวัดความรู้ภาษาจีน (HSK) (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, พ.ศ.2556) การจัดโปรแกรมการเรียนภาษาจีน การบูรณาการหลักสูตรภาษาจีน และจัดกิจกรรมทางวิชาการ ปัจจุบันฝ่ายจีนได้จัดตั้งสถาบันขงจื้อในสถานศึกษาของไทยแล้ว 13 แห่ง เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (สาขาสุพรรณบุรี) เป็นต้น ทั้งนี้มีงบประมาณในการเริ่มดำเนินการให้มหาวิทยาลัยละประมาณ 100,000 เหรียญสหรัฐฯ และเงินจะส่งผู้อำนวยการสถาบันซึ่งเป็นคนจีนมาประจำอยู่ที่สถาบันขงจื้อด้วย โดยได้รับเงินเดือนโดยตรง

จากสาธารณรัฐประชาชนจีนสำหรับในปี พ.ศ. 2552 จะเปิดห้องเรียนขงจื้ออีก 11 แห่ง ซึ่งจะเป็นโรงเรียนในสังกัด สพฐ. 6 แห่ง และโรงเรียนในสังกัด สช.5 แห่ง ทั้งนี้ จะมีงบประมาณในการเริ่มดำเนินการให้โรงเรียนละประมาณ 30,000 – 50,000 เหรียญสหรัฐสำหรับอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน และจะคัดเลือกครูอาสาสมัครสอนภาษาจีนมาช่วยสอนที่ห้องเรียนขงจื้อด้วย

2.2.3.11 การจัดตั้งศูนย์เครือข่ายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดตั้งศูนย์เครือข่ายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนที่มีความพร้อมตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวม 23 แห่ง โดยศูนย์เหล่านี้จะจัดการเรียนการสอนที่เข้มข้น และเป็นพี่เลี้ยงให้แก่โรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีนอื่น ๆ

2.2.3.12 โครงการค่ายเยาวชนไทย-จีน เติมนดวงครบรอบ 30 ปีความสัมพันธ์ไทย-จีน

กระทรวงศึกษาธิการได้เป็นเจ้าภาพจัดค่ายเยาวชนไทย-จีน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนสองประเทศและร่วมเฉลิมฉลองครบรอบ 30 ปี ความสัมพันธ์ไทย-จีน ระหว่างวันที่ 21-28 สิงหาคม พ.ศ.2548 โดยมีครูและนักเรียนของไทยและจีนเข้าร่วมกิจกรรม 150 คน ผลปรากฏว่าประสบความสำเร็จเป็นที่เรียบร้อย ทั้งนี้ฝ่ายจีนเสนอที่จะเป็นเจ้าภาพครั้งต่อไป (สถานะล่าสุดรัฐบาลจีนโดย HANBAN ได้เชิญคณะนักเรียนไทย จำนวน 50 คน เข้าร่วมโครงการค่ายเยาวชน เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2550)

2.2.3.13 โครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนไทย-จีน

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ร่วมกับสมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน ได้ดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนเยาวชนกับมหาวิทยาลัยหัวเฉียว เมืองเซี่ยเหมิน สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้ส่งอาจารย์และนักศึกษาจำนวน 80 คน ไปเยือนจีนเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2549 และฝ่ายจีนได้ส่งอาจารย์และนักศึกษาจำนวน 80 คน มาเยือนไทยเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2549 เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง ได้ขอความร่วมมือกระทรวงศึกษาธิการจัดดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนไทย-จีน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระดับเยาวชน ปีละ 10 คน โดยในปี พ.ศ.2549 และในปี พ.ศ.2550 มีกำหนดส่งคณะเยาวชนมาเยือนไทย ระหว่างวันที่ 1 - 8 สิงหาคม พ.ศ.2550

2.2.3.14 โครงการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน

สืบเนื่องจากการค้าและเศรษฐกิจของโลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศทางตะวันออกมีอัตราความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสูงขึ้นอย่างโดดเด่น โดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งมีประชากรมากกว่าหนึ่งพันสามร้อยล้านคน ซึ่งรัฐบาลไทยมีนโยบายสนับสนุนการค้าการลงทุน และส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และวิชาการ ระหว่างไทยกับจีนมากขึ้น ดังนั้น การสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาจีนจึงมีความจำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจ และการติดต่อค้าขายระหว่างสองประเทศเป็นอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนภาษาจีนดังกล่าว จึงได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นของนักวิชาการ โรงเรียน สมาคม พ่อค้า และนักธุรกิจ ทั้งภาครัฐและเอกชนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย เมื่อวันที่ 2 - 3 กันยายน พ.ศ.2548 ณ โรงแรมโรสการ์เดน และวันที่ 19-20 กันยายน พ.ศ.2548 ณ โรงแรมรอยัลแอสเตเรีย เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์และกำหนดแนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนที่สอดคล้องกับนโยบายและความต้องการของทุกฝ่าย หลังจากนั้นได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาที่จะเปิดสอนภาษาจีนในปีการศึกษา 2549 เมื่อวันที่ 11 - 12 มกราคม พ.ศ.2549 ต่อมาคณะทำงานปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาจีนได้ยกร่างแผนยุทธศาสตร์การเรียนการสอนภาษาจีนของกระทรวงศึกษาธิการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2549 - พ.ศ.2553) เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2549

2.2.3.15 คณะกรรมการร่วมทางวิทยาศาสตร์และวิชาการ (คกร.) ไทย-จีน

กระทรวงการต่างประเทศได้ลงนามในความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ และวิชาการ ไทย-จีน โดยมีการจัดประชุมคณะกรรมการร่วมฯ ทุก 1 ปีครั้ง เพื่อพิจารณาคำขอโครงการความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และวิชาการตามที่หน่วยงานต่าง ๆ เสนอ ซึ่งในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการมีผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงฯ และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ร่วมในคณะกรรมการดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจะได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษา การฝึกอบรม ทุนประมาณปีละ 7-10 ทุน อย่างไรก็ตามเนื่องจากในปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการจัดทำบันทึกความตกลงกับหน่วยงานของจีนโดยตรง จึงให้สำคัญแก่การเจรจาภายใต้กรอบของคณะกรรมการฯ น้อยลง สถานะล่าสุดกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งคำขอโครงการสำหรับปี พ.ศ.2548/พ.ศ.2549 ไปยังสำนักงานพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ (TIGA) จำนวน 5 คำขอ สำรอง 1 คำขอ และคณะกรรมการร่วมทางวิทยาศาสตร์และวิชาการไทย-จีน ได้อนุมัติโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ

จำนวน 2 โครงการ คือ โครงการศึกษา ฐานการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนและคำภาษาวัฒนธรรมไทย-จีน และโครงการพัฒนาเรือประมงเหล็กต้นแบบ ขนาด 500 ตัน สำหรับแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการชุดนี้มีแนวโน้มที่จะพิจารณาลดความสำคัญของโครงการความร่วมมือที่เกี่ยวกับทุนการศึกษาและการฝึกอบรมให้น้อยลง (ยกเว้นงานวิจัย) เมื่อความตกลงด้านการศึกษาระหว่างไทยกับจีนมีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ เนื่องจากฝ่ายจีนได้โอนงานและงบประมาณที่จะจัดสรรทุนด้านการศึกษามาให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินการ

2.2.3.16 การจัดสัมมนาทางวิชาการและนิทรรศการการศึกษาไทย-จีน

เพื่อเป็นการเผยแพร่ความก้าวหน้าทางวิชาการและส่งเสริมการศึกษาของไทยให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดการสัมมนาทางวิชาการและนิทรรศการการศึกษาไทย ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 โดยครั้งแรกจัดขึ้นที่นครคุนหมิง เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2548 หลังจากนั้นได้กระจายไปยังเมืองต่าง ๆ และในปี พ.ศ.2550 มีกำหนดจัดขึ้นที่เมืองหนานหนิง ระหว่างวันที่ 15 - 17 มิถุนายน พ.ศ.2550

2.2.3.17 โครงการเครือข่ายเพื่อนประเทศไทย

เป็นโครงการริเริ่มของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์อันดีระดับเยาวชนของไทยกับจีน โดยได้นำคณะนักเรียนจีนระดับมัธยมศึกษาเดินทางมาเยือนประเทศไทย เพื่อพบปะและร่วมกิจกรรมกับนักเรียนไทยในกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และภูเก็ต เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2549 และ พ.ศ.2550 และได้ประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการจีนเพื่อให้การต้อนรับคณะนักเรียนไทย จำนวน 37 คน เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2550

2.2.3.18 โครงการ Heart-to-Heart Partnership Program

เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการศึกษาเพื่อการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก กรุงปักกิ่ง พ.ศ. 2551 จัดโดยคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกสากลร่วมกับคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกครั้งที่ 29 มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดสปิริตของกีฬาโอลิมปิก เสริมสร้างความเข้าใจอันดี และส่งเสริมมิตรภาพระหว่างเยาวชนจีนกับเยาวชนต่างชาติ โดยกำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในกรุงปักกิ่ง จำนวนกว่า 200 แห่ง จับคู่กับโรงเรียนของชาติสมาชิก 205 ประเทศ ในการนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาจัดให้โรงเรียนปากเกร็ดเข้าร่วมโครงการดังกล่าว ซึ่งจะจับคู่กับโรงเรียนมัธยมรถไฟปักกิ่งที่ 2 (Beijing No.2 Railway Middle School) ขณะนี้

ได้มีการจัดส่งคณะครูและนักเรียนเดินทางไปกรุงปักกิ่ง ระหว่างวันที่ 20 - 24 พฤศจิกายน พ.ศ.2550 เพื่อร่วมหารือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่คาดว่าจะจัดขึ้นในช่วงกีฬาโอลิมปิก 2008 ณ กรุงปักกิ่ง ได้แก่ การจัดแสดงทางวัฒนธรรม การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประเทศไทย และการพบปะระหว่างเยาวชนไทย-จีน เป็นต้น

2.2.3.19 โครงการพัฒนาครูสอนภาษาจีน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จัดทำหลักสูตร 4 + 1 ขึ้นโดย สพฐ.ขอให้ สกอ. คัดเลือกนักศึกษาที่เรียนจบเอกภาษาจีน จำนวน 100 คน เพื่อไปศึกษาต่อด้านวิชาชีพครู ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้ทำสัญญากับนักศึกษาดังกล่าวว่า เมื่อศึกษาจบหลักสูตรแล้วจะกลับมาทำงานเป็นข้าราชการครูในสังกัด สพฐ. สำหรับในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นปีแรกที่เริ่มโครงการนี้ จัดส่งไปทั้งหมด 124 คน มีนักศึกษาไปเรียนทั้งหมด 100 คน และครูสอนภาษาจีน จำนวน 24 คน (สพฐ. 5 คน และ สช.19 คน) ไปศึกษาเพิ่มเติมการสอนภาษาจีน โดยแบ่งไปศึกษาตามมหาวิทยาลัยชั้นนำต่างๆ ในสาธารณรัฐประชาชนจีนในมณฑลยูนนาน เทียนจิน ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ ขณะนี้ นักเรียนทุนรุ่นที่ 1 ได้เดินทางกลับมายังประเทศไทยเรียบร้อยแล้ว และกำลังรอการบรรจุเข้ารับราชการในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับในปี 2552 สถานเอกอัครราชทูตจีน ประจำประเทศไทย แจ้งว่า HANBAN จะเพิ่มทุนสำหรับครูไทยอีก 110 ทุน เพื่อไปเรียนระยะยาวเป็นเวลา 1 ปี เป็นทั้งหมด 210 ทุน โดยมีเงื่อนไขว่าเมื่อเรียนกลับมาแล้วจะต้องมาเป็นครูสอนภาษาจีน ซึ่งในจำนวน 210 ทุนที่ HANBAN ให้เพิ่มนี้ จะแบ่งให้ สพฐ. จำนวน 160 ทุน (สพฐ. 150 ทุน และ กทม.10 ทุน) และ สช. จำนวน 40 ทุน

2.2.3.20 โครงการดูงานของคณะผู้บริหารของไทย

สถานเอกอัครราชทูตให้ทุนการศึกษาดูงานแก่คณะผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 110 คน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 20 คน สำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาดูงาน 50 คน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 20 คน ทั้งนี้ สพฐ. ได้แบ่งคณะดูงานเป็น 3 คณะ เดินทางไปกวางโจว ยูนนาน และปักกิ่ง ซึ่งจะเดินทางไปดูงานระหว่างวันที่ 20 - 27 พ.ศ.พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 สกอ. จะเดินทางไปเซี่ยงไฮ้ สป.และ สอศ. มีกำหนดการจะเดินทางไปลงชิง ซึ่งระยะเวลาการดำเนินการจะแจ้งให้ทราบในภายหลัง

2.3 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีน จากอดีตจนถึงก่อนความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าทางศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้เปิดเผยจำนวนสถิติของความสัมพันธ์ไทย - จีน จากอดีตจนกระทั่งก่อนเข้าสู่ความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

ตารางที่ 2.1 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีน จากอดีตจนถึงก่อนความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน

พ.ศ.2547

ยุคสมัย	ด้านการทูต	ด้านวัฒนธรรม	ด้านการศึกษา
กรุงสุโขทัย	ราชสำนักหวนส่งคณะทูตมายังอาณาจักรสุโขทัย 2 ครั้ง อาณาจักรสุโขทัยส่งทูตไปเยือนจีน 9 ครั้ง พร้อมนำของขวัญ อาทิ ทองคำ เสื้อ และช้าง เป็นเครื่องบรรณาการ)	คณะทูตของสุโขทัยได้นำช่างจีนมาถ่ายทอดวิธีการทำเครื่องสังคโลกให้แก่ช่างไทย (1 ครั้ง)	ไม่พบข้อมูลสถิติ
กรุงศรีอยุธยา	ราชสำนักหมิงส่งคณะทูตมาเยือนกรุงศรีอยุธยา 19 ครั้ง ส่วนกรุงศรีอยุธยาก็ได้ส่งราชทูตไปเยือนจีนถึง 102 ครั้ง ยุคนี้จึงเป็นยุคที่ไทยและจีนส่งคณะทูตไปมาหาสู่กันมากที่สุด	ไม่พบข้อมูลสถิติ	จีนส่งคณะมาสำรวจสังคมจีนในประเทศไทย 2 ครั้ง
กรุงธนบุรี	พระเจ้าตากสินมหาราชส่งคณะทูตนำเครื่องบรรณาการชุดใหญ่ที่สุด เพื่อมอบให้แก่ราชสำนักชิง โดยใช้ขบวนเรือสำเภาถึง 11 ลำ เทียบเท่าที่กวางตุ้ง คณะทูตได้เดินทางต่อไปยังกรุงปักกิ่งเพื่อเข้าเฝ้าจักรพรรดิเถียนหลง	ไม่พบข้อมูลสถิติ	ไม่พบข้อมูลสถิติ

ตารางที่ 2.1 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีน จากอดีตจนถึงก่อนความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547 (ต่อ)

ยุคสมัย	ด้านการทูต	ด้านวัฒนธรรม	ด้านการศึกษา
กรุงรัตนโกสินทร์ และยุคสถาปนาความสัมพันธ์ พ.ศ. 2518	<p>1. สยามได้ส่งคณะทูตนำเครื่องบรรณาการไปยังราชสำนักชิงเป็นจำนวนทั้งสิ้น 44 ครั้ง</p> <p>2. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงส่งคณะทูตนำสาส์นตราตั้งปิดทองและเครื่องบรรณาการต่างๆ ไปเยือนกรุงปักกิ่ง</p> <p>3. ปี พ.ศ. 2464 – พ.ศ. 2479 ทั้งสองชาติมีการส่งคณะทูตเจริญความสัมพันธ์หลายครั้ง (แต่ทั้งนี้ไม่มีการบันทึกสถิติ)</p> <p>4. พ.ศ. 2489 รัฐบาลจีนได้ส่งผู้แทนรัฐบาลเดินทางมาเจรจากับรัฐบาลสยาม และลงนามใน “สนธิสัญญาสัมพันธไมตรีระหว่างจีนและสยาม” ซึ่งเป็น การสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างทั้งสองประเทศอย่างเป็นทางการ</p>	<p>1. แปลวรรณคดีจีนเรื่องสามก๊กเป็นภาษาไทย ก่อให้เกิดกระแสการเผยแพร่วรรณกรรมจีนในไทย จนถึงสมัยรัชกาลที่ 6 วรรณกรรมที่มีชื่อเสียงของจีนที่ได้รับการแปลเป็นภาษาไทยมีจำนวนทั้งสิ้นถึง 35 เล่ม</p> <p>2. เดือนกันยายน พ.ศ. 2515 ประเทศไทยส่งนายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ ไปยังกรุงปักกิ่งในฐานะที่ปรึกษาทีมนักกีฬาเทเบิลเทนนิสของไทยซึ่งเดินทางไปร่วมการแข่งขันเทเบิลเทนนิสชิงชนะเลิศ</p>	<p>ปี พ.ศ. 2546</p> <p>อบรมให้แก่ครูไทย จำนวน 97 คน ณ ประเทศจีน</p>

ตารางที่ 2.1 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีน จากอดีตจนถึงก่อนความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ. 2547 (ต่อ)

ยุคสมัย	ด้านการทูต	ด้านวัฒนธรรม	ด้านการศึกษา
กรุงรัตนโกสินทร์ และยุคสถาปนาความสัมพันธ์ พ.ศ. 2518	<p>5. เดือนกันยายน พ.ศ. 2489 รัฐบาลจีนแต่งตั้งให้นาย หลี่ เกียเจิง เป็นเอกอัครราชทูตจีนประจำกรุงเทพฯ คนแรก ส่วนรัฐบาลสยามได้แต่งตั้งให้นายสงวน ตุลารักษ์เป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำเมืองนานกิงคนแรก</p> <p>6. ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2489 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีของไทย ในระหว่างการเยือนประเทศพม่าได้มอบหมายให้นายสังข์ พัชโรทัย ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีไปร่วมประชุมอย่างไม่เป็นทางการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กับนายเหยาจิ่งหมิง เอกอัครราชทูตจีนประจำประเทศพม่าซึ่งได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล จากการประชุมในครั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงให้มีการผลักดันการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ โดยให้มีการเยือนระหว่างประเทศ พัฒนาด้านการค้า และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม</p>	<p>-แห่งเอเชีย นายประสิทธิ์ได้เข้าพบปะกับผู้นำจีน ทั้งสองฝ่ายได้หารือเรื่องการกระชับความร่วมมือและแลกเปลี่ยนด้านการค้า วัฒนธรรม การกีฬา และการแพทย์</p> <p>3. เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2516 คณะนักกีฬาเทเบิลเทนนิสของจีนมาเยือนประเทศไทย ตามคำเชิญและได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากฝ่ายไทย</p> <p>4. สมเด็จพระเทพเสด็จเยือนประเทศจีน 35 ครั้ง</p>	ไม่พบข้อมูลสถิติ

ตารางที่ 2.1 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีน จากอดีตจนถึงก่อนความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ. 2547 (ต่อ)

ยุคสมัย	ด้านการทูต	ด้านวัฒนธรรม	ด้านการศึกษา
กรุงรัตนโกสินทร์ และยุคสถาปนาความสัมพันธ์ พ.ศ. 2518	<p>7. เดือนธันวาคม พ.ศ. 2517 รัฐบาลไทยได้ส่งคณะตัวแทนไปขังเงินเพื่อหารือเพื่อซื้อน้ำมันจากจีน เดือนธันวาคมปีเดียวกันนั้น รัฐบาลไทยได้ประกาศยกเลิกกฎหมายห้ามนำเข้าสินค้าจากจีน ซึ่งนับเป็นการขจัดอุปสรรคด้านการค้าระหว่างทั้งสองประเทศ</p> <p>8. วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2518 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีไทยเดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการ</p> <p>9. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 – พ.ศ. 2547 รัฐบาลไทยมีการเดินทางไปประเทศจีน 28 ครั้ง</p>		

ที่มา: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (มปท.)

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

บทที่ 3

ความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบัน

(หลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน พ.ศ. 2555)

การศึกษาในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้มีการศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารต่างๆ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการสรุปและนำเสนอความสัมพันธ์ของไทย-จีนในช่วงสมัยปัจจุบัน หรือหลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน พ.ศ. 2555 โดยได้จำแนกความสัมพันธ์เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทูต ด้านวัฒนธรรม และด้านการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในปัจจุบัน (หลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน พ.ศ. 2555)

ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในยุคหลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน – จีน กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของจีน โดยได้นำนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ส่งผลให้เศรษฐกิจจีนเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะเวลาภายในสองทศวรรษ (จีนได้ก้าวขึ้นเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลกตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 และมีเงินทุนสำรองเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากญี่ปุ่น) หลังจากที่จีนได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2544 จีนได้เลื่อนจากประเทศที่มีปริมาณการค้าจากอันดับ 32 ในปี พ.ศ. 2522 เลื่อนสูงขึ้นเป็นอันดับ 5 ของโลกและด้านการส่งออกของจีนได้ก้าวขึ้นเป็นผู้นำการส่งออกที่สำคัญเป็นอันดับ 4 ของโลก จีนกลายเป็นประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกที่มีสินค้าที่สำคัญหลายรายการ

เขตการค้าเสรีอาเซียน – จีน ได้มีการลงนามในเดือน พฤศจิกายน ปี พ.ศ.2547 อาเซียนกับจีน ได้ลงนามกรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน (Framework Agreement on ASEAN - China Comprehensive Economic Cooperation) เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางสำหรับการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการเปิดเสรีการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ และต่อมา ทั้ง

อาเซียน และจีน ได้สรุปการเจรจาและลงนามในความตกลงด้านการค้าสินค้าระหว่างอาเซียน-จีน (Agreement on Trade in Goods of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between the ASEAN and China) ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2547 ณ กรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว

3.2 การเปิดเสรีการค้าสินค้า แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest Program) และการลดภาษีสินค้าทั่วไป

การลดภาษีสินค้า Early Harvest Program จะครอบคลุมสินค้าเกษตรภายใต้พิกัดศุลกากร ตอนที่ 01-08 (สัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ และส่วนอื่นของสัตว์ที่บริโภคได้ ปลา ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ต้นไม้ พืชผักที่บริโภคได้ ผลไม้ และลูกนัตที่บริโภคได้) รวมทั้งสินค้าเฉพาะ (Specific products) ที่มีผลเฉพาะกับประเทศที่ตกลงกันสองฝ่ายเท่านั้น เช่น ไทยกับจีน ได้ตกลงที่จะเร่งลดภาษีระหว่างกันอีก 2 รายการ คือ ถ่านหินแอนทราไซค์และถ่านหินโค้ก/เซมิโค้ก โดยให้จีน และอาเซียนเดิม 6 ประเทศ เริ่มต้นการลดภาษีในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2547 และลดภาษีลงเป็น 0% ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2549 และให้ความยืดหยุ่นกับอาเซียนใหม่ 4 ประเทศ ในอัตราและระยะเวลาเริ่มลดภาษีแต่ต้องลดภาษีเป็น 0% ภายในปี พ.ศ.2553 (แนวทางและระยะเวลาการลดภาษีสินค้า Early Harvest Program) ทั้งนี้ สำหรับสินค้าที่มีมาตรการโควตาภาษี เช่น หอม และกระเทียม จะลดเฉพาะอัตราภาษีในโควตาเท่านั้น ในการนี้ เนื่องจากไทยและจีนเห็นศักยภาพด้านการค้าระหว่างกัน ในสินค้าเกษตรพิกัดศุลกากร 07-08 (ผัก และผลไม้) ทั้งสองฝ่ายจึงได้เห็นชอบและร่วมลงนามในความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ระหว่างไทย-จีน (Agreement between the Government of the People's Republic of China and the Government of the Kingdom of Thailand on Accelerated Tariff Elimination under the Early Harvest Program of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and China) เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยให้นำสินค้าในสองหมวดนี้มาเร่งลดภาษีระหว่างกันก่อนประเทศอาเซียนอื่นๆ โดยให้ลดอัตราภาษีให้เหลือ 0% ภายในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2546 (รายละเอียดความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้) ซึ่งต่อมาถึงคิโปรได้เข้าร่วมลงนามในความตกลงฯ นี้ด้วย

การลดภาษีสินค้าทั่วไป ได้แบ่งรายการสินค้าออกเป็น 2 รายการ ได้แก่ รายการสินค้าปกติ (Normal Track) ซึ่งมีอัตราภาษีสุดท้าย คือ 0% และ รายการสินค้าอ่อนไหว (Sensitive Track) ซึ่งเป็นสินค้าที่ต้องการความคุ้มครอง และจะมีระยะเวลาการลด/เลิกภาษีมากกว่าสินค้าปกติ ดังนี้

1. สินค้าปกติ (Normal Track) กำหนดให้ลดอัตราภาษีที่สูงกว่า 20% ให้เหลือ 20% ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2548 ส่วนภาษีที่มีอัตราต่ำกว่า 20% ให้ลดอัตราภาษีลงตามลำดับ และอัตราภาษีของสินค้าทั้งหมดจะต้องลดลงเหลือ 0% ภายในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2553 (5 ปี) พร้อมกับให้สินค้าจำนวน 150 รายการได้รับความยืดหยุ่นให้ลดภาษีเหลือ 0% ได้ถึงปี พ.ศ.2555 (7 ปี) (รายการสินค้าที่ได้รับความยืดหยุ่น) รวมทั้งให้เพิ่มสินค้าที่มีอัตราภาษีอยู่ที่ 0-5% จากจำนวน 40% ในปี พ.ศ. 2548 เป็น 60% ในปี พ.ศ.2550

2. สินค้าอ่อนไหว (Sensitive Track) จะมีได้ไม่เกิน 400 รายการและไม่เกินร้อยละ 10 ของมูลค่าการนำเข้า โดยกำหนดให้ลดอัตราภาษีเหลือ 20% ในปี พ.ศ.2555 และมีอัตราภาษีสุดท้ายอยู่ที่ 0-5% ในปี พ.ศ.2561 ส่วนสินค้าอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive Track) ได้ตกลงในเบื้องต้นที่จะกำหนดไม่เกิน 40% หรือ 100 รายการของสินค้าอ่อนไหวทั้งหมด โดยต้องเลือกหลักเกณฑ์ที่มีจำนวนรายการน้อยกว่า และลดอัตราภาษีเหลือ 50% ในปี พ.ศ.2558 (ตารางการลดภาษีสินค้าอ่อนไหวของไทย)

ทั้งนี้ สินค้าที่จะได้รับสิทธิการลดภาษีภายใต้ความตกลงเขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน จะต้องได้แหล่งกำเนิดของสินค้าตามกฎเกณฑ์ที่ได้ตกลงกัน คือ สินค้าบางประเภทต้องใช้วัตถุดิบภายในทั้งหมด (Wholly Obtained) ส่วนสินค้าอื่นๆ ต้องมีมูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ภายในประเทศไม่ต่ำกว่า 40% โดยสามารถนำมูลค่าของวัตถุดิบจากทุกประเทศสมาชิกมารวมกันได้ (รายละเอียดกว่าด้วยแหล่งกำเนิดของสินค้าอาเซียน-จีน) นอกจากนี้ อาเซียนและจีนได้จัดทำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า เฉพาะ รายการสินค้าที่มี PSR (Product Specific Rules: PSR) พร้อมกันนี้ ทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบให้สามารถใช้มาตรการปกป้องเพื่อเป็นการปกป้อง อุตสาหกรรมภายในของแต่ละประเทศจากผลของการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน อาทิ การ ทะลักของสินค้านำเข้าที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อสินค้า/อุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยให้ ขึ้นอัตราภาษีนำเข้าของสินค้าที่ได้รับผลกระทบให้เท่ากับอัตราภาษีทั่วไปที่เก็บจากประเทศ สมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization :WTO) ในช่วงเวลาเดียวกัน และสามารถใช้นโยบายนี้ได้ตั้งแต่วันที่ความตกลงการค้าสินค้านี้มีผลบังคับใช้จนถึง 5 ปี หลังจากวันสิ้นสุดของการยกเลิกหรือลดภาษีศุลกากรของสินค้า นั้นๆ นอกจากนี้ อาเซียนและจีนได้จัดทำความตกลงว่าด้วยกลไกการระงับข้อพิพาท เพื่อเป็นข้อผูกพันในการดำเนินการ เมื่อเกิดข้อพิพาทจากการเปิดเสรีอาเซียน - จีน ด้วย

การเปิดเสรีด้านการค้าบริการ ซึ่งอาเซียนและจีนได้ลงนามความตกลงด้านการค้าบริการ พร้อมข้อผูกพันการเปิดตลาด กลุ่มที่ 1 ได้แล้วเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ.2550 ณ เมืองเซบู สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยความตกลงฯ ครอบคลุมธุรกิจบริการภาคเอกชนทุกสาขา โดยไม่ครอบคลุมการให้บริการและการจัดซื้อจัดจ้างบริการ โดยรัฐ สำหรับระดับการเปิดตลาดของแต่ละ

ประเทศ จะระบุอยู่ในตารางข้อผูกพันของแต่ละประเทศ และปรากฏอยู่ในส่วนแนบท้ายความตกลงฯ ทั้งนี้ ไทยเสนอผูกพันเปิดตลาดภายใต้กรอบที่กฎหมายปัจจุบันอนุญาตให้ต่างชาติประกอบธุรกิจได้ คือ ให้ประเทศสมาชิกอาเซียนและจีนสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจได้โดยถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 49 และมีเงื่อนไขอื่นตามกฎหมายเฉพาะสาขา เช่น ในสาขาวิชาชีพต้องเป็นไปตามที่สภาวิชาชีพกำหนด

สำหรับข้อผูกพันสาขาการเปิดตลาดกลุ่มแรก ประเทศสมาชิกอาเซียนรวมทั้งไทยเสนอผูกพันเปิดตลาดในระดับสูงกว่าที่เปิดตลาดภายใต้ WTO แต่ต่ำกว่าที่เปิดตลาดให้กันเองในอาเซียน โดยกิจกรรมที่ไทยเสนอเปิดตลาดเพิ่มขึ้นจากข้อผูกพันภายใต้ WTO ครอบคลุมกิจกรรมบริการบางประเภทในสาขาวิชาชีพ การศึกษา บริการด้านสุขภาพ การท่องเที่ยว และการขนส่งสินค้าทางเรือ สำหรับจีนเสนอเปิดตลาดเพิ่มเติมจากข้อผูกพันภายใต้ WTO โดยครอบคลุมกิจกรรมในสาขาบริการด้านคอมพิวเตอร์ บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ บริการขนส่งสินค้าทางถนน และบริการธุรกิจอื่นๆ

ปัจจุบันอาเซียนและจีน รวมทั้งไทย มีกำหนดจะร่วมมือทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะใน 5 สาขา ได้แก่ เกษตรกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุน และการพัฒนาภูมิภาคน้ำโขง และความร่วมมือด้านต่างๆ อาทิ สุลกากร การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา การจัดตั้งศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการค้าการลงทุน การพัฒนาความตกลงให้มีการยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements: MRA) การดำเนินการตามแผนงานในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคแม่น้ำโขง และการให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกใหม่อาเซียน

3.3 ความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านที่สำคัญ

3.3.1 ความสัมพันธ์ทางการทูต

จะเห็นได้จากการที่มีการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน จะพบว่า ความร่วมมือที่เกิดขึ้นจะเป็นการมุ่งเน้นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก เช่น เกษตรกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุน เป็นต้น โดยด้านการทูตระหว่างจีนและไทยจะมุ่งเน้นไปในเชิงความร่วมมือทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น เช่น ข้อตกลงพิธีสารในการเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรและผลไม้ร่วมกันทำให้การขนส่งสินค้าผลไม้จากไทยไปจีนสามารถใช้เส้นทาง R9 ผ่านลาวเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 1 ประเทศเวียดนามและเข้าสู่ประเทศจีนที่ด่านผิงเสียง และสามารถเดินทางไปสู่เมืองหนานหนิง เขตปกครองตนเองกวางสี ที่เป็นศูนย์กลางทางการค้าและโลจิสติกส์ที่สำคัญในการกระจายสินค้าไปยังภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศจีน นอกจากนี้ยังมีการเจรจาทางการทูตในหลายๆ

ประเด็นระหว่างรัฐบาลจีนกับรัฐบาลไทยในการสร้างร่วมมือด้านเศรษฐกิจ เช่น การสนับสนุนให้คนจีนเข้ามาลงทุนในประเทศไทย โดยมีสำนักงานส่งเสริมการลงทุนคอยให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ข้อมูล นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังได้มีมาตรการสนับสนุนนักลงทุนจากต่างชาติ และนำเสนอข้อมูลสำคัญนี้กับนายเจิน จิง เว่ย รองประธานคณะกรรมการเศรษฐกิจ สภาที่ปรึกษาทางการเมืองจีนและประธานหอการค้าจีน-ฮ่องกง (ประชาชาติธุรกิจ, 2556) โดยได้ประกาศลดภาษีนิติบุคคล จาก 30% เป็น 20% และได้เทียบเชิญนักลงทุนชาวจีนและฮ่องกงเข้ามาลงทุนในโครงการด้านการบริหารจัดการน้ำ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเป็นประตูเชื่อมโยงสู่อาเซียน ด้านการทูตระหว่างรัฐบาลของทั้งสองประเทศในปัจจุบัน ยังแสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งนี้จีนยังใช้นโยบายอำนาจละมุนคอยช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาลไทยในทุกยุคสมัย รวมทั้งรัฐบาลที่มาจากการทำรัฐประหารในปี พ.ศ.2549 ทั้งนี้ปัจจุบันจีนได้สนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาล เช่น การทำสัญญาค้าข้าว แบบรัฐบาลต่อรัฐบาล (Government to Government) เพื่อเป็นทางออกของรัฐบาลไทยที่มีปัญหาการจัดเก็บสินค้าข้าวคงคลังจำนวนมากจากนโยบายประชานิยม ทั้งนี้จีนและไทยได้หารือถึงความก้าวหน้าในการดำเนินความร่วมมือหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้าน โดยเห็นควรเร่งรัดความคืบหน้าความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ที่ได้มีการกำหนดเป้าหมายการขยายการค้าและการลงทุนระหว่างกัน โดยการอำนวยความสะดวกด้านการค้า เพิ่มการลงทุนและโครงการเชื่อมโยงต่างๆ ซึ่งสามารถเป็นจุดประสานความร่วมมือเพื่อการเชื่อมโยงภูมิภาคอาเซียน -จีน อันจะเป็นการส่งเสริมการค้า การลงทุน และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนต่อประชาชนอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้จีนได้ส่งนางหลี่ เสี่ยวหลิน (Li Xiaolin) นายกสมาคมวิเทศสัมพันธ์แห่งประชาชนจีน ได้เข้าพบ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของไทยในยุคปัจจุบัน ที่ห้องรับรอง อาคารรัฐสภา โดยในโอกาสนี้ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ได้แสดงความยินดีแก่นางหลี่ เสี่ยวหลิน ทั้งนี้การเดินทางของนางหลี่ เสี่ยวหลิน มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าร่วมงานเปิดตัวหนังสือแปลในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเข้าชี้แจงถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ โดยทั้งสองฝ่ายยินดีที่ความสัมพันธ์ไทย-จีนเป็นความสัมพันธ์ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง และเห็นพ้องกันที่จะยกระดับความสัมพันธ์ไปสู่ “หุ้นส่วนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้าน” ซึ่งเป็นการส่งเสริมความร่วมมือใกล้ชิดในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนไทยและจีน จะเห็นได้ว่าด้านการทูตภายหลังการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน ได้มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น โดยพบว่าจีนได้มีความพยายามในการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยไทยยังคงมีบทบาทสำคัญจากความสัมพันธ์ที่มีร่วมกันอย่างยาวนาน

3.3.2 ความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรม

รัฐบาลของทั้งสองประเทศยังมีการติดต่อและดำเนินการด้านวัฒนธรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยจีนได้เปิดศูนย์วัฒนธรรมจีน ที่ถนนเทียนร่วมมิตร โดยจะเป็นแหล่งเรียนรู้ รวมถึงเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างคนไทยและคนจีน อีกทั้งจะนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยน การไปมาหาสู่ และความร่วมมือระหว่างกันที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ขณะที่ไทยมีแผนที่จะเปิดศูนย์วัฒนธรรมไทยในจีนเช่นกัน ซึ่งคนให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ โดยตั้งเป้าหมายว่าจะสามารถเปิดศูนย์วัฒนธรรมไทยในจีนได้ในปี 2556 ต่อด้วยการแสดงทางวัฒนธรรมของไทยและจีน อาทิ การแสดงชุดกลองสะบัดชัย การเต้นประกอบเพลงสมัยใหม่ของจีนโดยเยาวชนไทย การแสดงเครื่องดนตรีจีน และการเป่าขลุ่ยของนักดนตรีชาวจีน บรรเลงเพลงลอยกระทง เป็นต้น โดยการก่อสร้างศูนย์นี้เกิดขึ้นจากข้อตกลงร่วมของ 2 ประเทศ ให้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของอีกฝ่ายขึ้นในแต่ละประเทศ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม และส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกัน ตลอดจนเสริมสร้างมิตรภาพและเพิ่มพูนความรู้ระหว่างประชาชนของ 2 ประเทศ ซึ่งสถาปัตยกรรมของศูนย์วัฒนธรรมจีนแห่งนี้เป็นแบบจีนประยุกต์ นอกจากนี้จีนยังคงความสัมพันธ์ไมตรีทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมงานเปิดตัวหนังสือแปลในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือการจัดแสดงวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนของทั้งสองชาติในโอกาสต่างๆ ทั้งนี้จีนได้สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมผ่านทางหอการค้า หรือหน่วยงานต่างๆ ทำให้ปัจจุบันในแต่ละจังหวัดของไทยจะมีศูนย์วัฒนธรรมจีนเกิดขึ้น เช่น จังหวัดอุดรธานี ราชบุรี เป็นต้น ทั้งนี้จีนยังได้จัดโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมสัมพันธ์ไทย-จีน (ด้านการเดินร่ำและการแสดง) จัดขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรมและพัฒนาทักษะ ค่านิยมส่วนบุคคล ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเยาวชน สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต รวมถึงการเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมใหม่ๆ ได้ โดยเลือกกิจกรรมที่จะมาเป็นสื่อกลางระหว่างเยาวชน คือ การเดินร่ำบ่าจีน ซึ่งนอกจากกิจกรรมต่างๆ แล้ว ผู้เข้าร่วมโครงการจะได้เรียนรู้ภาษาจีนอีกด้วย กิจกรรมที่จัดจะประกอบไปด้วย ระบายพื้นเมือง พู่กันจีน งานฝีมือจีน วาดภาพจีน ทัศนศึกษา และฟังบรรยาย

3.3.3 ความสัมพันธ์ทางการศึกษา

จีนยังสนับสนุนแนวทางนโยบายอันจะมุ่งเน้นในการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่มีการมุ่งเน้นความร่วมมือทางการศึกษากันมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม และการพัฒนาสังคมในประเทศต่างๆ ทั้งนี้จากการเปิดเผยของสำนักงานเลขานุการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network) (Eduzone, 2556) พบว่าประเทศจีนได้มอบทุนการศึกษาจีน-อาเซียน (China/AUN Scholarship) อันเป็นทุนการศึกษาแบบ

เต็มจำนวน ที่กระทรวงศึกษาธิการจีนมอบให้นักศึกษาของประเทศอาเซียนให้มีโอกาสศึกษาต่อระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในประเทศจีน ประเภทของทุน แบ่งไว้ดังนี้ (1) ระดับปริญญาโท ระยะเวลาที่ได้ทุน 2-3 ปี และ (2) ระดับปริญญาเอก ระยะเวลาที่ได้ทุน 3-4 ปี จะเห็นได้ว่าถึงแม้ประเทศจีนภายหลังการเปิดเสรีการค้ากับอาเซียน ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจร่วมกันแต่ก็ยังไม่ละทิ้งแนวทางหรือนโยบายอำนาจละมุน (Soft Power) โดยยังคงสนับสนุนทางการศึกษาต่อเนื่องโดยใช้เวทีอาเซียน-จีน เป็นช่องทางขยายความสัมพันธ์ของจีนไปยังประเทศต่างๆ ในอาเซียนนอกเหนือจากประเทศไทย สำหรับโครงการที่จีนและไทยเคยดำเนินการร่วมกัน จากการทำ MOU ด้านวัฒนธรรม ที่จีนและไทยเคยทำไว้ โดยกระทรวงศึกษาธิการกับกระทรวงวัฒนธรรมจีน ยังคงสนับสนุนด้านการศึกษาตามแผนงานอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรมภาษาจีนให้แก่ครูไทย โดยมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากก่อนหน้าการเปิดเสรีอาเซียน-จีน โดยในปี พ.ศ.2548 – ปัจจุบัน มีการฝึกภาษาจีนให้กับครูไทยร่วมกันไม่ต่ำกว่า 1,000 คน นอกจากนี้โครงการสนับสนุนหนังสือเรียนภาษาจีนที่มอบให้กับโรงเรียนในประเทศไทยยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการทุนนักศึกษาไทยไปเรียนต่อในประเทศจีน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในหลักสูตรต่างๆ มีอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 3.1 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีนหลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547 –
ปัจจุบัน พ.ศ.2555

ยุคสมัย	ด้านการทูต	ด้านวัฒนธรรม	ด้านการศึกษา
ความสัมพันธ์ ไทย-จีนหลัง ความตกลง เขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน พ.ศ.2547- ปัจจุบัน พ.ศ. 2555	<p>1. เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548 พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้ เดินทางไปเยือน สาธารณรัฐประชาชนจีน อีกครั้ง</p> <p>2. เดือนตุลาคม พ.ศ. 2549 พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้เดินทางไป เยือนเมืองหนานหนิง เพื่อเข้าร่วมการประชุมสุด ยอดระหว่างจีนกับ อาเซียน</p> <p>3. เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2550 พลเอกสุรยุทธ์ จุล านนท์ นายกรัฐมนตรีได้ เดินทางไปเยือน สาธารณรัฐประชาชนจีน อีกครั้ง</p> <p>4. ปี พ.ศ. 2551 นายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวช และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การต่างประเทศนาย นพดล ปัทมะ ได้มีการ เดินทางเยือนจีน</p>	<p>1. ปี พ.ศ. 2553 นายกรัฐมนตรีนาย อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีการ เดินทางเยือนจีน 2 ครั้ง เพื่อเป็นประธานในงาน วันชาติประจำศาลาไทย ในงาน Shanghai World EXPO และเข้าร่วมพิธีเปิด การแข่งขันกีฬา เอเชียนเกมส์ที่นครกว่าง โจว โดยได้หารือในกับ นายกรัฐมนตรีนายเหวิน เจียเป่า นายกรัฐมนตรีจีน ในการกระชับ ความสัมพันธ์และหารือ ทางด้านเศรษฐกิจ</p> <p>2. ปี พ.ศ. 2554 ไทยส่ง เจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานที่ ศูนย์อาเซียน-จีน ประจำ กรุงปักกิ่ง</p>	<p>1. ปี พ.ศ. 2546 อบรม ให้แก่ครูไทย จำนวน 97 คน ณ ประเทศจีน</p> <p>2. ปี พ.ศ. 2547 อบรม ให้แก่ครูไทย จำนวน 100 คน</p> <p>3. ปี พ.ศ. 2548 อบรม ให้แก่ครูไทย จำนวน 140 คน</p> <p>4. ปี พ.ศ. 2549 อบรม ให้แก่ครูไทย จำนวน 300 คน</p> <p>5. ปี พ.ศ. 2550 อบรม ให้แก่ครูไทย จำนวน 600 คน</p> <p>6. ปี พ.ศ. 2551 อบรม ให้แก่ครูไทย จำนวน 290 คน</p> <p>7. ปี พ.ศ. 2552 อบรม ให้แก่ครูไทย จำนวน 295 คน</p>

ตารางที่ 3.1 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีนหลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547 –
ปัจจุบัน พ.ศ.2555 (ต่อ)

ยุคสมัย	ด้านการทูต	ด้านวัฒนธรรม	ด้านการศึกษา
ความสัมพันธ์ ไทย-จีนหลัง ความตกลง เขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน พ.ศ.2547- ปัจจุบัน พ.ศ. 2555	5. ปี พ.ศ. 2552 นายกรัฐมนตรีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้เดินทางไป เยือนจีนเพื่อกระชับ ความสัมพันธ์และสร้าง ความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ 6. ปี พ.ศ. 2555 นายกรัฐมนตรีของ ประเทศจีนเหวิน เจียเป่า เดินทางเยือนประเทศไทย อย่างเป็นทางการ ตามคำ เชิญในฐานะแขกของ รัฐบาล การเดินทางครั้งนี้ ได้เดินทางเพื่อกระชับ ความสัมพันธ์ด้าน วัฒนธรรมของทั้งสอง ประเทศ โดยเข้าร่วมพิธี เปิดป้ายศูนย์วัฒนธรรม ไทย-จีนอย่างเป็นทางการ ร่วมกับนายกรัฐมนตรียิ่ง ลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งถือเป็น ศูนย์วัฒนธรรมจีนแห่ง แรกในอาเซียน		8. ปี พ.ศ. 2553 อบรม และจัดคณะผู้บริหารไปดู งาน จำนวน 300 คน 9. มอบหนังสือเรียน ชุด “ภาษาจีน ธรรมดา” จำนวน 2,000 ชุด ณ ปี พ.ศ. 2549 10. ปี พ.ศ. 2546 -พ.ศ. 2549 สนับสนุนครูอาสา ชาวจีน 100 คน 11. ปี พ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2553 เพิ่มจำนวนครูอาสา เป็น 1,200 คน 12. ปี พ.ศ. 2547 โครงการ 1 อำเภอ 1 ทุนการศึกษาโดยเงินให้ ทุนนักเรียนไทยจำนวน 96 คน 13. ภายในปี พ.ศ. 2554 จีนได้จัดตั้งสถาบันขงจื้อ ในสถานศึกษาของไทย แล้ว 13 แห่ง

ตารางที่ 3.1 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีนหลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547 –
ปัจจุบัน พ.ศ.2555 (ต่อ)

ยุคสมัย	ด้านการทูต	ด้านวัฒนธรรม	ด้านการศึกษา
<p>ความสัมพันธ์ ไทย-จีนหลัง ความตกลง เขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน พ.ศ.2547- ปัจจุบัน พ.ศ. 2555</p>			<p>14. ภายในปี พ.ศ. 2554 จัดตั้งศูนย์เครือข่าย ส่งเสริมการเรียนการ สอนภาษาจีนในโรงเรียน ที่มีความพร้อมตาม ภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวม 23 แห่ง</p> <p>15. โครงการแลกเปลี่ยน เยาวชนไทย-จีน โดยในปี พ.ศ. 2549 ต่างฝ่ายมีการ แลกเปลี่ยน ครู และ นักเรียนจำนวน ฝ่ายละ 80 คน</p> <p>16. โครงการพัฒนาครู สอนภาษาจีน โดยในปี พ.ศ. 2551 จัดส่งไป ทั้งหมด 124 คน มี นักศึกษาไปเรียนทั้งหมด 100 คน และครูสอน ภาษาจีน จำนวน 24 คน</p>

ตารางที่ 3.1 สถิติความสัมพันธ์ไทย-จีนหลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน พ.ศ.2547 –
ปัจจุบัน พ.ศ.2555 (ต่อ)

ยุคสมัย	ด้านการทูต	ด้านวัฒนธรรม	ด้านการศึกษา
ความสัมพันธ์ ไทย-จีนหลัง ความตกลง เขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน พ.ศ.2547- ปัจจุบัน พ.ศ. 2555			17. ปี พ.ศ. 2552 สถานเอกอัครราชทูตให้ทุนการศึกษาดูงานแก่คณะผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 110 คน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 20 คน สำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 50 คน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 20 คน

ที่มา: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (มปท.)

มหาวิทยาลัยรังสิต
Rangsit University

บทที่ 4

สรุปวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบัน และคู่ทางความสัมพันธ์ไทย-จีน ในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษานโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาในอดีต (2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในปัจจุบัน และ (3) เพื่อศึกษาผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาว่ามีต่อการเสริมสร้างหรือเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบันและอนาคต มากน้อยเพียงใด สำหรับการวิเคราะห์ ข้อมูลสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4.1 สรุปวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในปัจจุบัน และคู่ทางความสัมพันธ์ไทย-จีน ในอนาคต

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

4.1.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาในอดีต

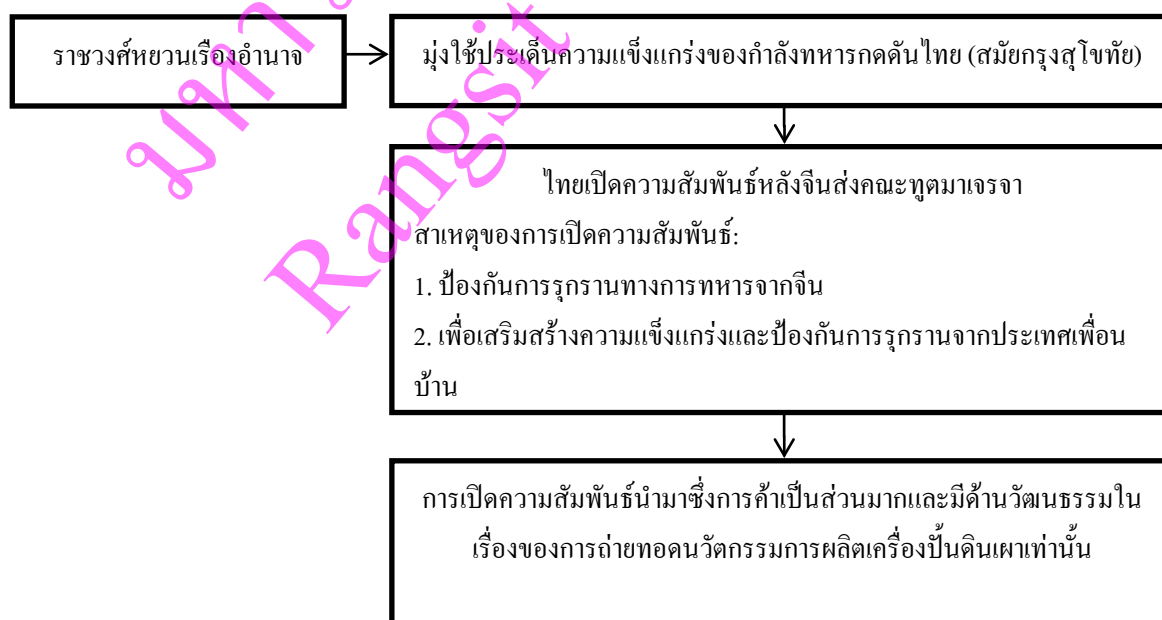
การวิเคราะห์ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอถึงการพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีนด้านการทูต และวัฒนธรรม และการศึกษาในอดีต โดยสามารถสรุปการวิเคราะห์ได้ดังนี้

4.1.1.1 การพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษายุค ก่อนความสัมพันธ์ไทย-จีน ปี พ.ศ. 2518

การศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยค้นพบว่าไทยและจีนได้มีความสัมพันธ์กันอย่างยาวนาน นับจากอดีตที่ผ่านมา โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างกันตั้งแต่สมัยโบราณที่ตั้งเมืองหลวงอยู่ที่สุโขทัย ต่อมายังสมัยอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี จนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ความสัมพันธ์ในช่วงโบราณของไทยกับจีนเกิดขึ้นในด้านการค้าเป็นจุดเริ่มต้น โดยทางจีนและไทยได้ติดต่อการค้าผ่านเรือสำเภาระหว่างสองประเทศ ดังนั้นจุดเริ่มต้นทางการทูตในสมัยอดีตเกิดขึ้นเพื่อการค้า เช่น ผ้าไหม เครื่องชาม เครื่องเทศ เป็นต้น ต่อมาการพัฒนาได้เริ่มขึ้นจากการค้าเป็นการทูต โดยสมัยพ่อขุนรามคำแหงได้ดำเนินการส่งคณะทูตไปยังประเทศจีน เพื่อนำเครื่องราชบรรณาการไปมอบให้กับประเทศไทย ซึ่งในทางการทูตจะถือว่าไทยยอมรับการเป็นมิตรหรือเข้าร่วมเป็นหนึ่งในมิตรของประเทศจีน ทั้งนี้จากที่ผู้วิจัยมองว่าเป็นการแสดงความเป็นมิตรหรือการสวามิภักดิ์ต่อประเทศจีน เนื่องจากในช่วงสมัยดังกล่าวเป็นยุคที่จักรพรรดิเฉียนหลงของมองโกล (ช่วง พ.ศ. 1834) กำลังขยายอำนาจไทยจึงต้องการเป็นมิตรกับจีน ซึ่งราชวงศ์หยวนที่มาจากเมืองจีนกำลังทำการปกครองอยู่เพื่อป้องกันการรุกรานของการขยายอำนาจของราชวงศ์หยวนด้วยการทำสงคราม ซึ่งไทยได้ส่งเครื่องราชบรรณาการไปทั้งหมด 14 ครั้ง ระหว่าง พ.ศ. 1835 จนถึง พ.ศ. 1865 เมื่อมองโกลกลับกันจะพบว่าทางจีนได้ส่งทูตมายังกรุงสุโขทัยเพียง 4 ครั้ง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ไทยอ่อนน้อมและยอมรับการสวามิภักดิ์ต่อจีน

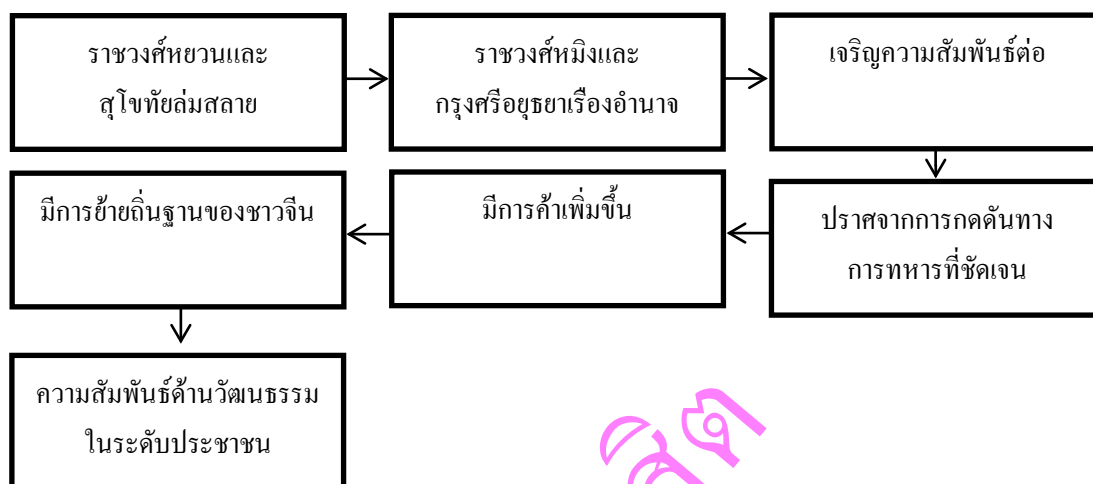
ทั้งนี้หากพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของจีนในสมัยนั้นจะพบว่า จีนได้ใช้การทูตแบบอำนาจกระด้าง (Hard Power) โดยใช้อำนาจทางการทหาร ทางการทูต และการค้า เป็นเครื่องมือในการเจรจาทางการทูตเพื่อให้ไทยอ่อนน้อมต่อราชวงศ์ของจีน ซึ่งไทยในสมัยกรุงสุโขทัยจำเป็นที่จะต้องอ่อนน้อม เนื่องจากยุคนั้นเป็นช่วงเริ่มต้นของการก่อตั้งอาณาจักรหลังจากที่ประสบภัยโรคระบาดและการทำสงครามกับขอม ขณะเดียวกันราชวงศ์หยวนเริ่มขยายอำนาจ ซึ่งการเป็นมิตรกับจีนที่ปกครองโดยราชวงศ์หยวนเป็นเป้าหมายของการเป็นมิตรที่สำคัญที่จะใช้ป้องกันการขยายอำนาจด้วยการทำสงคราม ทำให้อาณาจักรสุโขทัยเริ่มเจรจาทางการทูตต่อจีน โดยยอมส่งเครื่องราชบรรณาการตามที่จีนต้องการ ขณะเดียวกันสุโขทัยยังคงได้ประโยชน์จากการเป็นมิตรกับจีนทำให้ไม่ขยายอำนาจเข้ามายังดินแดน และยังสามารถการค้าผ่านเรือสำเภาจำนวนมาก สินค้าจากจีนได้เข้ามายังประเทศไทยในสมัยนั้น นอกจากนี้ยังพบประเด็นของวัฒนธรรมเกิดขึ้น โดยจีนได้นำนวัตกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาในสมัยนั้นเข้ามายังสุโขทัยทำให้เกิดเครื่องชามสังคโลก ต่อมาเครื่องสังคโลกได้กลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของอาณาจักรสุโขทัย

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่า การทูตระหว่างไทย-จีนในอดีตเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจกระด้างของจีนที่ส่งทูตมาเจรจาเพื่อให้ไทยอ่อนน้อม และไทยได้พิจารณากำลังและทรัพยากรทางการทหารอย่างถี่ถ้วน โดยพบว่าไม่สามารถต่อต้านอำนาจของจีนในสมัยดังกล่าวได้ เนื่องจากราชวงศ์หยวนมาจากชนเผ่ามองโกลที่มีความสามารถด้านการทำสงคราม มีกำลังทหารจำนวนมาก และมีทรัพยากรที่สามารถทำสงครามได้อย่างยาวนาน ไทยจึงเลือกสวามิภักดิ์ต่อราชวงศ์หยวนของจีน โดยยอมส่งเครื่องราชบรรณาการ และเปิดการค้าขายกับจีน จะเห็นว่าอำนาจกระด้างที่กดดันโดยใช้เหตุผลทางการทหารและความเข้มแข็งของประเทศทำให้จีนสามารถขยายอิทธิพลทางการทูตเข้ามายังประเทศไทยในสมัยอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งด้านการทูตส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นให้ไทยต้องยอมอ่อนน้อม และส่งเครื่องราชบรรณาการอย่างสม่ำเสมอ โดยตลอดเพื่อแสดงถึงความจริงใจในการที่ยอมสวามิภักดิ์ต่อจีน ทั้งนี้ในยุคสมัยดังกล่าวไม่ได้มีเพียงการทูตเท่านั้น สิ่งที่ตามมาคือด้านการค้า จีนได้ส่งเรือสำเภาเข้ามาค้าขายในประเทศไทยและนำสินค้าไทยไปจำหน่ายต่อยังประเทศจีน สินค้าของไทยที่เป็นสินค้าสำคัญในยุคนั้นคือเครื่องชามสังคโลก ที่ได้รับนวัตกรรมในการทำมาจากประเทศจีน และใช้ทรัพยากรในไทยผลิตขึ้น ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การขยายอำนาจของจีนในยุคนั้นเป็นการขยายอำนาจกระด้างโดยมุ่งเน้นการใช้กำลังทหารในการข่มขู่ประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ยอมรับอำนาจของจีน ทำให้จีนสามารถเปิดการค้าขายได้มากขึ้นพร้อมกับขยายอิทธิพลได้อย่างรวดเร็ว ดังรูปที่ 4.1

รูปที่ 4.1 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยกรุงสุโขทัย

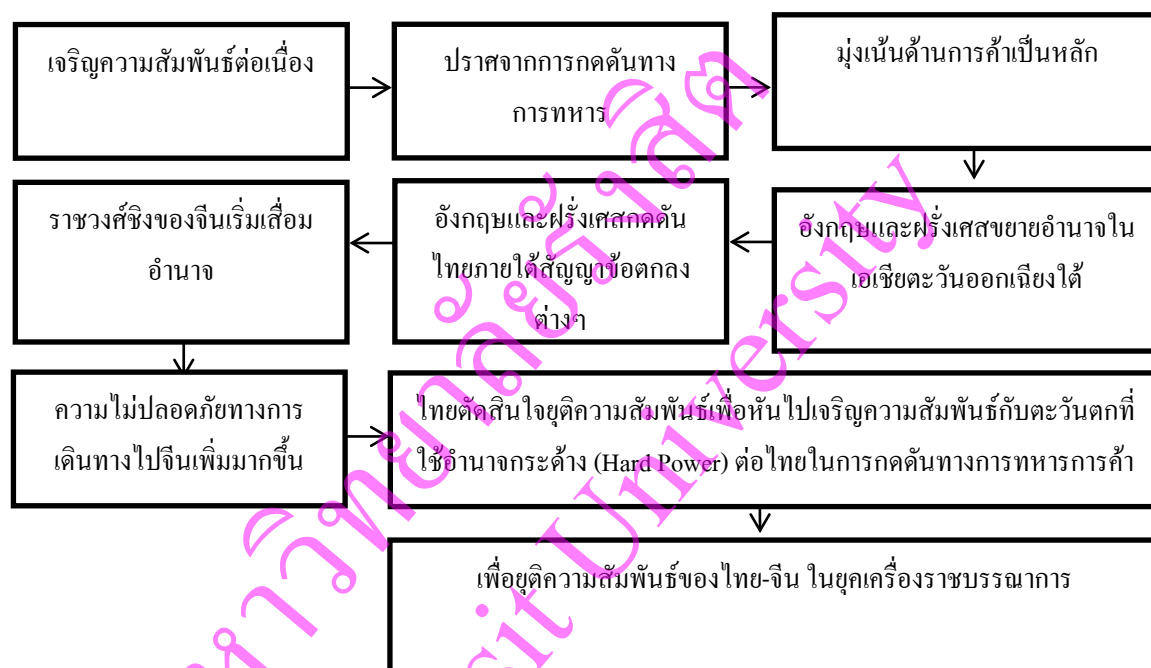
เมื่อสิ้นสุดอำนาจของราชวงศ์หยวนซึ่งถูกขับไล่โดยราชวงศ์หมิง ที่เป็นชนเชื้อสายจีนโดยแท้ ตรงกับช่วงเวลาที่ยานจักรสุโขทัยล่มสลายและอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาขึ้นเรืองอำนาจ ความสัมพันธ์ทางการทูตแบบอำนาจกระด้างยังคงมีอยู่เพราะไทยได้มีการส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายต่อราชวงศ์หมิงในครั้งที่ขึ้นครองราชย์ โดยได้มอบ ช้างบ้าน 6 เชือก เต่าหกขา และของพื้นเมืองอื่นๆ ในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าการใช้อำนาจกระด้างของจีนได้มีความแข็งแกร่งที่ลดลง โดยราชวงศ์หมิงของจีนได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้ประทานแพรกิมและแพรดอกขาวอย่างดีแก่กษัตริย์สยาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าราชวงศ์หมิงยังคงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศต่อไป ทั้งนี้ในยุคสมัยนี้ไม่ได้มีการคุกคามด้านการทหาร หรือการใช้ระบบเศรษฐกิจเพื่อทำให้สยาม (ชื่อประเทศที่จีนเรียกไทยในสมัยนั้น) ต้องสวามิภักดิ์จีน ความสัมพันธ์ในทางการทูตในยุคนั้นเป็นเรื่องของการค้าและวัฒนธรรมเป็นหลัก โดยจีนได้นำสินค้าเข้ามายังกลุ่มน้ำเจ้าพระยาเพื่อค้าขายกับไทย รวมทั้งค้าขายกับประเทศในยุโรป เช่น โปรตุเกส อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น จะเห็นได้ว่าไทยได้มีบทบาทกลายมาเป็นศูนย์กลางทางการค้าระหว่าง จีน กับยุโรป ทำให้ไทยมีบทบาทมากขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา และได้รับการยอมรับจากประเทศจีนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การค้าที่เติบโตขึ้นนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยชาวจีนจำนวนมากได้เห็นโอกาสและการเติบโตของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา โดยได้มีการย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากในไทย เพื่อเจรจาทางการค้ากับอาณาประเทศที่เข้ามายังอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาในอดีต จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการด้านวัฒนธรรมเริ่มเด่นชัดขึ้นในสมัยนี้ เพราะการย้ายถิ่นฐานครั้งนี้ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายวิถีชีวิต วัฒนธรรม และรูปแบบประเพณีต่างๆ ของคนจีนเข้ามายังประเทศไทย ณ ขณะนี้จึงสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้มีทั้งด้านการทูตระหว่างสองราชวงศ์ที่มีนโยบายทางการค้าระหว่างกัน ขณะเดียวกันได้ส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของชาวจีนจนกลายเป็นการเปิดความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมตามการค้าโดยปริยาย ดังรูปที่ 4.2

รูปที่ 4.2 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยกรุงศรีอยุธยา

หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาถูกพม่ารุกรานจนเสียกรุงและล่มสลายทำให้เข้าสู่ยุคอาณาจักรกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1 - 4) ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศมีความชัดเจนมากขึ้น โดยการใช้อำนาจกระด้างของจีนในยุคสมัยนี้ไม่ได้มีให้เห็น โดยหลักฐานที่ชัดเจนคือการส่งบรรณาการของไทยไปนั้นเป็นการส่งเพื่อแสดงมิตรไมตรีจิตของไทยต่อจีน ขณะที่พระราชสาสน์ที่ตอบกลับมาจากจีนก็ไม่มีกล่าวถึงประเด็นที่ไทยต้องอ่อนน้อมยอมเป็นเมืองขึ้น แต่เป็นการแสดงความสัมพันธ์แบบมหามิตร ในยุคนี้จึงกล่าวได้ว่า อำนาจกระด้างของจีนต่อไทยไม่มีเกิดขึ้น ความสัมพันธ์ในยุคนี้ยังคงเป็นเรื่องของการค้าและวัฒนธรรมอย่างหนักแน่น โดยไทยอาศัยการค้าขายกับจีนเพื่อนำเงินมาฟื้นฟูประเทศ เช่น ด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และกองทัพ เพื่อต่อต้านการรุกรานของพม่า สำหรับด้านการค้ามีความเจริญขึ้นอย่างมาก โดยจากข้อมูลจะพบว่าไทยสามารถฟื้นฟูประเทศได้อย่างรวดเร็วก็เพราะการค้าขายกับจีนในยุคดังกล่าว สำหรับด้านวัฒนธรรมก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากการย้ายถิ่นฐานนับแต่อดีตที่ผ่านมา เพียงแต่การพัฒนาการด้านวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับประชาชน เช่น วิธีการดำเนินชีวิต ประเพณีของชาวจีนที่เริ่มเข้ามาให้เห็น แต่ในระดับประเทศจะยังไม่มีความชัดเจนด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่สำคัญจะมีเพียงวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในสินค้าพื้นเมืองระหว่างกันเท่านั้น ในยุคนี้ความสัมพันธ์ของไทย-จีนมีความเข้มข้นในเรื่องของการค้าเป็นสำคัญมากกว่าขึ้นกว่าทุกยุคสมัย แต่ก็พบว่ามีจุดเปลี่ยนที่สำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ลดลง เนื่องจากในตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 การเข้ามาของตะวันตกในการล่าอาณานิคมมีเพิ่มขึ้นและไทยจำเป็นต้องทำสัญญาการค้ากับตะวันตกโดยไทยได้ทำการค้ากับตะวันตกมากขึ้นหลังจากการทำสนธิสัญญาเบริงกับอังกฤษ พ.ศ. 2398 ทำให้สินค้าจำนวนมากจำเป็นต้องขายและแลกเปลี่ยนให้กับ

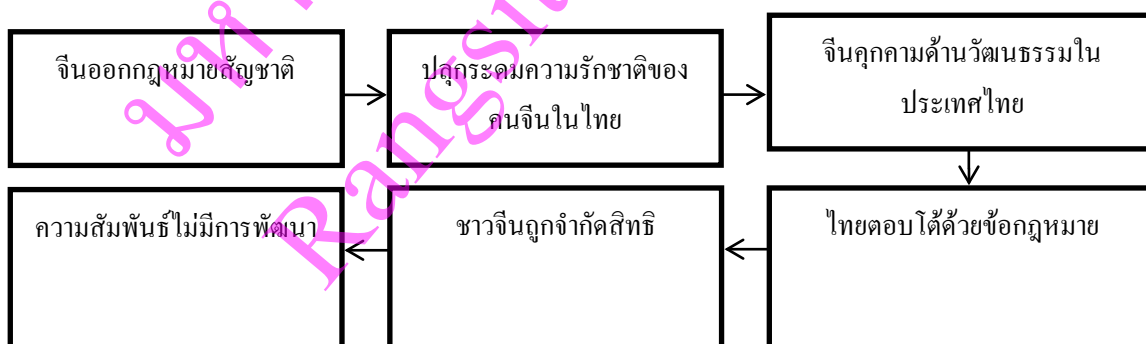
ชาติตะวันตก เช่น อังกฤษและฝรั่งเศสทำให้การค้าสำเภาจีนลดลงตามลำดับ ประกอบกับการที่ราชวงศ์ชิงในสมัยนั้นของจีนเสื่อมถอยด้านอำนาจการปกครอง ทำให้การเดินทางไม่ปลอดภัย และไทยจำเป็นต้องผูกมิตรกับตะวันตกเพื่อป้องกันการเข้ายึดครองประเทศจากอังกฤษและฝรั่งเศส ไทยจึงยุติความสัมพันธ์ระหว่างจีนในยุคพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2396 ดังรูปที่ 4.3

รูปที่ 4.3 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น

ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนจะถูกยุติบทบาทลง แต่การค้าขายในระดับประชาชนยังคงมีเกิดขึ้น และเริ่มมากขึ้นจากอดีตเนื่องจากราชวงศ์ชิงอ่อนแอและแพ้สงครามต่ออังกฤษและฝรั่งเศส ประเทศจีนจึงเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ประชาชนชาวจีนจึงอพยพย้ายถิ่นฐานออกจากจีนเป็นจำนวนมาก ไทยเป็นปลายทางแห่งหนึ่งของการอพยพของชาวจีน โดยชาวจีนส่วนใหญ่ที่เข้ามาในช่วงนี้ได้มาทำงานเป็นแรงงานแบกหาม ขนสินค้าหาบเร่ เป็นต้น ในยุคนี้เริ่มมีความบาดหมางและไม่ลงรอยกันของสองรัฐบาล เนื่องจากเมื่อราชวงศ์ชิงอ่อนแอ ประชาชนจีนได้เริ่มเคลื่อนไหวเพื่อปฏิรูปการปกครอง และออกกฎหมายสัญญาฉบับแรกขึ้นเพื่อให้ชาวจีนถือ สัญชาติตามสายเลือด โดยไม่คำนึงถึงสถานที่เกิดหรือสัญชาติอื่น ทำให้ชาวจีนมีความรักในสายเลือดมากยิ่งขึ้นทางการไทยและประชาชนชาวไทยได้รู้สึกถึงอิทธิพลของชาวจีนที่นับว่าจะมีมากขึ้นเหนือแผ่นดิน

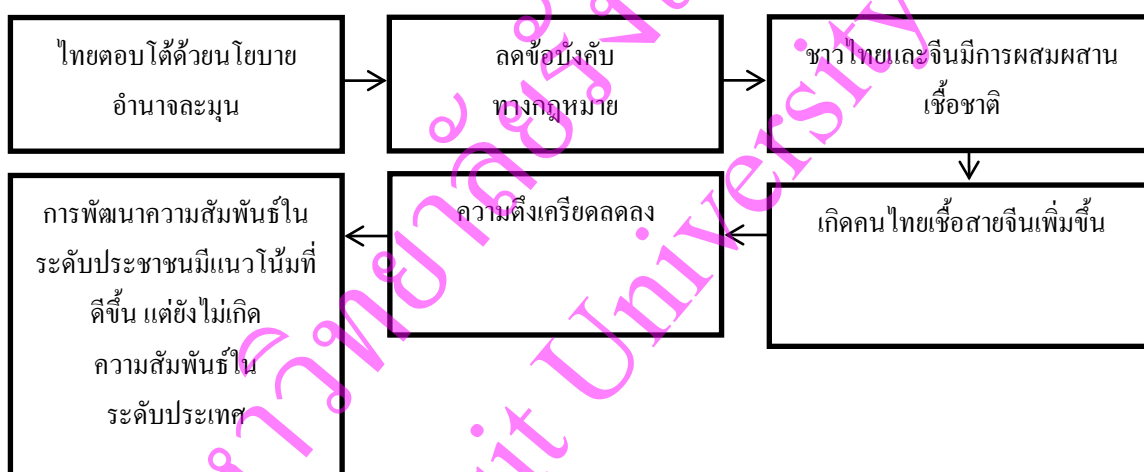
ไทย การออกกฎหมายฉบับนี้เป็นการแสดงอำนาจกระด้างที่ชัดเจน โดยให้สิทธิของชาวจีนโพ้นทะเล (ชาวจีนที่อาศัยในต่างแดน) ถือสัญชาติจีนอย่างเต็มตัวเป็นการเข้าคุกคามประเทศไทยในยุคนั้น โดยแท้ ทำให้ประเด็นทางวัฒนธรรมเริ่มเข้ามาคุกคามประเทศไทย โดยชาวจีนได้เริ่มมีพิธีกรรมทางจีนมากขึ้น มีการจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาจีน สมาคมการค้า และ โรงเรียนจีนเกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมจีนได้คืบคลานเข้ามาตลอดระยะเวลาในช่วงยุคดังกล่าว สำหรับด้านการศึกษา ในยุคนี้มีการสอนภาษาจีนเกิดขึ้นแต่เป็นการดำเนินการเพื่อลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลเท่านั้น พัฒนาการความสัมพันธ์ของไทย-จีน ยุคนี้จึงเรียกได้ว่าไม่มีการพัฒนาความสัมพันธ์และกลับแย่ลงกว่าที่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงเป็นนักชาตินิยมและทรงตระหนักว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทยส่วนใหญ่อยู่ในมือของคนจีน อีกทั้งคนจีนยังเพิ่มการเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งอาจไม่เป็นผลดีต่อไทยได้ พระองค์จึงพยายามปลุกความรักชาติภาคภูมิใจในชาติ และความเป็นไทยในพระราชานิพนธ์ ต่าง ๆ ของพระองค์ เช่น เรื่องเมืองไทยจงดั้นเถิด พวกยิวแห่งบูรพาทิศ และ โกลนติดล้อ นอกจากนี้พระองค์ยังได้ดำเนินมาตรการต่างๆ ที่ค่อนข้างเข้มงวดต่อคนจีน เช่น ตราพระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ.130 (พ.ศ. 2554) พระราชบัญญัติเนรเทศ ร.ศ.131 (พ.ศ. 2455) ซึ่งให้อำนาจแก่รัฐบาลในการเนรเทศคนต่างด้าวที่เป็นภัยต่อบ้านเมือง และพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2456 เป็นต้น โดยในยุคสมัยรัชกาลที่ 6 ไทยมีมุมมองที่ชัดเจนต่อคนจีนในประเทศว่าเป็นภัยคุกคามที่ต้องจำกัดสิทธิขอบเขต หรือเนรเทศหากจำเป็น ดังรูปที่ 4.4

รูปที่ 4.4 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยหลังยุคความสัมพันธ์ในรัชกาลที่ 4

จากยุคปลายรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 6 จะเห็นได้ว่าชาวจีนใช้นโยบายอำนาจกระด้างผ่านการแก้กฎหมายสัญชาติที่ปลุกระดมชาวจีนในไทยให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และสัญชาติจีน ทำให้จีนเริ่มขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรม และการค้า เช่น การนัดหยุดงานของคนจีน การควบคุมกิจการค้าต่างๆ เป็นต้น ทำให้ชาวจีนมีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือไทยในยุคนั้น ต่อมาในรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระ

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ ได้ทรงเห็นแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการมีพระประสงค์ให้มีการผสมกลมกลืนระหว่างคนไทยและจีนตามธรรมชาติมากกว่าการบีบบังคับด้วยกฎหมายในช่วง พ.ศ. 2458 การแต่งงานระหว่างคนไทยและคนจีนจึงมีมากขึ้น มีการผสมกลมกลืนมากขึ้น ซึ่งช่วยลดความตึงเครียดระหว่างกัน คนไทยเชื้อสายจีนจึงเริ่มเพิ่มมากขึ้นในยุคสมัยนี้ จะเห็นได้ว่าในช่วงนี้ไทยได้ใช้นโยบายอำนาจละมุน (Soft Power) ในการตอบโต้นโยบายอำนาจกระด้างของจีนซึ่งลดการบังคับควบคุมทางกฎหมายแต่ให้อิสระในการดำรงชีวิตที่มากขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกให้กับชาวจีนโพ้นทะเล ความตึงเครียดของคนทั้งสองชาติในประเทศไทยจึงเริ่มลดลง ดังรูปที่ 4.5

รูปที่ 4.5 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยรัชกาลที่ 7 ก่อนไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของไทยจากระบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขใน พ.ศ. 2475 รัฐบาลสาธารณรัฐจีนที่นานกิงได้พยายามติดต่อเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต โดยได้มีการเจรจาหลายครั้งแต่ไม่อาจตกลงกันได้ ด้วยไทยเกรงว่ารัฐบาลจีนอาจแทรกแซงกิจการภายในของไทย โดยอาศัยชาวจีนโพ้นทะเลในไทยซึ่งมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจอยู่ค่อนข้างมากในขณะนั้น ดังนั้นไทยกับสาธารณรัฐจีนจึงมิได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน จนกระทั่งจีนถูกญี่ปุ่นรุกรานใน พ.ศ. 2480 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ความขัดแย้งภายในแผ่นดินใหญ่จีนก็ส่งผลกระทบต่อชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย การต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีการแข่งขันกันขยายอิทธิพลในกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล โดยเฉพาะ

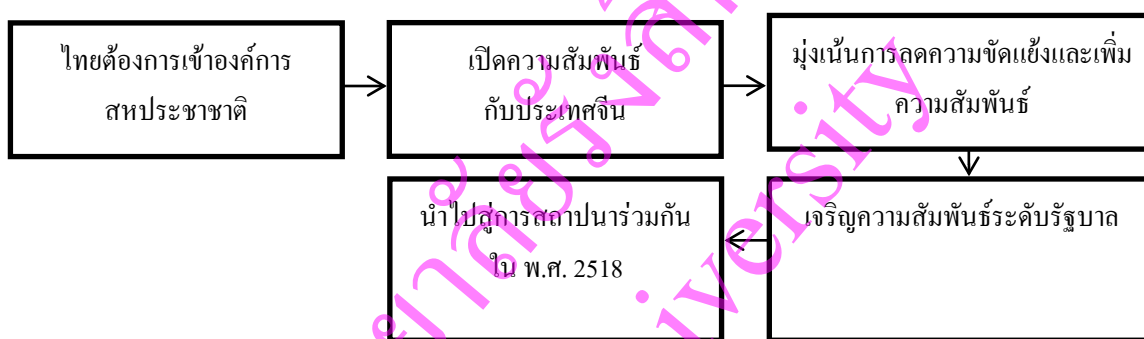
อย่างยิ่งในโรงเรียนที่สอนภาษาจีน ต่อมาเมื่อจีนถูกญี่ปุ่นรุกราน ใน พ.ศ. 2480 จีนโพ้นทะเลในไทย ได้มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อญี่ปุ่นยึดครองประเทศไทยในช่วง สงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2484 จนถึง พ.ศ. 2488 ทำให้ความสัมพันธ์ของ 2 ประเทศเริ่มมี แนวโน้มที่จะกลับมาพัฒนาความสัมพันธ์ใหม่อีกครั้ง ดังรูปที่ 4.6

รูปที่ 4.6 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน หลังไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2)

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2480 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) รัฐบาลไทยและรัฐบาลสาธารณรัฐจีนได้มีการเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เพราะไทยต้องการสมัครเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ซึ่งสาธารณรัฐจีนเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง และอาจใช้สิทธิยับยั้งการเข้าเป็นสมาชิกของไทยได้ รัฐบาลไทยและจีนได้ลงนามใน “สนธิสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐจีน” (Treaty of Amity between The Kingdom of Siam and The Republic of china) สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2489 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ต่อมาเมื่อรัฐบาลสาธารณรัฐจีนต้องพ่ายแพ้แก่พรรคคอมมิวนิสต์จีน จึงต้องอพยพรัฐบาลไปตั้งที่ไต้หวันใน พ.ศ. 2492 รัฐบาลไทยยังคงรับรองและมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลสาธารณรัฐจีนจนถึง พ.ศ. 2517 นับตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุงได้ปกครองแผ่นดินใหญ่จีน และสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2492 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ไทยมีความหวั่นเกรงว่าจีนจะเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์หรือ

ขยายอิทธิพลมาในประเทศไทย เมื่อจีนยึดครองทิเบตและสนับสนุนเกาหลีเหนือทำสงครามในคาบสมุทรเกาหลีใน พ.ศ. 2493 ทำให้ไทยมองจีนว่าจีนต้องการขยายอิทธิพลแบบนโยบายอำนาจกระด้างทำให้ไทยเริ่มให้ความสำคัญกับการเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาและฝักใฝ่ค่ายโลกเสรี เพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ในช่วงหลังของยุคก่อนเข้าสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ปี พ.ศ. 2518 ไทยและจีนเริ่มผ่อนคลายความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันและเริ่มมองเห็นความสำคัญด้านการค้า และวัฒนธรรมที่มีความใกล้ชิดกัน จากการที่ชาวจีนโพ้นทะเลจำนวนมากอาศัยอยู่ในประเทศไทย ทำให้เริ่มมีการเจรจาที่นำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ร่วมกัน ดังรูปที่ 4.7

รูปที่ 4.7 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน หลังภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ พ.ศ. 2518)

4.1.1.2 การพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษายุคหลังความร่วมมือ ปี พ.ศ. 2518 จนถึง ก่อนความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ปี พ.ศ. 2547

ยุคนี้เป็นยุคที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นยุคที่ไทยเปลี่ยนการปกครองมาระยะเวลาหนึ่ง และเริ่มเข้าสู่ความเป็นประเทศสากล ดังนั้นไทยจึงได้มองเห็นความสำคัญของการเจรจาความสัมพันธ์กับจีนที่กำลังมีการเติบโตหลังการเปลี่ยนการปกครองมาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ การพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน จึงเกิดขึ้นทั้งด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา โดยสามารถสรุปและทำการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) ด้านการทูต

ความตกลงของการสถาปนาความสัมพันธ์ร่วมกันในยุค พ.ศ.2518 เป็นต้นมา โดยช่วงแรกมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเรื่องของความมั่นคงของการบริหารกิจการในประเทศของไทย ที่ต้องการ

ไม่ให้รัฐบาลจีนมีการสนับสนุนกลุ่มคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยให้กระทำการที่เป็นภัยและคุกคามอำนาจอันชอบธรรมของรัฐบาลไทย ขณะที่จีนภายหลังการเปลี่ยนระบบการปกครองมีความขัดแย้งเนื่องจากฝ่ายตรงข้ามได้แบ่งแยกการปกครองไปอยู่ได้หวัน ทำให้จีนต้องการผูกมิตรกับประเทศไทยเพื่อไม่ให้ไทยหันไปสนับสนุนได้หวัน ทำให้ทั้งสองประเทศเห็นความสำคัญต่อกันและได้มีการพัฒนาความสัมพันธ์จนกลายเป็นการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปี พ.ศ. 2518 ทั้งนี้การสถาปนาความสัมพันธ์ครั้งนี้ไทยจำเป็นต้องร่วมพัฒนาความสัมพันธ์เนื่องจากการแผ่ขยายอำนาจของลัทธิคอมมิวนิสต์จีนเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเรียกได้ว่าในยุคนี้จีนใช้นโยบายอำนาจกระด้างกดดันให้ไทยเข้าร่วมโต๊ะเจรจาเพื่อป้องกันการรุกรานของคอมมิวนิสต์ ขณะที่จีนมุ่งหวังให้ไทยยอมรับการมีจีนเดียวไม่ไปเข้าฝ่ายได้หวันที่เป็นปรปักษ์ ดังนั้นในยุคเริ่มแรกของการสถาปนาความสัมพันธ์จึงเกิดขึ้นเพราะนโยบายอำนาจกระด้างของจีน

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าด้านการทูตในยุคดังกล่าว (พ.ศ. 2518) มีจุดกำเนิดมาจากการที่รัฐบาลไทยได้รับแรงกดดันของระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์จากประเทศจีนที่สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ทำการโค่นล้มอำนาจรัฐบาล ทำให้รัฐบาลไทยมีความวิตกกังวล และจำเป็นต้องค้นหาแนวทางป้องกัน ซึ่งในสมัยนั้นการป้องกันและโค่นล้มพรรคคอมมิวนิสต์ทำได้ยากเนื่องจากมวลชนหลายกลุ่มได้ให้การสนับสนุนโดยเฉพาะรัฐบาลจีน ทำให้ไทยเร่งพัฒนาและฟื้นฟูความสัมพันธ์กับจีนอีกครั้ง ซึ่งเป็นจังหวะที่จีนกำลังให้ความสำคัญกับการหาพันธมิตรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อขยายอิทธิพลและป้องกันไม่ให้เกิดการสนับสนุนได้หวันที่แยกตัวจากจีน ทำให้ทั้งสองประเทศสามารถกลับมาเจรจาและสถาปนาความสัมพันธ์อีกครั้ง เพื่อให้ไทยยอมรับจีนเป็นประเทศจีนเดียว (หมายความว่าไทยไม่ยอมรับการแยกตัวของได้หวัน) ทำให้จีนเกิดความพอใจและลดบทบาทการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย จึงทำให้ไทยสามารถป้องกันการโค่นล้มอำนาจตามระบอบประชาธิปไตย และไม่เป็นประเทศคอมมิวนิสต์เหมือนประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเห็นได้ว่าไทยเข้าร่วมการเจรจาเพราะได้รับอิทธิพลจากนโยบายอำนาจกระด้างของจีน และไทยก็มุ่งหวังจะใช้นโยบายอำนาจกระด้างของจีนในการปรามการกระทำของพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ซึ่งได้ผลลัพธ์ตามที่ไทยประสงค์ไว้ ดังนั้นความสัมพันธ์ในยุคนี้ด้านการทูตจึงเป็นการนำอำนาจของจีนมาทานอำนาจพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ทำให้รัฐบาลไทยปกครองประเทศได้อย่างราบรื่น

2) ด้านการวัฒนธรรม

เป็นหนึ่งในด้านที่มีการเจริญความสัมพันธ์และการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ยุคสมัยอาณาจักรโบราณของไทย (กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา) การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ชัดเจนที่สุดที่

เป็นประวัติศาสตร์ คือ การที่จีนส่งคณะทูตเข้ามาสอนนวัตกรรมของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาให้กับกรุงสุโขทัย ทำให้เกิดเครื่องชามสังคโลก และกลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยในสมัยนั้น ขณะที่ในยุคหลังการสถาปนา (ก่อนการเปิดเขตเสรีการค้าอาเซียน-จีน) การเจริญความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมยังมีต่อเนื่องในระดับภาคประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการเฉลิมฉลองในเทศกาลสำคัญของชาวจีน ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลแข่งเม็ง เทศกาลกินเจ ด้านการศิลปะการแสดง เช่น การแสดงเชิดสิงโต แสดงจิว การแห่มังกร เป็นต้น และความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศทางด้านวัฒนธรรมเริ่มมีแนวโน้มที่จะมีการเชื่อมความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นมากยิ่งขึ้น เนื่องมาจากการที่สมเด็จพระเพทรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยือนประเทศจีนเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าไทยมีความจริงใจที่จะเจริญความสัมพันธ์และพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่ความร่วมมือในอนาคต ทั้งนี้การเสด็จเยือนของสมเด็จพระเพทรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีการเดินทางไปยังประเทศจีนอย่างต่อเนื่อง เพื่อการศึกษาภาษาจีนและการศิลปะดนตรี ที่มหาวิทยาลัยในกรุงปักกิ่งเป็นเวลา 1 เดือน ในปี พ.ศ. 2544

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าด้านวัฒนธรรมในยุคนี้มีความเปี่ยมของการพัฒนาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการที่ราชวงศ์ของไทยให้ความสำคัญจีน (ขณะที่รัฐบาลไทยมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์กับโลกตะวันตก) ทำให้จีนรับรู้ถึงความจริงใจในท่าทีของประเทศไทย การพัฒนาความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นจำนวนมากในยุคนี้มากกว่าความสัมพันธ์ทางการทูตอื่นๆ (เนื่องจากไทยจำเป็นต้องแสดงให้เห็นจุดยืนให้โลกเสรีเห็นว่าไม่ได้ยอมรับการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ ส่วนด้านการทูตจึงไม่ได้มุ่งเน้นความสัมพันธ์หรือความร่วมมือกับจีน แต่มุ่งเน้นด้านวัฒนธรรม การศึกษา และการค้า) นับได้ว่าจากการที่ราชวงศ์ไทยเสด็จเยือนจีนและเรียนรู้วัฒนธรรมของจีน ทำให้รัฐบาลจีนเห็นถึงการให้เกียรติและการให้ความสำคัญของรัฐบาลจีนต่อมุมมองชาวไทย จึงมุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อประเทศไทยมากกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเจริญความสัมพันธ์ในด้านวัฒนธรรมจึงเด่นชัดในช่วงนี้ ผลจากการเสด็จเยือนจีนถึง 34 ครั้งภายในระยะเวลา 29 ปี และเป็นการเสด็จเยือนที่ครบทุกมณฑลของจีนซึ่งยุคสถาปนาความร่วมมือปี พ.ศ. 2518 ได้นำมาซึ่งการเจริญความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมอย่างแท้จริง โดยกระทรวงศึกษาธิการมีการทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ด้านวัฒนธรรมกับกระทรวงวัฒนธรรมจีนเมื่อปี พ.ศ. 2539 และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมและการศึกษาอย่างจริงจังต่อมาจนปัจจุบัน

3) ด้านการศึกษา

ความสัมพันธ์ด้านการศึกษาในยุคการสถาปนาความสัมพันธ์ปี พ.ศ. 2518 เป็นอีกประเด็นที่มีการเจริญความสัมพันธ์และพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ส่วนหนึ่งราชวงศ์ของไทยได้ให้ความสำคัญกับจีนทั้งด้านวัฒนธรรมและภาษา เนื่องจากไทยในยุคสมัยนี้มีการผสมผสานเชื้อชาติระหว่างกัน คนไทยเชื้อสายจีนมีเพิ่มขึ้นจำนวนมากและได้รับการยอมรับในสังคม ความสัมพันธ์ด้านการศึกษาจึงเด่นชัดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2539 ที่ทำ MOU ร่วมกัน และต่อมากกระทรวงศึกษาธิการจีนได้เคยจัดทำบันทึกความเข้าใจความร่วมมือด้านอุดมศึกษากับทบวงมหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2542 (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2556) ความสัมพันธ์ด้านการศึกษาจึงยกระดับมากขึ้นกว่าการเรียนรู้ภาษาไทยหรือภาษาจีนในยุคนั้น ความร่วมมือทางการศึกษาในยุคนั้นประกอบด้วย

1. กรมพลศึกษาลงนามในความร่วมมือด้านการศึกษาที่พำนักที่กรมวิเทศสัมพันธ์ กระทรวงศึกษาธิการจีน เมื่อปี พ.ศ. 2538
2. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจัดทำข้อตกลงความร่วมมือกับสภาการศึกษามหาลุหนาน ด้านการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้บริหาร การเรียนการสอนภาษาจีน งานวิจัย และความร่วมมือกับศูนย์วิจัยเนื้อสัตว์ของจีน
3. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศปักกิ่ง ในการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเอกภาษาจีน การฝึกอบรมครู วิชาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีน
4. สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษามีข้อตกลงความร่วมมือด้านการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กับสถาบันการศึกษาปักกิ่ง (Beijing Institute of Education/BIE) และความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยยูนนาน ด้านการแลกเปลี่ยนผู้บริหารการศึกษา การแลกเปลี่ยนผลงานการวิจัยทางการศึกษา การแลกเปลี่ยนบุคลากร
5. กรมวิชาการลงนามในแผนการปฏิบัติ ความร่วมมือด้านการสอนภาษาจีนกับกรมความร่วมมือและแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจีน เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2545
6. สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จัดทำข้อตกลงความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาจีนและการแลกเปลี่ยนบุคลากรและนักศึกษา กับมหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่งเมื่อปี พ.ศ. 2539 และข้อตกลงความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนบุคลากรและนักศึกษา กับมหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี เมื่อปี พ.ศ. 2543
7. สถาบันราชภัฏลำปางจัดทำข้อตกลงความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอล เพื่อจัดตั้งศูนย์จีนศึกษาที่สถาบันราชภัฏลำปาง เมื่อปี พ.ศ. 2544

8. สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ลำปาง และสวนสุนันทามีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยยูนนาน เพื่อจัดตั้งศูนย์ไทยศึกษาที่มหาวิทยาลัยยูนนาน

9. สถาบันราชภัฏธนบุรีมีข้อตกลงความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยคุนหมิงด้านการแลกเปลี่ยน อาจารย์สอนภาษาไทยและภาษาจีน

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ด้านการศึกษาของทั้งสองประเทศมีมากกว่าการศึกษาด้านภาษาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ได้ขยายไปสู่ความร่วมมือของการจัดทำหลักสูตรร่วมกัน การแลกเปลี่ยนบุคลากรด้านการศึกษา นักเรียน เป็นต้น ทำให้การศึกษาของทั้งสองชาติได้มีโอกาสหลอมรวม และถ่ายทอดการศึกษาระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นความสัมพันธ์หลักที่สำคัญที่มีการพัฒนาร่วมกันตลอดมาหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกันนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าในยุคสถาปนาความสัมพันธ์ซึ่งแม้จะเริ่มต้นจากนโยบาย อำนาจกระด้าง (Hard Power) ของจีน แต่ในนโยบายนี้มีการลดระดับลงเรื่อยๆ นับจากปี พ.ศ. 2518 ที่สถาปนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ซึ่งจีนได้เห็นถึงความจริงใจของไทยที่พัฒนาความสัมพันธ์ทั้งในระดับรัฐบาล รวมทั้งระดับราชวงศ์ของไทยที่ดีต่อประสานงานกับรัฐบาลจีนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมและการศึกษาของทั้งสองประเทศ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมของทั้งสองชาติ ทำให้ความสัมพันธ์ในยุคที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดด และมีความโดดเด่นในความสัมพันธ์มากกว่าอดีต ทำให้ไทยกลายเป็นสมาชิกของจีน ที่จีนให้ความสัมพันธ์ในระดับที่เท่าเทียมกัน

4.1.1.3 การพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษายุค หลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ปี พ.ศ. 2547 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

กลุ่มประเทศอาเซียนได้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการค้า การลงทุน การบริการ และการร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ และได้ลงนามความตกลงในปี พ.ศ. 2547 เพื่อมุ่งหวังการลดข้อกีดกันทางการค้าในเรื่องของภาษีระหว่างกัน ซึ่งอาเซียนมองเห็นความสำคัญของตลาดจีนที่มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัน ประเด็นการพัฒนาในยุคนี้ระหว่างไทยและจีนจะมุ่งเน้นด้านการค้าที่มากขึ้นและชัดเจนกว่าอดีต เนื่องจากตลาดของทั้งสองประเทศเติบโตขึ้นอย่างมากและมีสินค้าที่เป็นความต้องการซึ่งกันและกัน แต่ทั้งนี้ทั้งสองประเทศก็ไม่ได้ลืมการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการพัฒนาความสัมพันธ์ดังนี้

1) ด้านการทูต

ภายหลังความร่วมมือเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน จะพบว่านอกเหนือจากการเพิ่มระดับความสัมพันธ์หรือข้อตกลงทางเศรษฐกิจ ยกตัวอย่างเช่น ปี พ.ศ. 2548 นายกรัฐมนตรีของไทย (พ.ท.ต.ดร. ทักษิณ ชินวัตร) ได้เดินทางไปเยือนจีนเพื่อเจริญความสัมพันธ์ และ ปี พ.ศ. 2549 ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากการทำรัฐประหาร แต่ความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศยังคงมีความใกล้ชิดกัน โดยนายกรัฐมนตรีที่มาจากการทำรัฐประหารพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้เดินทางไปเยือนจีนเพื่อแสดงถึงความมั่นคงของความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ถึงแม้ว่าจะเป็นรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง แต่ก็พร้อมสานสัมพันธ์กับจีนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้เดินทางไปเยือนจีน สองครั้งในปี พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2550 ขณะที่ปี พ.ศ. 2551 นายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวช และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายนพดล ปัทมะ ได้มีการเดินทางไปเยือนจีนเมื่อได้รับการดำรงตำแหน่งดังกล่าวในปี พ.ศ. 2551 ทั้งนี้การเดินทางในระดับผู้นำรัฐบาลของไทยเป็นไปเพื่อการกระชับความสัมพันธ์ทางการทูต การเจรจาในด้านความสัมพันธ์ต่างๆ เพื่อสร้างความใกล้ชิดของทั้งสองประเทศในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลในปี พ.ศ. 2552 จากขว้ออำนาจของพรรคเพื่อไทย (ในปัจจุบัน) มาอีกขว้ออำนาจ (พรรคประชาธิปัตย์) ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศไม่ได้มีการลดระดับความสัมพันธ์ลงแต่อย่างใด นายกรัฐมนตรีของไทยในสมัยนั้น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้เดินทางไปเยือนจีนเพื่อกระชับความสัมพันธ์และสร้างความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ (ในปี พ.ศ. 2552 เศรษฐกิจโลกมีการถดถอยจากปัญหาทางการเงินของสหรัฐอเมริกาและยุโรป) รวมทั้งส่งเสริมสินค้าไทย สินค้าเกษตร ผลไม้และสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการลงทุนของภาคเอกชนจีนในประเทศไทย และในปี พ.ศ. 2553 นายกรัฐมนตรีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีการเดินทางไปเยือนจีน 2 ครั้งเพื่อเป็นประธานในงานวันชาติประจำสภาไทยในงาน Shanghai World EXPO และเข้าร่วมพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ที่นครกว่างโจว โดยได้หารือในกับนายกรัฐมนตรี นายเหวิน เจียเป่า นายกรัฐมนตรีจีน ในการกระชับความสัมพันธ์และหารือทางด้านเศรษฐกิจ ในขณะที่ปี พ.ศ. 2554 การเดินทางกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมีการหารือด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในการพัฒนาด้านการก่อสร้างรถไฟความเร็วสูงสายเอเชียที่จะขยายเส้นทางจากหนองคายไปยังด่านปาดังเบซาร์ ประเทศมาเลเซีย โดยรองนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นผู้รับผิดชอบและเดินทางไปยังจีน นอกจากนี้ในระดับกระทรวง (กระทรวงวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ) มีการกระชับความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม และหารือการท่องเที่ยววัฒนธรรมในประเทศไทย ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2555 นายกรัฐมนตรีของประเทศจีน เหวิน เจียเป่า เดินทางเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ตามคำเชิญในฐานะแขกของรัฐบาล การเดินทางครั้งนี้ได้เดินทางไปเพื่อกระชับความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมของ

ทั้งสองประเทศ โดยนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้เข้าร่วมพิธีเปิดป้ายศูนย์วัฒนธรรมไทยอย่างเป็นทางการ ซึ่งถือเป็นศูนย์วัฒนธรรมจีนแห่งแรกในอาเซียน

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าด้านการทูตของทั้งสองประเทศมีการกระชับความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าในช่วงเวลาไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญแต่ก็ยังคงแสดงสถานะของการเป็นประเทศที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์กับจีนอย่างชัดเจน โดยเป็นการกระชับความสัมพันธ์ที่มีการหารือทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา

2) ด้านวัฒนธรรม

จากความร่วมมือข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมของไทย-จีน ยังมีการสานต่ออย่างต่อเนื่องทั้งในระดับผู้นำรัฐบาลที่มีการเยือนกันและกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหารือประเด็นทางวัฒนธรรม เช่น การตั้งศูนย์วัฒนธรรมจีนในประเทศไทย เป็นต้น ทั้งนี้ยังพบว่าในระดับกระทรวงมีการหารือด้านวัฒนธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ ด้านวัฒนธรรมจึงเป็นประเด็นหนึ่งในข้อตกลง 11 เสาหลักของอาเซียนที่ไทยได้สนับสนุนในการใช้ประโยชน์จากกรอบความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน และยินดีต่อการเปิด “ศูนย์อาเซียน-จีน” ณ กรุงปักกิ่งอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2554 โดยเป็นความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน และการศึกษา แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน ตลอดจนเป็นศูนย์บริการข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียน-จีน ซึ่งไทยเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการจัดตั้งศูนย์อาเซียน-จีน ณ กรุงปักกิ่ง โดยไทยเป็นประเทศแรกที่ส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติหน้าที่ที่ศูนย์อาเซียน-จีน (ASEAN - China Center) ในตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ (Director of Information and Public Relations Unit) แสดงให้เห็นว่าไทยและจีนมีความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน

จะเห็นได้ว่าการเปิดศูนย์อาเซียน-จีน โดยไทยให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะด้านบุคลากรที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ แสดงให้เห็นว่าไทยมีความใกล้ชิดด้านความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับจีน และพร้อมเป็นผู้เชื่อมความสัมพันธ์ของจีนต่อประเทศต่างๆ ในอาเซียน ซึ่งในบางประเทศจีนยังไม่สามารถเข้าถึงในรูปแบบอำนาจละมุนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากอดีตจีนเคยใช้นโยบายอำนาจกระด้างกดดันประเทศเหล่านั้นอย่างหนัก

3) ด้านการศึกษา

การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญไทยกับจีนจึงได้พยายามพัฒนาด้านการศึกษา มาตั้งแต่ครั้งอดีต โดยเริ่มแรกด้วยการพัฒนาความร่วมมือด้านการให้การศึกษาภาษาจีนแก่คนไทย และการศึกษาภาษาไทยให้กับคนจีนโพ้นทะเล ซึ่งความสัมพันธ์ด้านการศึกษาในระยะเริ่มแรกเริ่มจากระดับ

ประชาชน ที่มีการสอนภาษาให้กันและกัน ผ่านการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ต่อมาเมื่อมีกฎหมาย สัญชาติของจีนเกิดขึ้นในยุคสมัยกรุงรัตน โกสินทร์ทำให้ชาวจีนเริ่มมีการเปิดเป็น โรงเรียนหรือ สถาบันด้านการศึกษาภาษาจีนขึ้น เนื่องจากในช่วงนั้นชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยในประเทศไทยเกิด ความรักชาติและหวงแหนในวัฒนธรรมจีนซึ่งเป็นผลจากกฎหมายสัญชาติของจีน ทำให้ประชาชน ชาวจีนโพ้นทะเลในไทยเริ่มสร้างระบบหรือวิธีการที่จะทำให้พวกเขายังคงความเป็นจีน การศึกษาจึง เป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญและมองว่าเป็นการเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมจีนได้โดยง่าย หลังจากนั้นทำให้เกิดโรงเรียนสอนภาษาจีนเพิ่มขึ้น และยังปัจจุบันที่เศรษฐกิจจีนมีอิทธิพลต่อโลก การค้าขายของจีน การเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเพิ่มขึ้น จึงทำให้โรงเรียนสอนภาษาจีนมีมากขึ้น ในประเทศไทย สำหรับความร่วมมือในระดับรัฐบาลเริ่มเด่นชัดในยุคนี้ โดยโครงการที่สำคัญด้าน การศึกษา ยกตัวอย่างเช่น โครงการแลกเปลี่ยนเยาวชน ไทย-จีน ที่มีการส่งนักเรียนแลกเปลี่ยน ระหว่างกันกว่า 80 คนในปี พ.ศ. 2549 โครงการพัฒนาการสอนภาษาจีนที่มีการยกแผนร่างด้านการ สอนภาษาจีนครั้งใหม่เพื่อให้เกิดมาตรฐาน โครงการร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์ การสัมมนา วิชาการ เป็นต้น จะพบว่าหลังความตกลงอาเซียน-จีน จีนได้มุ่งเน้นด้านการศึกษาอย่างมาก แสดงให้ เห็นว่าจีนได้ใช้นโยบายอำนาจละมุนผ่านด้านการศึกษาโดยให้ความช่วยเหลือในการพัฒนา การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีน หรือด้านวิชาการอื่นๆ ที่สามารถดำเนินการร่วมกันได้ โดยมุ่งหวัง ที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมและการยอมรับจีนผ่านการศึกษาในโครงการต่างๆ ซึ่งพัฒนาการด้านความ ร่วมมือของการศึกษาระหว่างไทยจีน เกิดขึ้นอย่างชัดเจนแบบมีแบบแผนและนโยบายร่วมกันอย่าง มากที่สุดในยุคนี้ ซึ่งสามารถพบเห็นได้เป็นรูปธรรม

จากผลการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปนั้นจะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมี ทั้งช่วงของการพัฒนา การหยุดการพัฒนาความสัมพันธ์ และการกลับมาฟื้นฟู ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สรุปความสัมพันธ์และการพัฒนาการของความสัมพันธ์ไทย - จีน

ประเด็น ความสัมพันธ์	ก่อน ปี พ.ศ. 2518				ก่อนและ สถาปนา ความสัมพันธ์ ปี พ.ศ. 2518	หลังความตก ลงเขตการค้า เสรีอาเซียน - จีน ปี พ.ศ.2547
	กรุงสุโขทัย	กรุงศรีอยุธยา	กรุง รัตนโกสินทร์ ตอนต้น	การ เปลี่ยนแปลง การ ปกครอง ปี พ.ศ. 2475		
ด้านการ ทูต	จีนใช้ อำนาจ กระด้าง (Hard Power) ด้าน กำลังความ แข็งเกร่ง ทางทหาร กดดันให้ ต้องส่ง เครื่องราช บรรณาการ	มีมิตรไมตรี จิตต่อกัน เชื่อม ความสัมพันธ์ ระหว่าง ราชวงศ์	จีนเชื่อม อำนาจ ความสัมพันธ์ เริ่มเสื่อมคลาย จนกลายเป็นผู้ การยุติ ความสัมพันธ์	ไทยเกรง กลัวอิทธิพล การ แทรกแซง กิจการ ภายในจาก จีน โดย พยายาม จำกัดสิทธิ ก่อนที่จะ เปลี่ยน นโยบายมา เป็นการ ผสมผสาน วัฒนธรรม	อำนาจ อิทธิพลทาง การทหาร และลัทธิ คอมมิวนิสต์ ของจีนทำให้ ไทยต้องเริ่ม เจรจา ความสัมพันธ์ เพื่อป้องกัน การขยาย อิทธิพล ก่อนที่อำนาจ อิทธิพลจะ เริ่มลดลงหลัง การสถาปนา ความสัมพันธ์ เพื่อหวังให้ ไทยเป็นมหา มิตร	จีนยอมรับ บทบาทไทย และมุ่งเน้น การ สนับสนุน ไทยในทุกๆ ด้านเพื่อให้ เป็นสะพาน เชื่อมกับ อาเซียน และ มุ่งสร้าง ความสัมพันธ์ ของไทยให้ แข็งเกร่ง

ตารางที่ 4.1 สรุปความสัมพันธ์และการพัฒนาการของความสัมพันธ์ไทย - จีน (ต่อ)

ประเด็น ความสัมพันธ์	ก่อน 2518				ก่อนและ สถาปนา ความสัมพันธ์ 2518	หลังความ ตกลงเขต การค้าเสรี อาเซียน - จีน ปี พ.ศ.2547
	กรุงสุโขทัย	กรุงศรี อยุธยา	กรุง รัตนโกสินท ร์ตอนต้น	การ เปลี่ยนแปลง การ ปกครอง 2475		
ด้าน วัฒนธรรม	ได้รับ วัฒนธรรม การปั้น เครื่องปั้น ดินเผาทำให้ เกิดเครื่อง ชาม สังก โลกจากจีน	การย้าย ถิ่นฐานทำ ให้ วัฒนธรรม มจีนเข้า มาในยุคนี้ เป็น จำนวน มาก เช่น ธรรม นิยม ปฏิบัติ วัฒนธรร มทาง ภาษา	ไทยรับ วัฒนธรรม ตะวันตก ปฏิเสชการ เดินทาง สร้าง ความสัมพันธ์ ช้กับจีน	จีนมีการ คุกคาม ทางด้าน วัฒนธรรม พยายามให้ คนจีนไป ทะเลียด ครองและ คงไว้ซึ่ง ความเป็น จีนในไทย	ราชวงศ์ของ ไทยมีการ เรียนรู้ด้าน วัฒนธรรม จีนอย่าง ลึกซึ้งจน พัฒนา ความสัมพันธ์ ช้ด้านนี้อย่าง แนบแน่น	สมเด็จพระ เทพฯ ได้ทรงสร้าง ความสัมพันธ์ ช้ด้าน วัฒนธรรม อย่าง ต่อเนื่อง และสร้าง ความ ร่วมมือจน เกิดการ พัฒนาศูนย์ วัฒนธรรม จีนในไทย

ตารางที่ 4.1 สรุปความสัมพันธ์และการพัฒนาการของความสัมพันธ์ไทย - จีน (ต่อ)

ประเด็น ความสัมพันธ์	ก่อน 2518				ก่อนและ สถาปนา ความสัมพันธ์ 2518	หลังความ ตกลงเขต การค้าเสรี อาเซียน - จีน ปี พ.ศ.2547
	กรุงสุโขทัย	กรุงศรี อยุธยา	กรุง รัตนโกสินท ร์ตอนต้น	การ เปลี่ยนแปลง การ ปกครอง 2475		
ด้าน การศึกษา	มีการ แลกเปลี่ยน ทางภาษาใน การค้าขาย	มีการ แลกเปลี่ยน นทาง ภาษาใน ระดับ ประชาชน	มีการ แลกเปลี่ยน ทางภาษาใน ระดับ ประชาชน	ด้าน การศึกษามี การเพิ่มขึ้น ในด้าน ภาษาและ การเรียนรู้ วัฒนธรรม ตาม นโยบาย กฎหมาย สัญชาติ ของจีน	ด้าน การศึกษา เริ่มมีแนว ทางการ พัฒนา ร่วมกันโดย มุ่งเน้นไปที่ การเรียนรู้ ภาษาและ วัฒนธรรม จีนเป็น ลำดับแรก	เป็นยุคทอง ของ การศึกษา ระหว่างสอง ประเทศ เกิด โครงการ สนับสนุน ทางวิชาการ จำนวนมาก

จากตารางที่ 4.1 พบว่าการพัฒนาความสัมพันธ์ของไทย-จีนมีประวัติมายาวนานตั้งแต่ยุคของอาณาจักรโบราณของไทย และมีบางช่วงที่จีนฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ขณะที่ไทยฝักใฝ่โลกเสรี ทำให้ระบอบการปกครองแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งสองประเทศจึงไม่ได้เจริญความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในยุคนั้นเนื่องจากบทบาทของรัฐบาลไม่ตรงกัน แต่เนื่องด้วยอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์จากจีนคุกคามประเทศในอาเซียนรวมทั้งไทย ทำให้ไทยต้องเปิดการเจรจากับจีนอีกครั้งเพื่อสร้างความสัมพันธ์และขอความร่วมมือเงินในการยุติบทบาทการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในไทย ส่งผลให้ไทยสามารถปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ได้อย่างหมดสิ้นและไม่ต้องเผชิญชะตากรรมการปฏิวัติที่รุนแรงเฉกเช่น กัมพูชา เวียดนาม ลาว และพม่า เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ด้วยความสัมพันธ์อันดีต่อกันมาอย่างยาวนานนับแต่อดีตที่ได้มีการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ทั้งสองประเทศสามารถพัฒนาความสัมพันธ์มาจนถึงปัจจุบัน

4.1.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในปัจจุบัน

สำหรับการวิเคราะห์ในหัวข้อวัตถุประสงค์นี้จะพิจารณาถึงนโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านการทูต

ปัจจุบันจีนได้ใช้นโยบายอำนาจละมุนด้านการทูตต่อไทย โดยเริ่มต้นจากการที่ให้ความสัมพันธ์ต่อการทูตไทยอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะเห็นได้ว่าอำนาจละมุนของจีนที่มีต่อไทยจะมีให้พบเห็นตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิงกับราชวงศ์แห่งอาณาจักรอยุธยาของไทย จากเรื่องราวขบถการของไทยที่ส่งไปยังจีนนั้นไม่ถือเป็นเรื่องราวขบถการแต่เป็นการแสดงมิตรไมตรีจิตต่อกัน ขณะที่พระราชสาสน์ของกษัตริย์จีนตอบกลับมาในทิศทางที่สอดคล้องกันถึงความเป็นมหามิตรในระดับที่เทียบเท่ากันพร้อมทั้งส่งของขวัญมูลค่าจำนวนมากกลับมายังอาณาจักรอยุธยา แต่ความสัมพันธ์หรืออำนาจละมุนนี้ก็อยู่ได้ไม่นาน เมื่อราชวงศ์จีนล่มสลายรัฐบาลจีนที่ขึ้นมาปกครองตามด้วยรัฐบาลภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ทำให้จีนมีความแข็งกร้าวมากยิ่งขึ้นและใช้อำนาจกระด้างกดดันไทยในรูปแบบต่างๆ เช่น การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ไทยต้องเปิดการเจรจากับความสัมพันธ์กับจีน ตามที่จีนต้องการเนื่องจากจีนต้องการให้ไทยยอมรับจีนเป็นจีนเดียวเพื่อป้องกันการไปเข้าร่วมและพัฒนาความสัมพันธ์กับไต้หวัน แต่หลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์ปี พ.ศ. 2518 รูปแบบการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยเริ่มลดลงกลายเป็น

อำนาจละมุน โดยมุ่งเน้นการให้ความสัมพันธ์ไทยในระดับที่เท่าเทียม และเป็นมหามิตรที่สำคัญของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอดีตไทยมีภาพลักษณ์ที่เป็นรองต่อจีนในด้านการทูต เช่น การที่ไทยกลับมาเปิดความสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ปี พ.ศ. 2518 ร่วมกันก็เพราะได้รับแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงของจีน และการคุกคามของชาวจีนโพ้นทะเล แต่ภายหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทุกอย่างก็เปลี่ยนไปความขัดแย้งกลายเป็นความเป็นมิตรที่เข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนหนึ่งเกิดจากวิสัยทัศน์ของผู้นำประเทศในยุคนั้น โดยไทยและจีนได้แถลงการณ์ร่วมกันโดยนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้กล่าวกับ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในหลายสิบศตวรรษที่ผ่านมา “ประเทศของเราทั้งสองมีการไปมาหาสู่กันอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะติดต่อทางทะเลก็สะดวกมาก พุดไปแล้วก็ไม่ต่างอะไรกับเป็นญาติกัน”

ดังนั้นจึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในปัจจุบันที่ส่งผลต่อนโยบายทางการทูตระหว่างสองประเทศที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับจากปี พ.ศ. 2518 มีการเดินทางไปมาระหว่างสองรัฐบาล รวมทั้งราชวงศ์ของไทยได้เสด็จเดินทางสู่ประเทศจีนอย่างต่อเนื่องเพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางการทูต การหารือด่านต่างๆ จนส่งผลให้เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม การศึกษา และการค้าอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันจีนและไทยมีความสัมพันธ์ที่ดีทางการทูตถึงกัน ไม่มีการแทรกแซงกิจการภายในระหว่างกัน ทั้งนี้เมื่อประเทศในกลุ่มอาเซียนเกิดข้อพิพาทและความขัดแย้งจะพบว่าจีนไม่มีการเข้าแทรกแซงกิจการภายในแต่พร้อมให้ความร่วมมือในฐานะประเทศที่เป็นกลางและสนับสนุนการสร้างสันติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ทางการทูตที่แนบแน่นทำให้เกิดพิธีลงนามความตกลงระหว่างไทย-จีน 6 ฉบับ ได้แก่ หนังสือรับรองความช่วยเหลือออกทุกข์ บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทย-จีน สนธิสัญญาว่าด้วยการโอนตัวผู้ต้องหาตามคำพิพากษา แผนปฏิบัติการว่าด้วยความร่วมมือด้านวัฒนธรรม ระหว่างปี พ.ศ. 2554-พ.ศ. 2556 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทางทะเล และความตกลงว่าด้วยการแลกเปลี่ยนเงินตราแบบทวิภาคีระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยกับธนาคารกลางจีน ซึ่งจะเห็นได้ว่านโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยเป็นไปด้วยสันติและมิตรไมตรีจิต และสร้างข้อตกลงที่เป็นธรรมร่วมกันในการบริหารกิจการการต่างประเทศ

2) ด้านวัฒนธรรม

การใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย มีความชัดเจนที่สุดประเด็นหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน และสมเด็จพระเทพฯ ได้ให้ความสนใจในวัฒนธรรมจีนโดยเสด็จเยือนจีนครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2524 เพื่อยกระดับความสัมพันธ์จากรัฐบาลกับรัฐบาล เป็นรัฐบาลจีนกับราชวงศ์ไทยแสดงความจริงใจในการสร้างความสัมพันธ์ของไทยที่มีต่อจีน โดยท่านได้

มีการเรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมจีน เช่น การศิลปะ การดนตรี และภาษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้รัฐบาลจีนมองเห็นมิตรไมตรีจิตจากราชวงศ์ของไทยที่พร้อมเปิดรับวัฒนธรรมจีน เป็นผลให้จีนได้สานต่อความสัมพันธ์นี้โดยกราบทูลเชิญสมเด็จพระเทพฯ เข้าร่วมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องและกราบทูลเชิญให้ประทับ ณ กรุงปักกิ่งเพื่อทำการศึกษาวรรณกรรมและภาษาของจีนเป็นเวลาหนึ่งเดือนเต็ม แสดงให้เห็นว่าจีนได้พยายามใช้นโยบายอำนาจละมุนโดยการสนับสนุนด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านทางความสัมพันธ์กับราชวงศ์ไทย และนำไปสู่การมอบโอกาสให้เยาวชน และบุคลากรชาวไทยได้มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมในประเทศจีนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ทั้งนี้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมต่อกัน จีนจึงได้ร่วมมือกับไทยในการเปิดศูนย์วัฒนธรรมจีนที่ประเทศไทยเพื่อให้เกิดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้วัฒนธรรมจีนในประเทศไทยและอาเซียน นอกจากนี้ประเด็นนโยบายอำนาจละมุนของจีนในด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่น และเป็นที่น่าสนใจของคนไทยคือการที่จีนทูลเกล้าขอถวายรางวัลสมเด็จพระเทพฯ 10 มิตรต่างชาติที่ดีที่สุดในโลกของจีน ซึ่งเกิดจากการที่พระองค์ท่านได้มีการเรียนรู้และศึกษาวรรณกรรมจีนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้สืบจากการสถาปนาความสัมพันธ์มาจนถึงปัจจุบันนโยบายอำนาจละมุนของจีนด้านวัฒนธรรมได้มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เช่น การจัดตั้งโครงการต่างๆ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้วัฒนธรรมที่ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในประเทศไทยเพื่อเป็นศูนย์กลางส่งเสริมวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมจีนในไทย ที่ประกอบไปด้วย ห้องประชุมเอกประสงค์ โรงละคร จำนวน 400 ที่นั่ง สำหรับจัดการแสดงนาฏศิลป์ ดนตรี ละคร การประชุมสัมมนา ห้องจัดแสดงนิทรรศการ มีขนาดพื้นที่ 300-400 ตารางเมตร ห้องสมุด และห้องเรียน ซึ่งจะมีการเรียนการสอนในด้านต่างๆ อาทิ ภาษาจีน ดนตรีพื้นเมืองจีน การขับร้องเพลงพื้นเมืองจีน นาฏศิลป์จีน มวยจีน และศิลปะการชงน้ำชาจีน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจีนพยายามเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองเพื่อให้สังคมไทยเกิดการเรียนรู้และยอมรับความเป็นจีนในยุคอดีตและปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นต่อกันจนนำไปสู่ความร่วมมือระดับชาติทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

3) ด้านการศึกษา

สำหรับความสัมพันธ์ด้านการศึกษา จีนในอดีตอาจเกิดขึ้นจากอำนาจกระด้างจากกฎหมายสัญชาติของจีนที่ทำให้เกิดการเปิดโรงเรียนสอนภาษาจีนในประเทศไทย เพื่อปลุกระดมความเป็นชนเชื้อชาติจีนของชาวจีนโพ้นทะเล และลูกหลานชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยในยุคอดีต แต่หลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์จีนเลิกการสนับสนุนการถือสองสัญชาติ ทำให้ความขัดแย้งในเรื่องนี้ลดลง และจีนได้เริ่มพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการศึกษากับไทยอย่างต่อเนื่อง และเป็นความร่วมมือในระยะยาว โดยเฉพาะด้านการศึกษาภาษาจีน เช่น การฝึกอบรมภาษาจีนให้แก่ครูไทย โดย

กระทรวงศึกษาธิการจีนจัดหลักสูตรฝึกอบรมภาษาจีนให้แก่ครูไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2553) จนถึงปัจจุบันได้มีการอบรมไปแล้วกว่า 1,827 คน ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายอำนาจละมุนที่สนับสนุนให้เกิดการศึกษาภาษาจีนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาครูไทย นอกจากนี้ยังมีการมอบสื่อการเรียนการสอนแบบให้เปล่าอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งครูชาวจีนเข้ามาสนับสนุนด้านการศึกษาในเมืองไทย โดยเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบันมีครูชาวจีนอยู่ในประเทศไทยกว่า 1,200 คน นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนบุคลากรและนักเรียนระหว่างกันเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนการสนับสนุนการยกย่องหลักสูตรการศึกษาาร่วมกัน

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าด้านการศึกษาจีนได้ใช้นโยบายอำนาจละมุนอย่างเต็มรูปแบบในการที่จะสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ภาษาจีนต่อคนไทย ทั้งการสนับสนุนพัฒนาครูไทยให้ไปศึกษาต่อในประเทศจีนเพื่อให้ได้รับการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามมาตรฐานของการศึกษาภาษาจีน และเชิงวิชาการในศาสตร์ต่างๆ พร้อมทั้งสนับสนุนครูชาวจีนให้เดินทางมาสอนหนังสือในประเทศไทยเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและพัฒนาการทางด้านการศึกษา ซึ่งโครงการที่กล่าวไว้ยังอยู่ในช่วงของการดำเนินการอยู่ซึ่งหมายความว่าโครงการยังไม่จบสิ้น ดังนั้นจึงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและระยะยาว

ตารางที่ 4.2 สรุปนโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในปัจจุบัน

ประเด็น	นโยบาย
ด้านการทูต	มุ่งเน้นการให้ความสำคัญในความสัมพันธ์ในระดับที่เท่าเทียมกัน และเป็นมหามิตร โดยไม่แทรกแซงกิจการภายใน
ด้านวัฒนธรรม	พัฒนาความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม ภาษา ศิลปะ ดนตรี และประเพณี ทั้งในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล และรัฐบาลจีนต่อราชวงศ์ไทย
ด้านการศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้การสนับสนุนอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2. สนับสนุนการพัฒนาครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทย ทั้งด้านภาษาและวิชาการ 3. ให้การช่วยเหลือด้านบุคลากรครูชาวจีนเพื่อเดินทางมายังประเทศไทย ในการเป็นส่วนหนึ่งของการสอนภาษาจีน 4. เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการระหว่างกัน 5. ยกย่องหลักสูตรการศึกษาาร่วมกันระหว่างไทยและจีน

4.1.3 เพื่อศึกษาผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาว่ามีต่อการเสริมสร้างหรือเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบัน และอนาคต มากน้อยเพียงใด

4.1.3.1 การวิเคราะห์ผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา

สำหรับประเด็นนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบาย

อำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ซึ่งจะทำการประเมินว่าเป็น การเสริมสร้างความสัมพันธ์หรืออุปสรรคระหว่างไทย-จีน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยมี รายละเอียดดังนี้

1) ด้านการทูต

สำหรับผลของการใช้นโยบายอำนาจละมุนด้านการทูตของจีนที่มีการมุ่งเน้นการให้เกิด ความสัมพันธ์ในระดับที่เท่าเทียมกันในสถานะที่เปรียบเสมือนมิตรแท้หรือมหามิตรของจีน และไม่มี การแทรกแซงกิจการภายในของไทย นับตั้งแต่ลดบทบาทการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ใน ประเทศไทยในช่วงยุคการสถาปนาความสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 การที่ประเทศจีนได้ให้ความสัมพันธ์ ทางการทูตกับไทยและมีการเดินทางติดต่อสร้างความสัมพันธ์ทั้งในระดับผู้นำรัฐบาล กระทรวง รวมถึงการให้เกียรติราชวงศ์ไทยในการสร้างความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความ จริงใจและการยกระดับความสัมพันธ์ขึ้นมาในระดับที่ทัดเทียม ซึ่งการที่จีนให้ความสำคัญต่อ ความสัมพันธ์กับไทยอย่างโดดเด่นมากกว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน ทำให้ไทยได้รับโอกาสและ ผลประโยชน์ที่น่าสนใจจากความสัมพันธ์นี้ เพราะไทยจะสามารถเชื่อมโยงทางการค้าและการ ลงทุนกับจีนได้อย่างสอดคล้องทำให้ทั้งสองประเทศเกิดการค้าขายในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งผล การศึกษาของผู้วิจัยพบว่าประโยชน์ด้านการทูตนี้ทำให้ปัจจุบันจีนเป็นตลาดส่งออกผลไม้อันดับ หนึ่งของประเทศไทย ซึ่งไทยมีส่วนแบ่งตลาดเป็น 1 ใน 4 ของตลาดผลไม้ในประเทศจีน (กรม ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2556) ผลประโยชน์จากการที่จีนยกย่องให้ไทยเป็นมหามิตรที่ ทัดเทียมยังส่งผลให้จีนสนับสนุนด้านต่างๆ ต่อประเทศไทยทั้งด้านวัฒนธรรมและการศึกษา (ผู้วิจัย จะกล่าวในหัวข้อถัดไป) รวมถึงการให้ไทยเป็นผู้เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ ใน อาเซียนโดยไทยได้เสนอให้จัดตั้งศูนย์อาเซียนในจีนพร้อมส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ทำให้เกิด

การติดต่อสื่อสารระหว่างอาเซียนและจีนมากยิ่งขึ้น ซึ่งการที่ไทยได้รับบทบาทนี้ทำให้จีนมองเห็นคุณค่าของไทยมากยิ่งขึ้น

สำหรับอนาคตนั้นผู้วิจัยมองว่าบทบาทของไทยต่อจีนจะยิ่งทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเพราะไทยจะเป็นผู้เชื่อมโยงจีนและลดภาพลักษณ์ความขัดแย้งของจีนกับประเทศต่างๆ ในอาเซียนที่เคยเกิดขึ้นเมื่อสมัยอดีต ซึ่งจะทำให้โครงการต่างๆ ที่จีนจะมีต่ออาเซียนมีแนวโน้มหรือความเป็นไปได้ที่ไทยจะได้รับโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการสานสัมพันธ์ระยะยาวกับอาเซียนและสนับสนุนให้จีนเจริญความสัมพันธ์และบทบาทได้อย่างเหมาะสม เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูงที่จีนดำเนินการให้ลาวและเชื่อมต่อเข้ามายังประเทศไทย ปัจจุบันมีความเป็นไปได้ที่จะขยายจากจังหวัดหนองคายไปยังประเทศมาเลเซีย

2) ด้านวัฒนธรรม

สำหรับด้านวัฒนธรรมในอดีตจีนได้ใช้อำนาจกระด้างในการออกกฎหมายสัญชาติเพื่อปลูกระดมความรักชาติและหวงแหนในวัฒนธรรมจีนในกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล ทำให้ชาวจีนในประเทศไทยในอดีตพยายามปลูกระดมความรักชาติ การแสดงสัญลักษณ์ การนำประเพณีจีนมาปฏิบัติ ตลอดจนการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในกลุ่มลูกหลาน ซึ่งสร้างความวิตกกังวลให้กับรัฐบาลไทยในอดีตที่เกรงกลัวการแทรกแซงกิจการภายในครั้งนั้น แต่ปัจจุบันเมื่อมีการสถาปนาความสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 การคุกคามทางวัฒนธรรมลดลง ประเทศไทยและจีนได้เริ่มสร้างความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมอย่างจริงจัง จากอดีตที่เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่มาพร้อมการค้าขาย เช่น วัฒนธรรม ภาษา อาหาร หรือประเพณี การละเล่นบางอย่างเท่านั้น จุดเปลี่ยนที่สำคัญที่ทำให้จีนใช้นโยบายอำนาจละมุนด้านวัฒนธรรมต่อไทย เนื่องจากการที่ราชวงศ์ไทยได้แสดงความสนใจและให้ความสำคัญในการเรียนรู้วัฒนธรรมจีนอย่างลึกซึ้ง ทำให้จีนมีมุมมองต่อไทยที่น่าสนใจและเคารพรักในสิ่งที่ราชวงศ์ไทยได้ปฏิบัติจึงกราบทูลเชิญให้เสด็จเยือนหลายครั้ง ทำให้ปัจจุบันรัฐบาลจีนใช้นโยบายอำนาจละมุนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมภาษา ศิลปะ ดนตรี และประเพณี ทั้งในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล และรัฐบาลจีนต่อราชวงศ์ไทย ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นที่ชัดเจนเพราะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความใกล้ชิดของสองประเทศที่นอกเหนือจากการทูต หรือผลประโยชน์ทางการค้า แต่เป็นความใกล้ชิดที่อาจเรียกได้ว่าพี่น้อง เนื่องจากชาวจีนจำนวนมากเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย และมีการเจริญความสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ครั้งหนึ่งนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล เคยกล่าวกับนายกรัฐมนตรีไทยในลักษณะที่ว่าไทยและจีนไม่ได้แตกต่างกัน ทั้งสองประเทศมีความเป็นพี่น้องกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมที่จะยกระดับความใกล้ชิดของคนทั้งสองชาติ ผลประโยชน์จะสะท้อนมาที่การเติบโตและ

การรอกงามของศิลปวัฒนธรรมของทั้งสองชาติที่จะดำรงอยู่อย่างยั่งยืน และมีให้พบเห็นในสองประเทศ ความใกล้ชิดด้านวัฒนธรรมทำให้มิติทางวัฒนธรรมต่างๆ ระหว่างสองประเทศมีความคล้ายคลึงกัน การดำรงชีวิตจึงมีความใกล้เคียงกันและเปิดโอกาสไปสู่ผลประโยชน์ทางการค้าของไทย ที่ไทยจะเป็นเป้าหมายทางการค้าและการลงทุนที่สำคัญของจีน เนื่องจากวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงและคนไทยจำนวนมากสามารถพูดภาษาจีนได้ เช่นเดียวกันคนจีนจำนวนมากไม่น้อยก็สามารถพูดภาษาไทยได้เช่นกัน เพราะจีนเห็นความสำคัญและเปิดการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับอุดมศึกษาเป็นวิชาเลือกเสรีให้นักศึกษาได้มีโอกาสลงทะเบียนเรียน ผลประโยชน์จึงตกกับประเทศไทยค่อนข้างมากในด้านเศรษฐกิจ ขณะที่จีนได้รับผลประโยชน์เช่นกัน เพราะการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยทำให้จีนสามารถขยายอิทธิพลด้วยนโยบายอำนาจละมุนไปสู่ประเทศอื่นๆ ทั่วภูมิภาคอาเซียน สำหรับในอนาคตการเจริญความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและการที่จีนสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมจีนต่อคนไทย จะทำให้ไทยมีความเข้าใจวิถีการดำเนินชีวิต ภาษา และรูปแบบประเพณีต่างๆ ของชาวจีนมากยิ่งขึ้นเป็นการเพิ่มโอกาสให้ไทยสามารถก้าวเข้าสู่การแข่งขันในตลาดจีนได้เหนือกว่าคู่แข่งจากชาติอื่นๆ เพราะมีความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมอย่างถ่องแท้ ซึ่งผลที่ได้รับจากการเกิดขึ้นด้านเศรษฐกิจอย่างเด่นชัด ขณะเดียวกันการสืบสานวัฒนธรรมของทั้งสองชาติก็จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนไม่แพ้กัน

3) ด้านการศึกษา

การศึกษาเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนโยบายอำนาจละมุน เนื่องจากการศึกษานำมาซึ่งการถ่ายทอดวัฒนธรรมของตน ทำให้เกิดวิสัยทัศน์ไปในทิศทางที่คล้อยตาม และหล่อหลอมวัฒนธรรมและนโยบายต่างๆ ให้กับผู้ที่ได้รับการศึกษาในอดีตจีนได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการปลุกกระดมชาวจีนโพ้นทะเลให้เกิดความรักชาติ และสร้างความวิตกกังวลให้กับประเทศไทย แต่ปัจจุบันภายหลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์ จีนได้สนับสนุนด้านการศึกษาเป็นประเด็นหลักของนโยบายอำนาจละมุนเพื่อต้องการให้ไทยได้เกิดการเรียนรู้และยอมรับในความเป็นชนชาติจีน และมองเห็นว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีภาพลักษณ์ที่ดีต่อการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือประเทศต่างๆ ตามแนวคิดของนโยบายอำนาจละมุน เช่น การสนับสนุนอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนการพัฒนาครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทย ทั้งด้านภาษาและวิชาการ การให้ความช่วยเหลือด้านบุคลากรครูชาวจีนเพื่อเดินทางมายังประเทศไทยในการเป็นส่วนหนึ่งของการสอนภาษาจีน และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางวิชาการระหว่างกัน รวมทั้งการยกย่องหลักสูตรการศึกษาร่วมกันระหว่างไทยและจีน ผลประโยชน์ที่ไทยได้รับจากนโยบายอำนาจละมุนในด้านการศึกษา ไทยได้รับวิชาการความรู้และการจัดการใน

ศาสตร์ต่างๆ ที่จีนได้สนับสนุนด้วยการให้ทุนนักศึกษาไทย และครูไทยในการพัฒนาการเรียนรู้ในประเทศจีน ซึ่งได้เรียนรู้เพิ่มสมรรถนะความสามารถทั้งด้านภาษาและศาสตร์ต่างๆที่น่าสนใจแน่นอนว่าทำให้ไทยได้รับการพัฒนาบุคลากรอย่างเต็มประสิทธิภาพจากชาติที่กำลังก้าวเข้ามาเป็นมหาอำนาจของโลกและมีศักยภาพด้านการผลิตต้นทุนต่ำ ทำให้ไทยสามารถพัฒนาการศึกษาภาษาจีนและศาสตร์ต่างๆ ได้รวดเร็วกว่าปกติ นอกจากนี้การที่บุคลากรของไทยได้ไปศึกษาในประเทศจีนยังส่งผลให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทยกับคนจีนที่มากขึ้นมีการสร้างความสัมพันธ์ในระดับบุคคลต่อบุคคลที่อนาคตจะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ในระดับองค์กรและรัฐบาลมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ไทยจะได้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ดังกล่าวในการเพิ่มการค้าการลงทุนของจีนในไทย เพราะสายสัมพันธ์ถึงระดับบุคคลต่อบุคคล ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อกันและเกิดการเชิญชวนกันลงทุน มีแนวโน้มให้เกิดการขยายการลงทุนของจีนในประเทศไทย ทั้งนี้ถึงแม้ว่าการศึกษาอาจเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจให้เติบโตระหว่างกัน แต่เมื่อมองในมุมมองมนุษยธรรม หรือสังคมนโยบายอำนาจละมุนด้านการศึกษาได้เพิ่มและสร้างโอกาสทางการศึกษาของไทยให้มีการยกระดับมาตรฐาน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้เยาวชนชาวไทยมีโอกาสทางการศึกษาที่มากยิ่งขึ้น และการศึกษาจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย รวมทั้งทำให้สังคมไทยมีการพัฒนาการอย่างมีแบบแผนและมีมาตรฐานเพื่อจะสามารถเติบโตอย่างเข้มแข็งเทียบเท่าประเทศมหาอำนาจอย่างประเทศจีน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่านโยบายอำนาจละมุนด้านการศึกษาให้ผลลัพธ์ทั้งด้านเศรษฐกิจที่ผู้วิจัยมองว่าเป็นผลลัพธ์หลักที่แอบแฝงไว้ในนโยบาย ขณะที่ผลลัพธ์ที่ควรจะเป็นตามหลักการเหตุและผลยังคงมีและส่งผลให้เห็นนั่นคือ ไทยได้รับโอกาสในการพัฒนาการด้านการศึกษาอย่างมีมาตรฐานเยาวชนและบุคลากรทางการศึกษาของไทยได้รับโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะเพื่อนำกลับมาพัฒนาการศึกษาไทยที่จะช่วยสนับสนุนให้สังคมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้จะสามารถสรุปได้ว่าอำนาจละมุนของจีนที่มีต่อไทยนั้น หากมองในมุมมองปกติจะเป็นการสานความสัมพันธ์ระยะยาวกับประเทศที่เคยมีความสัมพันธ์ร่วมกันนับจากอดีต มีการสนับสนุนด้านการศึกษาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องๆ ซึ่งทำให้ไทยได้รับผลประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตจากการพัฒนาการด้านการศึกษาและการสืบสานวัฒนธรรมระหว่างกัน แต่ผลลัพธ์ที่แท้จริงที่อาจแฝงอยู่ในนโยบายอำนาจละมุนคือการมุ่งหวังผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อให้ไทยเกิดการเอนเอียงและให้ความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศจีนเพื่อนำไปสู่การบรรลุความตกลงทางเศรษฐกิจร่วมกัน ซึ่งทั้งสองประเทศจะได้ประโยชน์จำนวนมาก ซึ่งไทยเองจะได้ประโยชน์จากการที่เศรษฐกิจจีนเติบโต และมีขนาดตลาดใหญ่ที่น่าสนใจ

ขณะที่จีนจะได้ประโยชน์จากการที่ไทยจะเป็นสะพานเชื่อมให้กับอาณาประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ตารางที่ 4.3 สรุปผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในมุมมองของประเทศไทย

ประเด็น	ประโยชน์	อุปสรรค	มุมมองของประเทศไทย
นโยบายอำนาจละมุน			
ด้านการทูต	✓	-	1. ไทยมีบทบาทที่สำคัญต่ออาเซียน เพราะได้รับการสนับสนุนจากจีน 2. ไทยมีบทบาทที่สำคัญต่อจีนมากยิ่งขึ้น
ด้านวัฒนธรรม	✓	-	1. เกิดการสืบสานวัฒนธรรมทั้งสองชาติอย่างยั่งยืน 2. วัฒนธรรมนำไปสู่ความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างกัน
ด้านการศึกษา	✓	-	1. ไทยได้รับโอกาสในการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาและเยาวชน 2. การศึกษานำไปสู่การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจชาติ 3. การศึกษานำไปสู่ความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างกัน
นโยบายแฝง			
ด้านเศรษฐกิจและการค้า	✓		1. มีการลงทุนทางตรงจากประเทศจีนเพิ่มขึ้น 2. ภาคการส่งออกระหว่างสองประเทศเติบโตขึ้น โดยเฉพาะสินค้าเกษตรและผลไม้จากไทย
ด้านการท่องเที่ยว	✓		1. นักท่องเที่ยวจากจีนเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น 2. กระตุ้นเศรษฐกิจไทยในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.5 สรุปผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในมุมมองของประเทศจีน

ประเด็น	ประโยชน์	อุปสรรค	มุมมองของประเทศจีน
นโยบายแฝง			
ด้านเศรษฐกิจและการค้า	✓	-	1. นักลงทุนจากจีนได้รับการต้อนรับและการสนับสนุนด้านการลงทุนจากไทย 2. ภาคการส่งออกระหว่างสองประเทศเติบโตขึ้น
ด้านการท่องเที่ยว	✓		1. คนไทยมีการเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศจีนเพิ่มมากขึ้น 2. การท่องเที่ยวในประเทศจีนมีแนวโน้มเติบโตขึ้นจากกลุ่มนักท่องเที่ยวอาเซียน

4.1.3.2 การวิเคราะห์ลักษณะ วิธีการ และรูปแบบนโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย

สำหรับการวิเคราะห์ในส่วนนี้ผู้วิจัยนำเสนอให้เห็นถึงลักษณะวิธีการและรูปแบบของนโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะของนโยบายอำนาจละมุนของจีนที่มีต่อไป โดยมุ่งเน้นไปที่ 3 ประเด็นตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมาโดยตลอด โดยจีนได้มุ่งเน้นใช้นโยบายอำนาจละมุนในลักษณะทางการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ทั้งสามด้านจึงเป็นแนวคิดที่อยู่ภายใต้กรอบของนโยบายอำนาจละมุนที่ชัดเจน ซึ่งการทูตเป็นแนวทางการนำไปสู่การเจรจาเชิงสันติที่จะบรรลุข้อตกลงร่วมกัน นั่นหมายความว่าข้อตกลงที่ได้รับการยอมรับซึ่งกันและกัน ส่วนวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ประเทศอื่นๆ เกิดการเรียนรู้ในวัฒนธรรมของตนจนเกิดความคล้อยตามและเกิดการยอมรับเอาวัฒนธรรมไปปฏิบัติด้วยความยินดี และส่วนการศึกษาเป็นอีกเครื่องมือที่ควบคู่ไปกับวัฒนธรรม เพราะการศึกษาทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดวัฒนธรรม และทำให้เกิดการสร้างการหลอมรวมกลุ่มเป้าหมายที่จีนต้องการ เพื่อให้เกิดการยอมรับในความเป็นจีนจนปฏิบัติตามที่จีนต้องการด้วยความเต็มใจ เป็นนโยบายที่ชัดเจนในมุมมองของอำนาจละมุน

สำหรับวิธีการในการใช้อำนาจละมุนของจีนจะเน้นไปที่การแสดงท่าทีเป็นกลางในสายตาประชาคมโลก ไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศใด รวมทั้งเมื่อมีข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับตน จีนก็พร้อมที่จะเปิดการเจรจาเพื่อหาแนวทางสันติ เห็นได้ชัดว่าวิธีการใช้นโยบายด้านการทูตของจีนมุ่งเน้นไปที่การเจรจาในการหาผลลัพธ์แห่งความสันติและข้อตกลงร่วมกันกับประเทศคู่เจรจา ซึ่งทำ

ให้จีนสามารถลดภาพลักษณ์ในอดีตของจีนที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นประเทศระบอบคอมมิวนิสต์ที่ใช้ความรุนแรงเป็นลำดับแรกเสมอ ทำให้จีนทุกวันนี้กลายเป็นมหาอำนาจในฝั่งเอเชียที่หลายประเทศให้ความสนใจและพร้อมเปิดการเจรจาที่นำไปสู่ประโยชน์ร่วมกัน สำหรับด้านวัฒนธรรม จีนได้ใช้วิธีการสนับสนุนการเรียนรู้วัฒนธรรมกับประเทศไทยผ่านระบบการศึกษา เช่น การให้ทุน เป็นต้น ทำให้ปัจจุบันมีบุคลากรด้านการศึกษาและเยาวชนไทยจำนวนมากได้รับโอกาสไปเรียนรู้วัฒนธรรมต่างๆ ในประเทศจีน ซึ่งเป็นทุนให้เปล่าจากรัฐบาลจีน และยังมีการเปิดศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมจีนในประเทศไทยเพื่อหวังให้เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้กับประชาชนชาวไทย สำหรับด้านการศึกษาวิธีการที่จีนใช้ คือ การสนับสนุนการให้ทุนด้านศึกษากับบุคลากรของไทยและเยาวชนในการเข้ามาศึกษาในประเทศจีน และยังสร้างโครงการด้านการศึกษาให้เกิดขึ้น เช่น โครงการแลกเปลี่ยน เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาเป็นหลักเพื่อให้เกิดการสร้างแม่พิมพ์ของชาติ นอกจากนี้ยังมีการให้เปล่าในเรื่องของสื่อการเรียนการสอน โดยกระจายให้กับโรงเรียนต่างๆ สำหรับวิธีการด้านการศึกษาจึงสรุปได้ว่าเป็นการจัดทำโครงการความร่วมมือต่างๆ ระหว่างกันพร้อมทั้งการให้ทุนเปล่าในด้านต่างๆ

ด้านรูปแบบจะพบว่าการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย มีหลายรูปแบบ อาทิ รัฐบาลต่อรัฐบาล เช่น การเจริญความสัมพันธ์ทางการทูตที่นำไปสู่การเจรจาข้อตกลงการค้าร่วมกันหรือความร่วมมือในการแก้ไขข้อพิพาทระหว่างทวิภาคีหรือพหุภาคี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือในระดับรัฐบาลต่อเอกชน เช่น รัฐบาลจีนกับหน่วยงานมหาวิทยาลัย สมาคมการค้าของไทย ในด้านการเจรจาเพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลการค้า และการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษา หรือในระดับรัฐบาลจีนต่อราชวงศ์ไทย ที่มุ่งเน้นด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการศึกษาภาษาจีน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการใช้อำนาจละมุนของจีนมีรูปแบบที่หลากหลายขึ้นอยู่กับระดับความเกี่ยวข้องของเรื่องที่กำลังดำเนินการ ถ้าเป็นด้านการศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่รูปแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล เป็นต้น

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษานโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน โดยในบทที่ 4 ที่ผ่านมาผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นต่างๆ ของวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบไปด้วย (1) เพื่อศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาในอดีต (2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทย ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ในปัจจุบัน และ (3) เพื่อศึกษาผลจากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยในด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษาว่ามีต่อการเสริมสร้างหรือเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-จีนในปัจจุบันและอนาคต มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้บทที่ 5 ผู้วิจัยได้ทำการสรุปและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

เพื่อให้บทสรุปมีความครอบคลุมในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการสรุปโดยแบ่ง การพัฒนาความสัมพันธ์ไทย - จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ออกเป็น 3 ช่วงยุค ดังต่อไปนี้ ช่วงที่ 1 ยุคก่อนความร่วมมือปี พ.ศ. 2518 ช่วงที่ 2 ยุคหลังความร่วมมือปี พ.ศ. 2518 จนถึง ก่อนความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ปี พ.ศ. 2547 และช่วงที่ 3 ยุคหลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน ปี พ.ศ. 2547 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน พ.ศ.2555

5.1.1 สรุปการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย - จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษายุคก่อนความร่วมมือปี พ.ศ. 2518

การศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยค้นพบว่าไทยและจีนได้มีความสัมพันธ์กันอย่างยาวนาน นับจากอดีตที่ผ่านมาตั้งแต่สมัยที่อาณาจักรโบราณตั้งเมืองหลวงอยู่ที่สุโขทัย ต่อมาในยุคอาณาจักรอยุธยา กรุงธนบุรี จนกระทั่งปัจจุบันกรุงรัตนโกสินทร์ ความสัมพันธ์ในช่วงอาณาจักรโบราณของไทยกับจีนเกิดขึ้นในด้านการค้าเป็นจุดเริ่มต้น โดยทางจีนและไทยได้ติดต่อการค้าผ่านเรือสำเภาระหว่าง

สองประเทศ ต่อมาการพัฒนาความสัมพันธ์ได้เริ่มขยับจากการค้าเป็นการทูต โดยสมัยพ่อขุนรามคำแหงได้ดำเนินการส่งคณะทูตไปยังประเทศจีน เพื่อนำเครื่องราชบรรณาการไปมอบให้กับประเทศไทย ซึ่งในทางการทูตจะถือว่าไทยยอมสวามิภักดิ์หรือเข้าร่วมเป็นหนึ่งในมิตรของประเทศจีน ทั้งนี้หากพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของจีนในสมัยนั้นจะพบว่า จีนได้ใช้การทูตแบบ อำนาจกระด้าง (Hard Power) โดยใช้อำนาจทางการทหาร ทางการทูต และการค้า เป็นเครื่องมือในการเจรจาทางการทูตเพื่อให้ไทยอ่อนน้อมต่อราชวงศ์ของจีน ต่อมาเมื่อสิ้นสุดอำนาจของราชวงศ์หยวน ซึ่งถูกขับไล่โดยราชวงศ์หมิง ที่เป็นชนเชื้อสายจีนโดยแท้ นั้น ปรากฏว่าตรงกับช่วงเวลาที่ยานจักรสุโขทัยล่มสลายและอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาขึ้นเรืองอำนาจ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ทางการทูตแบบอำนาจกระด้างของจีนได้มีความแข็งแกร่งราวลดลง โดยราชวงศ์หมิงของจีนได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้ประทานแพระกิมและแพระดอขาวอย่างดีแก่กษัตริย์สยาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าราชวงศ์หมิงยังคงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศต่อไป

หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาถูกพม่ารุกรานจนเสียกรุงและล่มสลายทำให้เข้าสู่ยุคอาณาจักรกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1 - 4) ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศมีความชัดเจนมากขึ้น ในยุคนี้จึงกล่าวได้ว่า อำนาจกระด้างของจีนต่อไทยไม่ปรากฏเป็นรูปธรรม ความสัมพันธ์ในยุคนี้ยังคงเป็นเรื่องของการค้าและวัฒนธรรมอย่างหนักแน่น โดยไทยอาศัยการค้าขายกับจีนเพื่อนำเงินมาฟื้นฟูประเทศ เช่น ด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และกองทัพเพื่อต่อต้านการรุกรานของพม่า สำหรับด้านการค้ามีความเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในยุคนี้ความสัมพันธ์ไทย-จีนมีความเข้มข้นในเรื่องการค้าเป็นสำคัญมากขึ้นกว่าทุกยุคสมัย แต่ก็พบว่ามีจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ลดลง เนื่องจากในตอนปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จักรวรรดินิยมได้เข้ามาล่าอาณานิคมตะวันตกเพิ่มขึ้นและไทยจำเป็นต้องทำสัญญาการค้ากับตะวันตกโดยไทยได้ทำการค้ากับตะวันตกมากขึ้นหลังจากการทำสนธิสัญญาเบาริ่งกับอังกฤษ พ.ศ. 2398 การที่สินค้าจำนวนมากจำเป็นต้องขายและแลกเปลี่ยนให้กับชาติตะวันตก ทำให้การค้าสำเภาจีนลดลงตามลำดับ และไทยจำเป็นต้องผูกมิตรกับตะวันตกเพื่อป้องกันการเข้ายึดครองประเทศจากอังกฤษและฝรั่งเศส ไทยจึงยุติความสัมพันธ์กับจีนในยุคพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2396

ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนจะยุติบทบาทลง แต่การค้าขายในระดับประชาชนยังคงดำรงอยู่ และเพิ่มมากขึ้นจากอดีตเนื่องจากราชวงศ์ชิงอ่อนแอและแพ้สงครามต่ออังกฤษ และฝรั่งเศส เมื่อประเทศจีนเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ประชาชนชาวจีนจึงอพยพย้ายถิ่นฐานออกจากจีนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ไทยเป็นปลายทางแห่งหนึ่งของการอพยพของชาวจีน โดยชาวจีนส่วนใหญ่ที่เข้ามาในช่วงนี้ได้มาทำงานเป็นแรงงานแบกหาม ขายสินค้าหาบเร่ เป็นต้น ต่อมาได้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงขึ้นในประเทศจีน โดยได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อปฏิรูปการปกครอง และออกกฎหมาย สัญชาติฉบับแรกขึ้นเพื่อให้ชาวจีนถือ สัญชาติตามสายเลือด โดยไม่คำนึงถึงสถานที่เกิดหรือสัญชาติอื่น เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ทางการไทยและประชาชนชาวไทยได้รู้สึกถึงอิทธิพลของชาวจีนในการแสดงอำนาจแบบอำนาจกระด้างที่ชัดเจน เนื่องจากการให้สิทธิของชาวจีนโพ้นทะเล (ชาวจีนที่อาศัยในต่างแดน) ถือสัญชาติจีนอย่างเต็มตัวเป็นการเข้าคุกคามประเทศไทยในยุคนั้น ด้วยตัวแปลดังกล่าว ทำให้ประเด็นทางวัฒนธรรมเริ่มเข้ามาคุกคามประเทศไทย โดยชาวจีนได้เริ่มมีประเพณีพิธีกรรมแบบจีนมากขึ้น อาทิมีการจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์ภาษาจีน สมาคมการค้า และ โรงเรียนจีนเกิดขึ้น ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมจีนได้คืบคลานเข้ามาสู่สังคมไทยตลอดระยะเวลาในช่วงยุคดังกล่าว

สำหรับด้านการศึกษาในยุคนี้อาจมีการสอนภาษาจีนเกิดขึ้นแต่เป็นการดำเนินการเพื่อลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลเท่านั้น พัฒนาการความสัมพันธ์ของไทย-จีน ยุคนี้นี้จึงเรียกได้ว่าไม่มีการพัฒนาความสัมพันธ์แย่งลงกว่าที่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงเป็นนักชาตินิยมและทรงตระหนักว่า กิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทยส่วนใหญ่อยู่ในมือของคนจีน อีกทั้งคนจีนยังเพิ่มการเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งอาจไม่เป็นผลดีต่อไทยได้ พระองค์จึงพยายามปลุกความรักชาติภาคภูมิใจในชาติและความเป็นไทยในพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ของพระองค์ เช่น เรื่องเมืองไทยงตั้นเกิด พวกยิวแห่งบูรพาทิศและโคลนติดล้อ นอกจากนี้ พระองค์ยังได้ดำเนินมาตรการต่างๆ ที่ค่อนข้างเข้มงวดต่อคนจีน เช่น ตราพระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ.130 (พ.ศ. 2554) พระราชบัญญัติเนรเทศ ร.ศ.131 (พ.ศ. 2455) ซึ่งให้อำนาจแก่รัฐบาลในการเนรเทศคนต่างด้าวที่เป็นภัยต่อบ้านเมือง และพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2456 เป็นต้น โดยในยุคสมัยรัชกาลที่ 6 ไทยมีมุมมองที่ชัดเจนต่อคนจีนในประเทศว่าเป็นภัยคุกคามที่ต้องจำกัดสิทธิขอบเขต หรือเนรเทศหากจำเป็น ดังรูปที่ 4.4

จากยุคปลายรัชกาลที่ 4 - 6 จะเห็นได้ว่าประเทศจีนได้ใช้นโยบายอำนาจกระด้างผ่านการแก้กฎหมายสัญชาติที่ปลุกกระแสมหาชาวจีนในไทยให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และสัญชาติจีน ทำให้จีนเริ่มขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรม และการค้า จนส่งผลให้ชาวจีนมีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือไทยในยุคนั้น ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ ได้ทรงเห็นแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการมีพระประสงค์ให้มีการผสมกลมกลืนระหว่างคนไทยและจีนตามธรรมชาติมากกว่าการบีบบังคับด้วยกฎหมาย ในช่วง พ.ศ. 2458 การแต่งงานระหว่างคนไทยและคนจีนจึงมีมากขึ้น และมีการผสมกลมกลืนมากขึ้น ซึ่งช่วยลดความตึงเครียดระหว่างกัน จนคนไทยเชื้อสายจีนเริ่มเพิ่มมากขึ้นในยุคสมัยนี้ จะเห็นได้ว่าในช่วงนี้ไทยได้ใช้นโยบายอำนาจละมุน (Soft Power) ในการตอบโต้นโยบายอำนาจกระด้างของจีน ซึ่งลดการบังคับควบคุมทางกฎหมายแต่ให้

อิสระในการดำรงชีวิตมากขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกให้กับชาวจีนโพ้นทะเล จากนั้นมาความตึงเครียดของชนทั้งสองชาติในประเทศไทยจึงเริ่มลดลง

ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของไทยจากระบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขใน พ.ศ. 2475 รัฐบาลสาธารณรัฐจีนที่นานกิงได้พยายามติดต่อเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต โดยได้มีการเจรจาหลายครั้งแต่ไม่อาจตกลงกันได้ ด้วยไทยเกรงว่ารัฐบาลจีนอาจแทรกแซงกิจการภายในของไทย ดังนั้นไทยกับสาธารณรัฐจีนจึงมิได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน จนกระทั่งจีนถูกญี่ปุ่นรุกรานใน พ.ศ. 2480 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ความขัดแย้งภายในแผ่นดินใหญ่จีนก็ส่งผลกระทบต่อชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ทำให้ความสัมพันธ์ของ 2 ประเทศเริ่มมีแนวโน้มที่จะกลับมาพัฒนาความสัมพันธ์ใหม่อีกครั้ง ดังรูปที่ 4.6

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2480 รัฐบาลไทยและรัฐบาลสาธารณรัฐจีนได้มีการเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ โดยรัฐบาลไทยและจีนได้ลงนามใน “สนธิสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐจีน” (Treaty of Amity between The Kingdom of Siam and The Republic of China) สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2489 (สมาคมวัฒนธรรมไทย - จีน, 2556) ต่อมาเมื่อรัฐบาลสาธารณรัฐจีนต้องพ่ายแพ้แก่พรรคคอมมิวนิสต์จีนและต้องอพยพรัฐบาลไปตั้งที่ไต้หวันใน พ.ศ. 2492 ไทยมีความหวั่นเกรงว่าจีนจะเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์หรือขยายอิทธิพลมาในประเทศไทย เมื่อจีนยึดครองทิเบตและสนับสนุนเกาหลีเหนือทำสงครามในคาบสมุทรเกาหลีใน พ.ศ. 2493 ทำให้ไทยมองว่าจีนต้องการขยายอิทธิพลแบบนโยบายอำนาจกระด้าง จึงเป็นเหตุให้ไทยเริ่มให้ความสำคัญกับการเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาและฝักใฝ่ค่ายโลกเสรี เพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ในช่วงหลังของยุคก่อนเข้าสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตปี พ.ศ. 2518 ไทยและจีนเริ่มผ่อนคลายความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันและเริ่มมองเห็นความสำคัญด้านการค้า และวัฒนธรรมที่มีความใกล้ชิดกันจากการที่ชาวจีนโพ้นทะเลจำนวนมากอาศัยอยู่ในประเทศไทย จนในที่สุดทำให้เริ่มมีการเจรจาที่นำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ต่อกัน

5.1.2 การพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษายุคหลังความร่วมมือปี พ.ศ. 2518 จนถึงก่อนความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ปี พ.ศ. 2547

ยุคนี้เป็นยุคที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นยุคที่ไทยเปลี่ยนการปกครองมาระยะเวลาหนึ่ง และเริ่มเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และไทยได้มองเห็นความสำคัญของการเจริญความสัมพันธ์กับจีนที่กำลังมีการเติบโตหลังจากเปลี่ยนการปกครองมาเป็นระบอบ

คอมมิวนิสต์ การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยจีนจึงเกิดขึ้นทั้งด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ดังนี้

1) ด้านการทูต

หลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์ไทย – จีน จากปีพ.ศ.2518 เป็นต้นมา ในช่วงแรกฝ่ายไทยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเรื่องของความมั่นคงเป็นหลัก เนื่องจากต้องการไม่ให้รัฐบาลจีนสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ขณะที่ฝ่ายจีนหลังการเปลี่ยนระบบการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ฝ่ายตรงข้ามได้แยกตัวไปอยู่ไต้หวัน จึงทำให้จีนต้องการผูกมิตรกับไทยเพื่อไม่ให้หันไปสนับสนุนไต้หวัน การที่ทั้งสองประเทศเห็นความสำคัญต่อกันจึงนำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์จนกระทั่งสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปี พ.ศ. 2518 ในยุคนี้จีนได้ใช้นโยบายอำนาจกระด้างกดดันให้ไทยเข้าร่วมโต๊ะเจรจายุติปัญหาขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ขณะที่จีนมุ่งหวังให้ไทยยอมรับการมีจีนเดียวโดยไม่ไปเข้าข้างฝ่ายไต้หวันที่เป็นปรปักษ์ต่อจีน การที่ไทยได้รับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนเพียงประเทศเดียว โดยไม่ยอมรับการแยกตัวไปเป็นสาธารณรัฐจีนของไต้หวัน ทำให้จีนเกิดความพอใจและยินยอมลดบทบาทการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ด้วยเงื่อนไขดังกล่าวจึงทำให้ไทยสามารถป้องกันการโค่นล้มอำนาจตามระบอบประชาธิปไตย และไม่กลายเป็นประเทศคอมมิวนิสต์เหมือนประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นในยุคนี้ความสัมพันธ์ด้านการทูตต่อกันจึงเป็นประโยชน์ต่อไทยในการนำอำนาจของจีนมากดดันพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยด้วยการลดการสนับสนุนการปฏิวัติ จนทำให้รัฐบาลไทยสามารถปกครองประเทศได้ราบรื่นขึ้นกว่าเดิม

2) ด้านการวัฒนธรรม

ภายหลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน ด้านวัฒนธรรมก็ยังมีต่อเนื่อง ทั้งในระดับภาครัฐและภาคประชาชน โดยเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทย ไม่ว่าจะเป็นการเฉลิมฉลองในเทศกาลสำคัญของชาวจีน เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลกินเจ และด้านการศึกษาและการแสดง เช่น การแสดงเชิดสิงโต แสดงงิ้ว การแห่มังกร เป็นต้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศทางด้านวัฒนธรรมเริ่มมีแนวโน้มที่จะมีการเชื่อมความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา ย่อมแสดงให้เห็นว่าไทยมีความจริงใจที่จะเจริญความสัมพันธ์และพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่ความร่วมมือในอนาคต ด้วยเหตุนี้ทำให้รัฐบาลจีนเห็นถึงการให้เกียรติและการให้ความสำคัญของรัฐบาล

และประชาชนไทย จึงมุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อประเทศไทยมากกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมและการศึกษาอย่างจริงจังต่อมาจนปัจจุบัน

3) ด้านการศึกษา

หลังจากการสถาปนาความสัมพันธ์ต่อกันในปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ด้านการศึกษา ได้มีความสัมพันธ์พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ราชวงศ์ของไทยได้ให้ความสำคัญกับจีนทั้งด้านวัฒนธรรมและภาษา เนื่องจากในปัจจุบันคนไทยและคนจีนในไทยมีการผสมผสานเชื้อชาติระหว่างกันเพิ่มมากขึ้นและได้รับการยอมรับในสังคม ประกอบกับสาธารณรัฐประชาชนจีนประสบความสำเร็จในการพัฒนาประกาศสู่ความทันสมัย โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้ทั่วโลกหันมาให้ความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภาษาจีน ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้สื่อสารกับจีน ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ด้านการศึกษาระหว่างไทยกับจีนจึงเด่นชัดขึ้น โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2539 ที่กระทรวงศึกษาธิการทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ด้านวัฒนธรรมกับกระทรวงวัฒนธรรมจีนร่วมกัน และต่อมากระทรวงศึกษาธิการจีนได้จัดทำบันทึกความเข้าใจความร่วมมือด้านอุดมศึกษากับทบวงมหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2542 (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2553) จึงทำให้ความสัมพันธ์ด้านการศึกษายกระดับมากขึ้นกว่าแค่เพียงการเรียนรู้ภาษาไทยหรือภาษาจีน ทั้งนี้ได้มีการถ่ายทอดการศึกษาระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง โดยถือเป็นความสัมพันธ์หลักที่สำคัญที่มีการพัฒนาร่วมกันมาโดยตลอดภายหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกันนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518

5.1.3 การพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ด้านการทูต วัฒนธรรม และการศึกษายุคหลังความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ปี พ.ศ. 2547 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน พ.ศ.2555

กลุ่มประเทศอาเซียนได้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการค้า การลงทุน การบริการ และการร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ และได้ลงนามความตกลงในปี พ.ศ. 2547 เพื่อมุ่งหวังให้มีการลดข้อกีดกันทางการค้าในเรื่องภาษีระหว่างกัน โดยมีการพัฒนาความสัมพันธ์ดังนี้

1) ด้านการทูต

ภายหลังความร่วมมือเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน จะพบว่ามี การเพิ่มระดับความสัมพันธ์หรือข้อตกลงทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นตามลำดับ ยกตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2551 นายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวช ในฐานะผู้นำรัฐบาลของไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายอนุสรณ์

ปีทมะ ได้เดินทางเยือนจีน เพื่อการกระชับความสัมพันธ์ทางการทูต และการเจรจาในด้านความสัมพันธ์ต่างๆ เพื่อสร้างความใกล้ชิดของทั้งสองประเทศในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล และต่อมาเมื่อเปลี่ยนรัฐบาลในปี พ.ศ. 2552 จากพรรคเพื่อไทย ไปเป็นพรรคประชาธิปัตย์ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศก็ไม่ได้มีการลดระดับลงแต่อย่างใด โดยนายกรัฐมนตรีของไทยในสมัยนั้น นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้เดินทางไปเยือนจีนเพื่อกระชับความสัมพันธ์และสร้างความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ รวมทั้งส่งเสริมสินค้าไทย สินค้าเกษตร ผลไม้และสนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการลงทุนของภาคเอกชนจีนในประเทศไทย เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าด้านการทูตของทั้งสองประเทศมีการกระชับความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง และถึงแม้ว่าในบางช่วงเวลาไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ แต่ก็ยังคงแสดงสถานะของการเป็นประเทศที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์กับจีนอย่างชัดเจน โดยเป็นการกระชับความสัมพันธ์ที่มีการหารือกันทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา

2) ด้านวัฒนธรรม

จากความร่วมมือข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมของไทย-จีน ยังมีการสานต่ออย่างต่อเนื่องทั้งในระดับผู้นำรัฐบาลที่มีการเยี่ยมชมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหารือประเด็นทางวัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมจีนในประเทศไทย เป็นต้น ทั้งนี้ยังพบว่าในระดับกระทรวงได้มีการหารือกันด้านวัฒนธรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ การที่วัฒนธรรมเป็นประเด็นหนึ่งในข้อตกลง 11 เสาหลักของอาเซียนที่ไทยได้สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากกรอบความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน และยินดีต่อการเปิด “ศูนย์อาเซียน - จีน” ณ กรุงปักกิ่งอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2554 โดยเป็นความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการค้าการลงทุน การศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน ตลอดจนเป็นศูนย์บริการข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียน-จีน ทั้งนี้ไทยเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการจัดตั้งศูนย์อาเซียน-จีน ณ กรุงปักกิ่งดังกล่าว โดยไทยเป็นประเทศแรกที่ส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติหน้าที่ที่ศูนย์อาเซียน-จีน (ASEAN - China Center) ในตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยสารสนเทศและประชาสัมพันธ์ (Director of Information and Public Relations Unit) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไทยและจีนมีความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมต่อกันมาอย่างยาวนาน

3) ด้านการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและไทย-จีน ก็ได้พยายามร่วมกันพัฒนาด้านการศึกษามาตั้งแต่ครั้งอดีต โดยเริ่มแรกได้มีการพัฒนาความร่วมมือด้วยการที่ฝ่ายจีนสนับสนุนให้การศึกษาด้านภาษาจีนแก่คนไทย ขณะที่ฝ่ายไทยก็สนับสนุนการสอนภาษาไทยให้กับคนจีนโพ้นทะเล ซึ่ง

ความสัมพันธ์ด้านการศึกษาในระยะเริ่มแรกจะเริ่มจากระดับประชาชน ที่มีการสอนภาษาให้กันและกันผ่านการสื่อสารในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ต่อมาเมื่อมีกฎหมายสัญชาติของจีนเกิดขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์จึงทำให้ชาวจีนเริ่มมีการเปิดเป็นโรงเรียนหรือสถาบันด้านการศึกษภาษาจีนขึ้น โดยเฉพาะปัจจุบันที่เศรษฐกิจจีนมีอิทธิพลต่อโลกมากขึ้น เมื่อคนจีนเข้ามาค้าขาย และเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเพิ่มขึ้น โรงเรียนสอนภาษาจีนจึงมีมากขึ้นตามลำดับ จากการศึกษาพบว่าหลังความตกลงอาเซียน-จีน ฝ่ายจีนได้มุ่งเน้นด้านการศึกษามาก โดยจีนได้ใช้นโยบายอำนาจละมุนผ่านด้านการศึกษาดูแลให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทั้งด้านภาษาจีน หรือด้านวิชาการอื่นๆ ที่สามารถดำเนินการร่วมกันได้ สาธารณรัฐประชาชนจีนโดยหลักใหญ่แล้วมุ่งหวังที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมและการยอมรับจีนผ่านการศึกษาในโครงการต่างๆ ซึ่งพัฒนาการด้านความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างไทยจีนได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนแบบมีแบบแผนและนโยบายร่วมกันอย่างมากที่สุดในยุคนี้

5.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยและจีนต่างได้รับประโยชน์จากการใช้นโยบายอำนาจละมุนของจีน ซึ่งจะมุ่งเน้นไปที่ประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นอย่างที่สุดที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมาโดยตลอด กล่าวคือจีนได้มุ่งเน้นใช้นโยบายอำนาจละมุนในลักษณะทางการทูต วัฒนธรรม และการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Bound to Lead (1990) UCLA (2005) Ding (2006) Perkins (2007) Cho & Jeong (2008) Vuving (2009) Li & Worm (2011) และพิทยา สุวคันธ์ (2552) ที่สรุปว่าอำนาจละมุนประกอบไปด้วย วัฒนธรรม (Culture) ค่านิยมทางการเมือง (Political Values) และนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policies) ทั้งนี้ในด้านวัฒนธรรมรัฐบาลของสาธารณรัฐจีน ได้มุ่งเน้นการส่งเสริมวัฒนธรรมทั้งด้านการแสดงและศิลปวัฒนธรรมของจีนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการตั้งศูนย์วัฒนธรรมในประเทศไทย และมีการสนับสนุนด้านการศึกษอย่างต่อเนื่อง ด้านวัฒนธรรมจึงทำให้ไทยได้รับโอกาสในการเรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมที่โดดเด่นของประเทศจีนจนทำให้ไทยมีความรู้และความเข้าใจวิถีการดำเนินชีวิตและการดำเนินงานของชาวจีนมากยิ่งขึ้นกว่าอดีต อีกทั้งความแน่นแฟ้นทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้ทำให้ทั้งสองประเทศมีการเจริญความสัมพันธ์ที่ก้าวไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระหว่างกันต่อมา สำหรับด้านค่านิยมทางการเมือง (Political Values) ปัจจุบันจีนยังคงยึดมั่นที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์อันดีโดยไม่ได้มีการมุ่งเน้นการกดดันรัฐบาลไทยในประเด็นต่างๆ และให้ความเคารพในอธิปไตยของไทยอย่างเคร่งครัด อันทำให้

ไทยได้ประโยชน์ทั้งด้านการทูตที่ทำให้บทบาทของไทยมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นในประชาคมโลกกลุ่มอาเซียน (ตลอดจนบทบาทต่อประเทศจีน)

สำหรับด้านนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policies) สาธารณรัฐจีนได้ใช้นโยบายทางการทูตกับไทยโดยมุ่งเน้นการเจรจาสร้างสัมพันธไมตรีต่อกันทั้งในระดับภาครัฐบาลต่อรัฐบาล และรัฐบาลจีนต่อราชวงศ์ของไทยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ของอำนาจละมุนที่สาธารณรัฐประชาชนจีนใช้กับไทยนั้นจะมุ่งเน้นไปที่ วัฒนธรรม (Culture) และนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policies) เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Nye (1990; 2004) ที่นำเสนอถึงองค์ประกอบของอำนาจละมุน แต่ทั้งนี้เนื่องจากจีนเพิ่งจะก้าวพ้นการเปลี่ยนแปลงในการเปิดประเทศทำให้ค่านิยมในอดีตของการเป็นคอมมิวนิสต์อาจต้องใช้เวลาในการสลายหรือลดทอนการฉ้อฉล จึงจะทำให้จีนสามารถเข้าถึงการใช้นโยบายอำนาจละมุนได้อย่างครบองค์ประกอบ ทั้งนี้จะพบว่าการใช้อำนาจละมุนของจีนมีการใช้เครื่องมือการขับเคลื่อนตามที่ Nye (1990; 2004) ได้นำเสนอไว้ เช่น ด้านการให้ข่าวสารในชีวิตประจำวัน รัฐบาลจีนได้มีการแถลงการณ์นโยบายการต่างประเทศ หรือการบริหารประเทศอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ช่วงเหตุการณ์ตามความเหมาะสม หรือการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านบุคคลสำคัญ (the development of lasting relationships with key individuals) โดยมีการให้ทุนบุคลากรของไทยไปทำการศึกษาต่อในประเทศจีน การแลกเปลี่ยนบุคลากร การฝึกงาน การสัมมนา และการประชุม นอกจากนี้ยังมีการกราบทูลเชิญเชื้อพระวงศ์ไทยให้เสด็จไปเยือนอยู่บ่อยครั้ง แต่หากพิจารณาจะพบว่า นโยบายด้านต่างๆ เกี่ยวกับอำนาจละมุนของจีนจะตามมาด้วยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจบ่อยครั้ง เช่น การเจรจาการทูตในประเด็นต่างๆ จะต้องมีการหรือประเด็นทางเศรษฐกิจเข้าสู่การประชุมทุกครั้ง สภาการณดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายอำนาจละมุนของจีนยังคงมีการแอบแฝงในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่สาธารณรัฐประชาชนจีนมีความมุ่งหวังเพื่อที่จะสนับสนุนให้ประเทศมีการเจริญเติบโตที่มั่นคงและยั่งยืน

สำหรับนโยบายด้านการศึกษาพบว่า การใช้อำนาจละมุนของจีนทำให้ไทยได้รับโอกาสในการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาและเยาวชน ซึ่งการศึกษานำไปสู่การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจชาติ รวมทั้งนำไปสู่ความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างกัน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการดำเนินนโยบายอำนาจละมุนของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีประเด็นแอบแฝงนอกเหนือจากนั้น โดยประเด็นที่สำคัญคือสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือและโอกาสทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นโดยไทยได้กลายเป็นแหล่งลงทุนที่สำคัญของจีน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ หรือการซื้อขายแร่ เป็นต้น แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้ไทยได้เปิดตลาดผลไม้และสินค้าเกษตรในจีน โดยที่ชาวจีนก็ได้รับโอกาสในการบริโภคผลไม้และสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพจากไทย นอกจากนี้ ด้านการท่องเที่ยวของ

ทั้งสองประเทศก็มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ นโยบายอำนาจละมุนของจีน ไม่ได้ส่งผลประโยชน์เฉพาะต่อไทยเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้สาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถขยายความก้าวหน้าในการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอาเซียนได้อย่างมีศักยภาพ รวมทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการค้าและการเข้ามาจับตลาดในอาเซียนของจีนอีกด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่านโยบายอำนาจละมุนของจีนได้สนับสนุนให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยจำนวนมาก ดังนั้นไทยจึงควรมีการพิจารณาและเตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่ โดยกำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบติดตามและประสานงานในเรื่องดังกล่าวที่ชัดเจน เพื่อนำประโยชน์ที่จะได้รับมาขยายและกระจายไปสู่ระดับต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาความสัมพันธ์ต่อกัน

2. ไทยควรมีการขยายความร่วมมือในด้านอื่นๆ เพื่อเป็นการสนับสนุนโอกาสให้จีนพิจารณานโยบายอำนาจละมุนในประเด็นอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาของประเทศไทย เช่น ด้านการศึกษา เพื่อยกระดับขีดความสามารถของนักกีฬาไทย ด้านสุขภาพเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ร่วมกัน หรือด้านมนุษยธรรมอื่นๆ เพื่อเตรียมพร้อมการทำงานของภาครัฐและเอกชนในการรับมือปัญหาต่างๆ เช่น ภัยพิบัติ เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปสามารถทำการศึกษาเปรียบเทียบการใช้อำนาจละมุนของจีนต่อไทยกับประเทศอื่นๆ เช่น กลุ่มประเทศในอาเซียน เป็นต้น เพื่อที่จะทำให้เกิดการศึกษาเชิงเปรียบเทียบที่จะให้ผลลัพธ์ที่น่าสนใจในการยกระดับคุณภาพการศึกษา

2. การศึกษาครั้งต่อไปอาจทำการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยแบบอื่นๆ เช่น เทคนิคเดลฟายในการขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อที่จะศึกษาถึงอนาคตของผลลัพธ์หรือนโยบายที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ได้รับผลการศึกษาที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. “ความสัมพันธ์ไทย-จีน.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:
http://www2.moc.go.th/ewt_news.php?nid=939&filename=index, 11 มีนาคม 2556.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. “ความนิยมท่องเที่ยวประเทศไทย-จีน.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:
จาก: <http://thai.tourismthailand.org/about-tat>, 11 มีนาคม 2556.
- เจนฉัตร ทรัพย์เกษมชัย. *ประวัติศาสตร์จีน ฉบับย่อ* โดย หลี่เจี้ยน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2556.
- ชุดินันท์ ทักษิณานันท์. *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- ธีระ นุชเปี่ยม. “สถานภาพและความสามารถในการแข่งขันทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.” รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร, 2548.
- รัชช ปุณโณทก และ วิมล เขตตะ. *ไทยเสียคืนแดน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม็ค, 2552.
- บุญญกมล เทพประสิทธิ์. *กรรมการบริหาร. การส่งเสริมการศึกษาทางด้านภาษาจีน*. สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2556.
- ประชาชาติธุรกิจ. “ลคภานี้ใกล้ลงทุน.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.prachachat.net/>, 11 มีนาคม 2556.
- พิทยา สุวคันธ์. “การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนในไทยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน.” โครงการปริญญาเอกสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- พิทยา สุวคันธ์ “การขยายอำนาจ (Soft Power) ของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.” *วารสารการเมืองการปกครอง*. 2 (2) (เดือนมีนาคม-สิงหาคม 2555): 164-178.
- โยธิน แสงดี. *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา, 2554.
- ศูนย์บริการข้อมูลธุรกิจไทยในจีน. “ความสัมพันธ์ไทย-จีน.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:
<http://www.thaibizchina.com/thaibizchina/th/index.php>, 11 มีนาคม 2556.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “ความสัมพันธ์ของไทยและจีน.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:
<http://www.thailand-china.com/AboutUs/AnIntroOfKresearch.aspx?lang=th-TH>, 11 มีนาคม 2556.

สมาคมวัฒนธรรมไทย – จีน. “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaizhong.org/>, 11 มีนาคม 2556.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. “จีนในโลกสมัยใหม่ : ค.ศ. 1644-ค.ศ. 1949.” สาขาวิชาจีนในระบบเศรษฐกิจโลก วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต, 2551.

สุรัชย์ ศิริไกร. “อธิปไตยบนสันติภาพ.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaipost.net/node/28980>, 11 มีนาคม 2556.

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ. “การส่งออกประเทศไทยไปสู่ประเทศจีน.” [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: https://www.google.co.th/url?sa=f&rct=j&url=http://www.bic.moe.go.th/th/index.php%3Foption%3Dcom_content%26view%3Darticle%26id%3D170%26Itemid%3D124&q=&escr=s&ei=HatBUbjfD4HmrAfm5YDwBg&usq=AFQjCNGc4rEePn36yuf40M7ZX2v7T8wOGA, 11 มีนาคม 2556.

Ball, and others *MP International Business with CESIM Global Challenge Simulation Access Card*. 13 ed. Irwin: McGraw-Hill, 2012.

Bronson Percival. *The Dragon Looks South: China and Southeast Asia in the new Century*. Praeger Security International, 2007.

Cho, Young Nam, and Jeong, Jong Ho. “China’s Soft Power: Discussions, Resources and Prospects.” *Asian Survey*, 15(3), pp.453-472, 2008.

Eduzone. *ความสัมพันธ์ทางการศึกษา*. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.eduzones.com/>, 11 มีนาคม 2556.

Fleche, Andre. *The Revolution of 1861: The American Civil War in the Age of Nationalist Conflict (Civil War America)*. The University of North Carolina Press, 2012.

Hakim, Joy. *Liberty for All?: 1820-1860 A History of US Book 5*. 3ed. USA: Oxford University Press, 2007.

Hill, Charles W. L. *International Business: Competing in the Global Marketplace*. 7 ed. Irwin: McGrawHill, 2008.

Hu, Jintao. *Report to the 17th Party Congress*. October 15, 2007.

Huan Suping, Peng Xizhe, and Zhu Yong. “International Metropolis Soft Power Evaluation and Empirical Studies from Shanghai.” *Canadian Social Science*, 7(6), pp. 75-81, 2011.

Hugo, Restall. *China's bid for Asian hegemony*. Far Eastern Economic Review, Review Publishing Company Ltd. (Hong Kong), 2007.

- Kurlantzick, Joshua. *Charm Offensive: How China's Soft Power is Transforming the world*. Yale University Press, 2007.
- Li, X, and Worm, V. "Building China's Soft Power for a Peaceful Rise." *Journal of Chinese Political Science*, 16(1), pp. 69-89, 2011.
- Melissen, Jan. "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice". In Jan (Ed.), *The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations* Hampshire: Palgrave Macmillan. pp.3-27, 2005.
- Nye, Joseph S . *Soft Power*. Foreign Policy, 80, pp.53-171, 1990.
- . *Soft Power: The Means to Success in world Politic*. New York: Public Affairs, 2004.
- Yong, Ong Keng. *ASEAN-China Relations: Harmony and Development*. Secretary General of ASEAN at a Commemorative Symposium to Mark the 15th Anniversary of China's Dialogue with ASEAN, December 8, 2006.
- Perkins, Dwight H. "China's soft power; Dwight H. Perkins reviews Charm Offensive: How China's Soft Power is Transforming the World." *Harvard International Review*, 29 (3), 2007.
- Suping, Xizhe, and Yong. "International Metropolis Soft Power Evaluation and Empirical Studies from Shanghai." *Canadian Social Science*, 7 (6), pp. 75-81, 2011
- UCLA. "Soft Power -The Means to Success in World Politics." [Online] Available From: <http://www.international.ucla.edu/article.asp?parentid=34734>, 2005.
- Vuving, Alexander. "How Soft Power Works: Soft and Smart Power. Toronto: American". *Political Science Association*, pp.1-19, 2009.
- ZHOU, Yan. "Soft Power and Development Strategy of College Sports Association in China." *Studies in Sociology of Science*, 3 (1), pp. 25-28, 2012.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาว กมลทิพย์ สุขแก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	วันจันทร์ที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2528
สถานที่เกิด	จังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคใต้ แผน คณิตศาสตร์ – อังกฤษ, 2546 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาจีน, 2550 มหาวิทยาลัยรังสิต ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจีนในระบบเศรษฐกิจโลก, 2556
ที่อยู่ปัจจุบัน	44 หมู่ 4 ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช 80120
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยรังสิต
ตำแหน่งปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่ธุรการและดูแลหลักสูตรจีนในระบบเศรษฐกิจโลก